

INTERVJU
ZVONKO ČERNAČ
O ROPOVIH KLEVETAH

OSEBNOSTI
MATIJA MAJAR, POBUDNIK
ZEDINJENE SLOVENIJE

DEMOKRACIJA

OD EVRA DO VODENJA EU

ZGODOVINA

20 let od litostrojske stavke

Stavka leta 1987 je bila pomembna za demokratizacijo.

ISSN 1408-0494

9 771408 049069

Življenje v ravnovesju.

Poskrbite zase. Vzpostavite ravnotežje med svojim notranjim in zunanjim svetom.

Prezemite nadzor nad svojim telesom in dosežite mirnost duha.

Potopite se v prefinjen okus nove pijače **Sola White Tea** in se prepustite idealnemu ravnovesju belega čaja, karambole in lotosa.

Sola White Tea zagotavlja vznemirljivo doživetje okusa in osvežitev s pridihom Daljnega vzhoda.

Beli čaj izvira s prostranih polj Kitajske. Je polnega okusa in ima nežno, svetlo barvo.

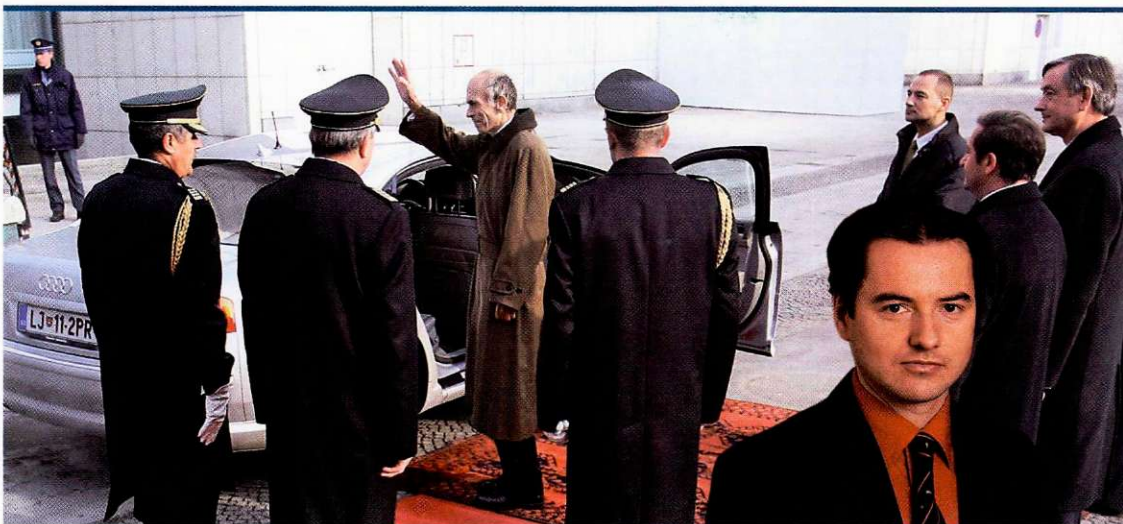

Lotosov cvet simbolizira čistost duha in telesa in že stoletja navdihuje poezijo.

Karambola je osvežilen tropski sadež edinstvene oblike. Je zvezda med sadeži.

OSVEŽITEV
BREZ KONZERVANSOV

Predaja žezla na Erjavčevi

Metod Berlec

Konec leta je bil v znamenju božično-novoletnega praznovanja, ki je pokazalo, da se Slovenci kljub nekaterim temnim oblačkom znano veselijo doseženega in z optimizmom zremo v prihodnost. Slovenija leta 2008 začneja polletno predsedovanje EU kot prva med novimi članicami povezave. Zdi se, da je s tem in padcem stare schengenske meje evropska celina spet združena. Predvsem Srednja Evropa, ki jo je nekdaj delitev najbolj prizadela, lahko znova diha s polnimi pljuči. Če v naši državi v prihajajočih mesecih ne bo preveč notranjepolitičnih turbulenc in direktnih napadov na vlado, kar je sicer malo verjetno, je pričakovati, da bo vladna garnitura uspešno izpeljala svojo nalogo.

Ob koncu leta se je iztekel petletni predsedniški mandat Janezu Drnovšku. Nekdanji premier se je kot politik, ki je od leta 1989 naprej zasedal najvišje politične položaje tako v nekdanji socialistični Jugoslaviji kot v samostojni Sloveniji, v svoji karieri srečeval z dosežki in neuspehi. Pri tem je prehodil pot od reformističnega zagovornika tržnega gospodarstva v predsedstvu Jugoslavije prek »tehnokratskega« predsednika slovenske vlade do predsednika države, ki je v zadnjem obdobju deloval politično na moč nenavadno. Drnovšek je decembra 2002 na mestu predsednika republike nasledil Milana Kučana, ki je do takrat kot zadnji predsednik Zveze komunistov Slovenije iz ozadja obvladoval praktično vse pomembnejše državne institucije (pred novim letom je napovedal svojo politično vrnitev prek stranke Zares in s tem preurejanje prostora na tranzicijski levici). Po zmagi SDS na državnozborskih volitvah leta 2004 je bil odnos med Drnovškom in predsednikom vlade Janezom Janšo dober. Prvi nesporazumi so se pojavili leta 2006 na področju zunanje politike, ko je Drnovšek začel solirati na zunanjepolitičnem področju (Kosovo, Darfur). Z vlado je »odprl fronto« tudi z obiskom kneza Aleksandra II. Karađorđevića v Sloveniji. Slednji od naše države zahteva vrnitev premoženja, ki naj bi pripadalo

nekdanji jugoslovanski kraljevi rodbini. Najbolj pa je v letu 2006 odmeval spor, ko vlada uradu predsednika republike ni takoj odobrila dodatnih sredstev za »normalno« delovanje, saj je predsednik pred tem čezmerno zapravljajal proračunski denar za svoja »duhovna« potovanja po svetu. Že pred tem je Drnovšek javnost negativno presenetil z odločitvijo o pomilostitvi nekdanjega direktorja družbe Hit Danila Kovačiča, obsojenega zaradi zlorabe položaja. V istem letu je prišlo tudi do popolnega Drnovškovega preloma z LDS in do njegovega izstopa iz stranke, katere predsednik je bil od marca 1992 do februarja 2003. Hkrati je vso svojo pozornost usmeril v zagon civilnodružbenega Gibanja za pravičnost in razvoj, iz katerega pa se ni rodilo nič posebnega. Drnovšek je bil večkrat s svojim ravnanjem na robu ustavnih pristojnosti, zaradi česar so nekateri govorili o možnosti ustavne obtožbe in odpoklicu s funkcije zaradi kršenja ustave. Lani je povsem nerazsodno napadal vlado zaradi organiziranja državnih proslav. Zaradi zapletov glede izbire govornikov se je odločil, da se 25. junija ne bo udeležil proslave ob dnevu državnosti. Pri tem je napovedal, da se proslava nasploh ne bo več udeleževal, hkrati pa je zaradi slabega zdravlja opuščal svoje državniške obveznosti. Očitno se je ves čas boril z zahrbtno boleznijo, ki ga je v zadnjih mesecih njegovega mandata zelo oslabil.

Glede na to, da je bil Drnovšek dolga leta na vodilnih političnih funkcijah, je o tem mogoče veliko napisati, vendar ne na tem mestu. Iz časa njegovega bivanja v Beogradu meče slabo luč nanj predvsem njegov podpis tajnega uradnega lista, ki je predvideval ustanavljanje taborišč za Albance, če bi SFRJ uvedla izredne razmere na Kosovu. Iz njegovih premierskih let pa predvsem to, da je v času tranzicije dopuščal divje lastninjenje, korupcijo, klientelizem in svetovnonazorsko neenakost.

Na mestu predsednika republike ga je nasledil Danilo Türk, ki napoveduje, da bo predsednik, ki »združuje«. No, čas bo pokazal, ali mu bo to uspelo. **D**

Janez Drnovšek je v času tranzicije dopuščal divje lastninjenje, korupcijo, klientelizem in svetovnonazorsko neenakost. Kljub vsemu je njegovo vlogo mogoče oceniti v pozitivnejši luči kot Kučanovo.

UVODNE STRANI

- 9 Izzivi predsedovanja EU
10 Pogledi: Odprta igra
11 Kolumna: Potegnimo nauk

POLITIKA

- 12 Od evra do predsedovanja EU
18 20 let od litostrojске stavke
20 O pomenu prelomne stavke

SLOVENIJA

- 22 Gospodarstvo v letu 2007
26 Sodniki v primežu kritike
28 Graditev cest in posodobitev železnic
30 Žlahtna kapljica in reforme

TUJINA

- 32 Slovenci v Sarajevu
34 Vzpon Perzijskega zaliva
36 Globus: Britanska monarhija
37 Tuji tisk: Poceni nakupovanje v ZDA

INTERVJU

- 38 Zvonko Černač

DOMOZNANSTVO

- 42 Litovski upor Sovjetom
46 Osebnosti: Matija Majar Ziljski
49 Od Valvasorja do Hribovske
50 Naši kraji: Preddvor
54 Aleksandrinke in Trstu

OGLEDALO

- 56 Film: Pomlad v Bosni
58 Avtomobilizem: Volkswagen passat
60 Znanost: Shranjevanje izvornih celic
62 Šport: Svetovno klubsko prvenstvo
64 Črna kronika: Primer Lipa na sodišču
66 Rumeno: Kandidati za Emo 2008
68 TV Kuloar: Daleč od malih zaslonov
74 Odkrivanje življenja

DEMOKRACIJA, p.p. 4315,
Komenskega 11, 1000 Ljubljana, SI
Tel.: 01/ 2300 660 (uredništvo), urednik@demokracija.si;
01/ 230 06 66 (tajništvo), tajnistvo@demokracija.si
Faks: 01/ 230 06 61

Glavni in odgovorni urednik: Metod Berlec

Tehnični urednik: Bojan Jovan

Novinarji: Peter Avsenik, Gašper Blažič, Lucija Horvat, Petra Janša,
Barbara Prevorčič, Vida Kocjan, Monika Maljevič, Ana Müllner,
Primož Pečnik, Damjan Popič, Bogdan Sajovic, Denis Vengust

Kolumnisti: Esad Babačič, dr. Metod Benedik, dr. Andrej
Capuder, mag. Klemen Jaklič, dr. Janez Jerovšek, dr. Janko Kos,
dr. Matej Makarovič, dr. Hubert Požarnik,
dr. Andrej Rahten, dr. Ljubo Sirc, dr. Peter Starič

Stalni zunanji sodelavci: Vera Ban, Peter Colnar, Pavel Ferluga,
Igor Gošče, Miran Mihelič, Marija Vodišek

38 Intervju: Zvonko Černač

To, kar je govoril Rop, so navadne klevete, kar ve tudi sam. Narobe je, da so bili državni interesi ogroženi zaradi neumestnih izjav. Opozicija se ne zaveda, da bi morala ravnati drugače. Namesto tega brani nekoga, ki se je zlagal.

12 Od evra do predsedovanja EU

Leto 2007 oz. »Bondovo leto«, kot ga imenujejo, je bilo na političnem področju znova zelo živahno. Prelomne so bile zlasti predsedniške volitve in Janšev spopad s tajkuni. Sicer pa je leto minilo v znamenju priprav na predsedovanje EU.

18 Prelomna litostrojска stavka

V Muzeju novejšе zgodovine v Ljubljani so ob 20. obletnici stavke litostrojских delavcev pripravili razstavo z naslovom Rojstvo demokracije – dvajset let od stavke v Litostroju (9. do 15. december 1987).

46 Pobudnik Zedinjene Slovenije

Matija Majar Ziljski je bil eden od duhovnikov, ki so poleg svojega dušnega pastirstva delovali tudi politično za koristi svojega naroda. Bil je pobudnik ideje Zedinjene Slovenije in vnet zagovornik vseslovanstva.

Lektoriranje: Joža Gruden

Prelom: Tone Tehovnik

Realizacija: Nova orbita d.o.o.

Fotografija: Gregor Pohleven (urednik),
agencije, arhiv Demokracije

Tisk: Ma-tisk d.o.o., Maribor

Datum natisa: dan pred izidom

Izhaja: vsak četrtek;

Cena: 2,50 EUR

Izdaja: Nova obzorja d.o.o.

Direktor: Metod Berlec

Naklada: 11.000 izvodov

TRR: 24200-9004125033, Raiffeisen Krekova
banka d. d., Maribor

Poštnina plačana pri pošti 1102 Nenaročenih
člankov in fotografij ne plačujemo in ne vračamo.

»Demokracija« je zaščitená blagovna znamka, last podjetja Nova obzorja založništvo d.o.o. Vse pravice so pridržane. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisno privolitvijo založnika Demokracije. Imetniki materialnih avtorskih pravic na avtorskih delih, objavljenih v Demokraciji, so podjetje Nova obzorja založništvo d.o.o. ali avtorji, ki imajo s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o. sklenjene ustrezne avtorske pogodbe. Prepovedani so vsakršna reprodukcija, distribucija, predelava in dajanje avtorskih del ali njihovih delov na voljo javnosti v tržne namene brez sklenitve ustrezne pogodbe s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/98) sodi teden Demokracija med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Naročniški oddelek: narocnine@demokracija.si; Naročniki prejmejo položnico s prvo revijo v mesecu. Odjave sprejemamo pisno do 15. v mesecu s veljavnostjo prvega v naslednjem mesecu. Letna naročnina za države članice Evropske zveze znaša 225,31 evrov, za druge pa 257,57 USD.

Izid nekaterih rubrik je podprlo Ministrstvo Republike Slovenije za kulturo.

Fotografija na naslovnici: Gregor Pohleven, Bor Slana, agencije

NAGRADNA IGRA

Z Demokracijo do novega telefona

Tednik Demokracija svojim novim naročnikom¹ vsak mesec podarja 5 aparatov GSM Samsung SGH-M300.

Vsi dosedANJI naročniki² tednika Demokracija pa sodelujete v žrebanju za 4 dodatne aparate GSM. Nagradna igra traja do 31. januarja 2008.

Rezultati žrebanj bodo objavljeni na spletni strani www.demokracija.si (na spletni strani so objavljena tudi pravila nagradne igre).

1. Priložena naročilnica z datumom po 1. 9. 2006.
2. Naročniki do 1. 9. 2006.

Samsung SGH-M300:

- teža: 63 g
- velikost: 80x40x16,7 mm
- čas pripravljenosti: do 230 ur
- čas pogovora: do 250 minut
- barvni grafični zaslon (65.536 barv)
- GPRS
- vgrajen digitalni fotoaparat
- prostoročno telefoniranje preko vgrajenega zvočnika
- MMS
- zvočna beležka (diktafon)
- vgrajen radio

Slika je simbolična

tednik
DEMOKRACIJA

☐ **Naročam tednik Demokracija**

število izvodov: _____

Naročnino želim plačevati:

- ☐ mesečno* ☐ 4 x letno ☐ 2 x letno ☐ 1 x letno
(9 % popusta) (10 % popusta) (20 % popusta)

* Če želite uveljaviti 8 % mesečnega popusta pri naročnini, vas prosimo, da označite status, ki ga imate:

- ☐ upokojenec ☐ invalid ☐ brezposeln ☐ študent ali dijak

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Datum naročila: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: ☐ NE ☐ DA ID za DDV _____

Izpolnjeno naročilnico pošljite
na naslov:

**Demokracija, p.p. 4315,
1000 Ljubljana**
ali na faks 01 230 06 61.

*Podpisani/a se zavežujem, da bom
naročnik/ca in redni plačnik/ca vsaj
eno leto od datuma naročila.*

Cena posameznega izvoda tednika Demokracija znaša 2,50 € (599,10 SIT). Obvestilo potrošnikom: Cene so preračunane po tečaju zamenjave: 1 EUR = 239,640 SIT. Nova obzorja d. o. o., Komenskega 11, Ljubljana

Vrata

Aleksander Škorc

A ne, kako čas beži? Človek se ravno pripravi, da bi nehal čezmerno uživati v svinjino, k čemur se je zavezal ob novem letu, pa je leto naokoli in dobri nameni potonejo v reki drvečega časa.

Lani sem izrekel željo najpomembnejšemu človeku v državi. Tudi letos mu jo izrekam. Želim mu torej prav nasprotno, kar mu želi od zavisti pozelenela opozicija. Ker pa ni sam, želim njemu in njej, da ne bi nikoli nehala deliti skupne želje.

Z željami je namreč tako, da se ljudem ne uresničijo, ker jih imajo preveč. Potem ne vedo, katera je res pomembna, ter si je ne morejo dovolj dolgo in vroče želeli, kar pa je za izpolnitev želje temeljni pogoj. Le redki zmorejo po neskončnih razočaranjih ob neizpolnitvi vsakršnih želja priti do tiste, ki zasenči vse druge in v kateri je združeno vse, kar si človek sploh more lepega želeli. To je želja, ob kateri lahko vztrajate v nedogled in potrebujete le še nekoga, ki bi to željo delil z vami.

Premnoge so stvari, ki si jih ljudje želijo, a povem vam, da vas trajno ne more osrečiti nobeno imetje, nobena priložnost niti vzvišeno čustvo, ki vas navdaja. Tudi čvrsto zdravje, ki si ga večina postavi na vrh spiska želja, vas ne bo popeljalo tja, kamor si vroče želite, v popolno in trajno srečo namreč. Prav nič vam vse skupaj ne koristi, če nimate nekoga, ki mu lahko vse, kar imate, tudi poklonite. Šele ko si zaželite in tudi zmorete nesebično pokloniti najlepše in najvrednejše, kar premorete, šele tedaj boste naredili dokončni korak proti zlatim vratom sreče, ki se bodo začela odpirati pred vami. In videli boste, da je radost dajanja povsem enakovredna radosti prejetanja. Ugotovili boste tudi, da je najlepše, kar lahko poklonite, ljubezen, najvrednejše pa življenje. In prav to – pokloniti svojo ljubezen in življenje nekemu – je tisto, kar si ob koncu svoje zemeljske odisejate zaželi sleherni človeško bitje. A to ne pomeni, da hočete za nekoga umreti, pač pa da hočete zanj živeti.

Seveda pa lepih stvari ne gre poklanjati komur koli in tu se utegnete znajti v težavah. A brez strahu. Ko pride čas, lahko za pomoč poprosite tistega, ki edini lahko pomaga. Z veseljem vas bo sprejel v svoj zanesljivi, topli objem in vas nezmotljivo prenesel do bitja, ki si ga boste v svoji skrajni nesebičnosti zaželeli obdariti.

Predzadnja želja se torej glasi: Želim nekoga imeti rad.

In še poslednja želja: Želim biti z ... (dopišite ime).

H-umor

»Meni bo ostal v lepem spominu in menim, da takšne predsednike, ki so nad strankarsko prepirljivostjo, Slovenija še kako potrebuje.«

(Pesnik Ciril Zlobec bo zelo pogrešal sedaj že nekdanjega predsednika države Janeza Drnovška. Drnovškovi prepiri z vlado ga niso preveč motili.)

»Nimam s čim.«

(Predsednik stranke Zares Gregor Golobič je odgovoril na vprašanje, ali je kupil delnice NKBM.)

»Vsakemu šolarčku v Laškem je jasno, da bi ga takšen podvig pripeljal v Klinični center.«

(Predsednik uprave Pivovarne Laško Boško Šrot zanika svoje skakalne podvige na gradu Laško.)

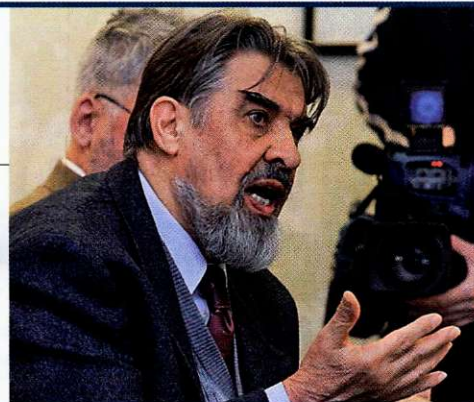
»Lahko bi ga zaposlili v kakšni tekstilni tovarni.«

(Športni komentator Andrej Stare bi sodniku, ki je na hokejski tekmi Olimpije proti moštvu Red Bull iz Salzburga krojili izid tekme, poiskal novo službo.)

»Las Vegas, denimo, je namenoma v puščavi.«

(Celjski škof Anton Stres je navedel primer, kako v drugih državah omejujejo igralništvo, zato igralnic ne postavljajo ljudem pred nos.)

»Kot emanacija medijske 'drugačnosti', na katero se te dni sklicujejo v obrambo svoje avtonomije, so magovci od samega začetka z vsem žarom podpirali danes vladajoči tabor, kar pomeni, da so ga odlikavali z vso njegovo paranoidnostjo in politično zlobo vred.«

(Lobist in nekdanji poslanec LDS Mile Šetinc ne bo preveč pogrešal tednika Mag, če ga bodo tajkuni uničili.)

»Čuden občutek dobim, ko vidim, da so si v letih vladavine strank kontinuitete nekateri samo zaradi političnih vezi pridobili ogromno bogastvo.«

(Zunanji minister Dimitrij Rupel je opazil, da se je nekaterim ljudem skozi leta tranzicije denarnica precej odebela.)

»Za mojimi kolumnami pa se cele mesece vleče rep vsakršnih pisanj, v katerih se do obupnega dolgočassja ponavlja isti vzorec natančno tistega politikantskega in ozkosrčnega besedičenja, ki ga sam že dolga leta poskušam preseči.«

(Pisatelj Drago Jančar razlaga, zakaj ima dovolj pisanja kolumen za Sobotno prilogo Dela.)

»Prlekija, vstani! Prlekija, zbudi se!«

(Miroslav Slana-Miros bi po zgledu »vstale Primorske« utrdil identiteto Prlekov, ki men- da že predolgo živijo v senci Prekmurcev.)

»Zelo malo bom zapravil. Ne vem točno koliko. Nekje od 300 do 400 evrov bo šlo za darila, za silvestrovanje pa še ne vem.«

(Economist Rok Marcan bo pri novoletnem obdarovanju zelo škrt.)

Še ena pridobitev

Končno je nekdo posegel v ureditev dosedanjega obveznega članstva v Kmetijsko-gozdarski zbornici Slovenije (KGZS). Obvezno plačevanje prispevka za vse je bilo res pretirano. Vlada je zdaj pripravila predlog, s katerim predlaga dvakratno zvišanje katastrskega dohodka kot praga za obvezno članstvo v zbornici, s čimer se bo število članov zbornice znižalo za 35 odstotkov. Prostovoljni sistem bi pomenil, da se mora sistem javnih služb, ki jih ta zbornica izvaja, na novo opredeliti. Vsebino zakona so usklajevali več mesecev, vseskozi pa se je pojavljalo vprašanje prostovoljnosti ali obveznosti članstva v zbornici. Večina se je strinjala, da je to vprašanje, ki lahko bistveno poseže v obstoječi sistem, in dosežen je bil konsenz, da se s popravki zmanjša število članstva, za večje sistemske spremembe pa bi se lahko dogovorili v prihodnje. Po novem predlogu zakona, ki ga bo vlada državnemu zboru v sprejete predlagala po hitrem postopku, bodo obvezni člani zbornice fizične osebe, ki so lastniki, zakupniki, uživalci in imetniki pravice uporabe kmetijskih zemljišč in gozdov na območju Slovenije, za svoj račun opravljajo kmetijsko oziroma gozdarsko dejavnost in imajo katastrski dohodek višji od 167 evrov. Pri pretvorbi novega praga katastrskega dohodka v kmetijska zemljišča na zavezanca pomeni, da se povprečna površina kmetijskih zemljišč na zavezanca povečuje z 1,7 na 3,3

Prispevek za KGZS bodo plačevali le največji.

hektarja. Za 81 odstotkov, na 17.849 članov, se znižuje tudi število fizičnih oseb, ki plačujejo pavšalni zbornični prispevek v višini dobrih osem evrov. Po novem bo obveznih članov zbornice 111.318, s čimer se bo število članov približalo številu kmetijskih gospodarstev, ki so vpisani v register (102.202 člana). S predlagano spremembo se bo zaradi manjšega števila fizičnih oseb znižal tudi skupni zbrani zbornični prispevek, in sicer predvidoma za 15 odstotkov. Prispevki KGZS naj bi se po navedbah zbornice znižali za okoli 400.000 evrov, kar pa po ocenah ministra Jarca ne bi smelo negativno vplivati na delo zbornice. Kot je pojasnil, prejme zbornica največji del sredstev za opravljanje javnih služb iz državnega proračuna, ima pa tudi lastne vire prihodkov, zato ne bi smelo biti posebnih težav pri njenem delovanju zbornice. V. K.

Modrost tedna

»Tako kot beseda novinarja ima tudi beseda poslanca veliko moč na javno mnenje. In tako kot novinar mora tudi poslanec imeti svobodo govora. Ne svobodo kakršnegakoli govora, ampak svobodo povedati ali napisati resnico, kakršno vidi v svoji iskreni resnicoljubnosti. Mišljena je svoboda do resnice in ne svoboda laži, zavajanja, poniževanja in diskreditacije. Čim večja je torej ta svoboda, tem večja je tudi odgovornost do resnice.«
(Predsednik državnega zbora France Cukjati)

»Medtem ko evangelij razpira plemensko skupnost, opazamo danes na Zahodu nasproten pojav. Ker se civilizacija, ki jo je ustvarilo krščanstvo, čedalje bolj odvrča od Kristusa, se v njej krepijo »plemenski« vedenjski vzorci. Ljudje se zapirajo v »interesna plemena«: ideološke skupine, novodobne, vzhodnjaške in ateistične sekte, verske ali protiverske fundamentalistične skupine, klube navijačev, hujškačev ... Skratka, isti ljudje, ki na ves glas govorijo o pluralnosti, multikulturalnosti in toleranci, v praksi odrekajo pravico do javnega izražanja in delovanja drugačnim od sebe.«
(Teolog Drago K. Ocvirk)

Brezplačna pravna pomoč

Po novem bo krog upravičencev do brezplačne pravne pomoči širši. Vlada je poenotila pogoje za brezplačno pravno pomoč z drugimi socialnimi transferji, določila nov cenzus, ki ga mora prosilec izpolnjevati, da lahko pridobi pomoč, dopolnjuje pa tudi določbe o ugotavljanju dohodkovnega in premoženjskega stanja prosilca. Vse to je bilo nujno, ker je tovrstna pomoč

namenjena socialno šibkejšim. Pogoje za njeno podelitev je treba poenotiti s pogoji za druge socialne transferje. Tako pogoj za pridobitev brezplačne pravne pomoči ne bo več vezan na minimalno plačo, ampak na 2-kratnik minimalnega dohodka (205,57 evra), ki znaša 411 evrov. Takšno povišanje cenzusa bo povečalo število upravičencev do pravne pomoči, hkrati pa bo odpravilo neenako obravnavanje prosilcev, saj se je minimalni dohodek do zdaj ponekod jemal kot bruto-, ponekod pa kot netodohodek.

Novela spreminja tudi pogoje za brezplačni prvi pravni nasvet, saj določa, da je treba zanj izpolnjevati nekatere pogoje. V vladi so se za takšno ureditev odločili zato, ker je bila v preteklosti tovrstna pomoč zlorabljena in so jo dobivali tudi državljani, ki zanj niso izpolnjevati pogojev. Novela uvaja še elektronsko vodeno evidenco brezplačne pravne pomoči, možnost izbire odvetnika, spreminja pa tudi način izterjave neupravičeno pridobljene pomoči. Po zdajšnji ureditvi so izterjali le 20 odstotkov sredstev iz neupravičeno pridobljene pomoči, zato izterjava po novem ne bo potekala prek sodišč, ampak bo zanj skrbela davčna uprava. V. K.

Udeležba pri dobičku

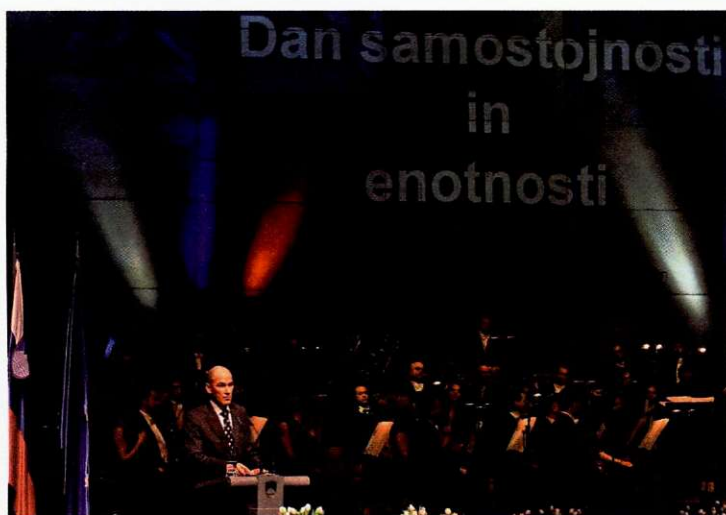
Pred prazniki je vlada izpolnila obljubo in sprejela predlog zakona o finančni participaciji delavcev, ki predstavlja pravni okvir za lažje sodelovanje zaposlenih pri delitvi dobička gospodarskih družb. Minister za gospodarstvo Andrej Vizjak ocenjuje, da gre za izjemno privlačen predlog, za katerega se bo odločil doberšen del gospodarskih družb, ki poslujejo z dobičkom. Sistemskega zakona, ki bi urejal področje finančne participacije zaposlenih, do zdaj ni bilo. Sprejeti je bilo treba tudi ustrezna pravila, ki bodo vsem delavcem omogočala udeležbo pri dobičku, ter ustvariti takšen pravni okvir, ki bo deloval spodbudno tako za družbe kot zaposlene, hkrati pa bo spodbujal gospodarsko rast. Predlog zakona temelji na načelih prostovoljnosti, neprenosljivosti, skrbnosti in enakosti. Ponuja delniško in denarno shemo, pri čemer se denarna shema uporablja za vse kapitalske družbe, delniška pa le za javne delniške družbe. Model se ne uporablja za samostojne podjetnike in tiste, ki imajo menedžerske pogodbe. Družba lahko delavcem izplača največ 20 odstotkov dobička posameznega poslovnega leta, vendar ne več kot 10 odstotkov letnega brutozneska plač, izplačanih v družbi v tem poslovnem letu. Najvišji znesek, ki ga delavec lahko prejme, ne sme presegati 5.000 evrov. V. K.

Uresničuje se še ena obljuba.

Več ljudi do brezplačne pravne pomoči

Premier Janša je pozval k preseganju starih delitev.

Predsednik državnega zbora France Cukjati

Sposobni smo preseči delitve

Peter Avsenik, foto: Gregor Pohleven

Letošnja slovesnost ob dnevu samostojnosti in enotnosti je minila v znamenju poziva premierja Janeza Janše k preseganju polpreteklih delitev. Zgled za enotnost slovenskega naroda je bil prav plebiscitarni dan leta 1990.

V javnosti še vedno odmeva slavnostni govor predsednika vlade na osrednji državni proslavi v ljubljanskem Cankarjevem domu, v katerem se je dotaknil polpretekle zgodovine in tudi današnjih razmer.

Slovenci do tod, kjer smo danes, nismo prišli po volji drugih, pač pa z lastnimi napor, je dejal premier. Od plebiscita smo prehodili uspešno pot in postali del evropske družine, ki nas ceni – tudi v smislu gospodarskega razvoja. »Letos smo v enem letu ustvarili daleč največ, kar Slovenija obstaja,« je dejal Janša in se vprašal, zakaj kljub vsem uspehom in priznanjem ponekod srečujemo zamorenost, celo nelagodje in nevoščljivost.

Ob tem je premier dejal, da razvoj lahko povzroča tudi negativne posledice; tako ima Slovenija poleg visoke gospodarske rasti tudi višjo inflacijo. Ob tem je spomnil na 200 tisoč Slovenk in Slovencev, ki živijo pod pragom revščine in jih takšne razmere še posebej prizadevajo. »Zaradi tega vlada pripravlja ukrepe, ki bodo v prihodnjih mesecih poskušali zavarovati njihov socialni položaj,« je dejal Janša.

Predsednik vlade je spomnil tudi na dogodke polpretekle slovenske zgodovine, zlasti na rastoče število prikritih grobišč. »Kako velika mora biti poškodba moralnega okolja, da se ne zdrzemo, ko ljudje, ki se imajo za ugledne, pokopavanju mrtvih rečejo premetavanje ali preštevane kosti,« se je vprašal in opozoril, da je temeljno načelo civilizacije, da so mrtvi del občestva, da si zaslužijo spoštovanje in jih je treba pokopati. Vprašal se je, zakaj ne pridemo do soglasja, da bi te stvari priznali, jih primeroma ovrednotili in šli naprej. Ob tem je spomnil na govor nekdanjega češkega predsednika Václava Havla, ki je leta 1990 med drugim dejal, da je glavni problem to, da so Čehi nekdaj živeli v kontaminiranem okolju. To pa ni le problem oblastnikov, ampak celotnega ljudstva. In v Sloveniji leta 1990 ni bilo človeka, podobnega Havlu, ki bi na to opozoril in pozval k spoštovanju resnice, ki je ena sama. »Zato smo namesto tega poslušali, da je resnic več,« je dejal Janša in pri tem očitno mislil nekdanjega slovenskega predsednika Milana Kučana. Vprašal se je tudi, ali bo Slovenija, ki je v odločilnih

trenutkih osamosvajanja stopila skupaj, zmogla tudi ta korak. Sam je v to prepričan, saj dan samostojnosti simbolizira tisto, kar je pred 17 leti Slovence združilo. Spomin in priznanje pa si ob tem prazniku zaslužijo tudi vsi, ki so decembra 1990 soustvarjali slovensko državo, je dejal premier Janša in Slovincem čestital ob dnevu samostojnosti.

Odzivi na premierjev govor so bili različni, žal spet po načelu starih delitev. Medtem ko sta poslanec SD Aurelio Juri in predsednik DeSUS Karl Erjavec ocenila, da bi bil Janšev govor lahko bolj optimističen, je poslanec SDS Dimitrij Kovačič dejal, da je bil govor izredno primeren za ta čas in obletnico plebiscita. Še slikoviteje je premierjev govor opisal evropski poslanec Lojze Peterle, ki je svoj komentar navezal na nedavno odprtje schengenskih meja. »Meje so padle, zdaj morajo pasti samo še v glavah.«

Dan samostojnosti in 15 let parlamentarizma pri nas so s slavnostno sejo zaznamovali tudi v državnem zboru. Predsednik France Cukjati je v nagovoru poudaril, da je pogoj za kakovostno delo tako v novinarskih kot tudi v parlamentarnih vrstah

svoboda govora. Vse razprave, vsi prepiri in polemike v državnem zboru se po Cukjatijevih besedah vrtijo okrog vprašanja, kaj je res in katera odločitev bo bolj koristila državljanom. »Izvirni greh vseh parlamentarnih nesporazumov je v tem, da posamezniki svoj delček resnice oznanjajo ali oznanjamo kot edino in celotno resnico,« je poudaril predsednik državnega zbora. Cukjati je na slavnostni seji podelil spominske plakete vsem dosedanjim predsednikom državnega zbora in poslancem, ki so bili v parlament izvoljeni v vseh štirih mandatih. **D**

88.3 & 105.1 MHz
ALPSKI VAL

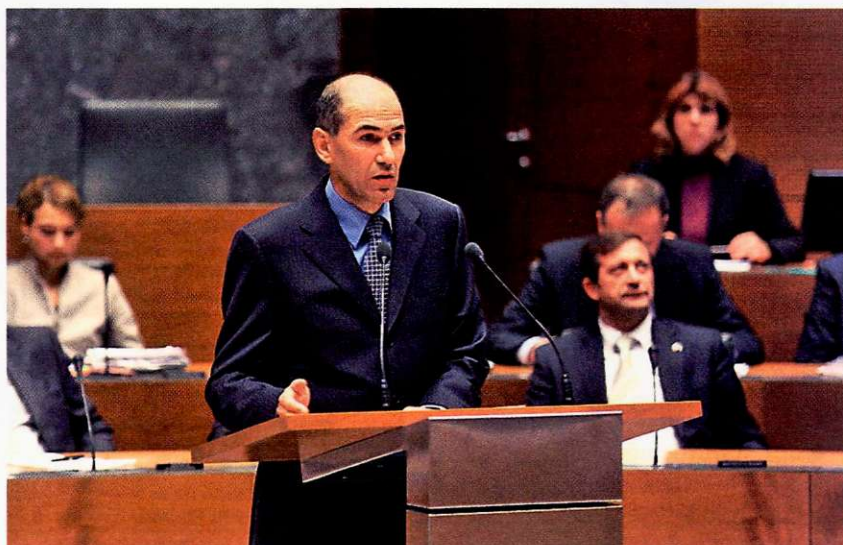
Radio Alpski val
www.alpskival.net
† 05 38 11 886
f 05 38 11 674

Izzivi slovenskega predsedovanja EU

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven

Predsedovanje je nacionalni projekt S prvim januarjem letos je Slovenija uradno prevzela funkcijo predsedovanja Evropski uniji (EU), s čimer si bo vsaj za pol leta zagotovila pozornost evropske in svetovne javnosti. Že nekaj dni pred uradnim začetkom predsedovanja je vstopila v schengenski prostor, ki predstavlja realno pot do Evrope brez meja, natanko leto dni pred začetkom predsedovanja pa je Slovenija vstopila v t. i. evroobmočje. Predsedovanje EU, ki bo zelo zahteven projekt, je tudi edinstvena priložnost, da Slovenija utrdi svojo vlogo znotraj EU, saj je njeno prvo predsedovanje EU najverjetneje tudi njeno zadnje, kajti po končanem procesu ratifikacije reformne pogodbe se bo način vodenja EU spremenil. Predsedovanje EU tudi pomeni, da bodo v prvi polovici letošnjega leta v ospredju zunanje politične teme. Kot je 20. decembra v državnem zboru na predstavitvi programa predsedovanja EU pojasnil predsednik vlade Janez Janša, je slovensko predsedovanje EU nacionalni projekt, pri tem pa bo zelo pomembna tudi vloga državnega zbora.

Pet nalog Kot je na predstavitvi dejal Janša, sta sedaj pred EU dva velika izziva: dokončna pridobitev in nato utrditev novega temelja unije, tj. proces ratifikacije Lizbonske pogodbe, EU pa mora navzven postati veliko bolj konkurenčna družba. Premier je navedel pet osrednjih prednostnih nalog slovenskega predsedovanja EU. Na prvem mestu je ratifikacija reformne pogodbe, kar je izjemno občutljiv proces, saj ni nobenega zagotovila, da bo ratifikacija v vseh državah uspešna. Naj spomnimo, da je evropska ustavna pogodba propadla zaradi referendumске zavrnitve na Nizozemskem in v Franciji. Francozi bodo proces ratifikacije nadaljevali za Slovenijo, zato ne smejo tvegati odpiranja novih vprašanj, ki bi lahko negativno vplivala na ratifikacijo dokumenta, je še opozoril Janša. Po njegovih besedah bi lahko Slovenija dokument ratificirala že v začetku leta, ambicija naše države pa je, da bi do konca svojega predsedovanja pogodbo ratificirala večina držav in da bi obstajala realna možnost, da bo dokument sprejet v vseh državah EU. Druga naloga se nanaša na energetske-podnebno področje, saj bo treba naloge v zvezi s prizadevanjem proti podnebnim spremembam porazdeliti med posamezne članice EU. Tretja naloga je uresničevanje prenovljene lizbonske strategije, ki naj bi povečala konkurenčnost evropskega gospodarstva. Četrta prednostna naloga je širitvena in sosedska politika, ki se nanaša predvsem na Zahodni Balkan, pri čemer bo največji izziv status Kosova. Po Janševih besedah bo treba doseči rešitev, ki ne bo ohranjala statusa quo in bo zagotavljala stabilnost, in rešitev, ki bo zagotavljala enotnost EU. Slednje ne bo lahko, čeprav je evropski svet s sprejetjem skupnega stališča o tem vprašanju olajšal delo pri iskanju soglasja. Peta prioriteta je medkulturni dialog, ki bo poleg članic EU vključeval balkanske in sredozemske države. Med nalogami je Janša naštel še širitev schengenskega območja na zračni promet, širitev evroobmočja na Malto in Ciper ter nekatere druge.

Premier Janez Janša je predstavil pet prioritet predsedovanja EU.

Predsedovanje EU je edinstvena priložnost, da Slovenija utrdi svojo vlogo znotraj EU, saj je njeno prvo predsedovanje EU najverjetneje tudi njeno zadnje.

Bo prevladala enotnost? Po Janševi predstavitvi mnenj so svoja stališča predstavile poslanske skupine. Te so večinoma zadovoljne s prioritetaми Slovenije v času predsedovanja EU. Poslanec SDS Jožef Jerovšek je dejal, da bodo v stranki prizadevanja usmerili v uspešno opravljanje predsedovanja, pri tem pa pričakuje sodelovanje vseh strank. Po njegovih besedah nekateri v opoziciji želijo predsedovanje izkoristiti za to, da bi škodovali EU. Nasprotno je poslanec LDS Mitja Slavinec vladi očital, da predsedovanje jemlje predvsem kot svoj projekt, DZ pa pri tem pušča ob strani. Kritičen je bil tudi Miran Potrč (SD), ki meni, da »vlada daje več na zunanji videz kot na vsebino, gospodarstvo je po splošnih ocenah v priprave slabo vključeno, vladi je več za promoviranje njene politike kot za pozitivno predstavljanje Slovenije in njene preteklosti«. Težko pa je reči, ali te izjave napovedujejo hude politične boje tudi v času predsedovanja EU, zaradi katerih je Janša novembra lani sprožil glasovanje o zaupnici vladi. **D**

Še vedno odprta igra

Gašper Blažič

Napovedovanje prihodnosti je nehvaležno opravilo, saj so politični dogodki lahko zelo nepredvidljivi.

Da slovensko politično dogajanje lahko preseneti, se je pokazalo v minulem letu, potem ko je predsednik SD Borut Pahor sporočil, da se odpoveduje kandidaturi za predsednika države. Tedaj se je zdelo, da je bil po Pahorjevem umiku Lojze Peterle absolutni favorit, ki ima zmago na predsedniških volitvah tako rekoč že v žepu, in tudi javnomnenjske ankete so mu kazale dobro. Kljub temu pa je Peterle z volitev odšel kot velik poraženec, medtem ko je prepričljiva zmaga Danila Türka moralno dvignila levico. Slednja je takoj pohitela z izjavami, da je izid predsedniških volitev predvsem klopota sedanjosti vladi, saj naj bi bilo volilno telo s podporo kandidatu levece poslalo vladi povsem jasno sporočilo. Oči javnosti so bile uprte predvsem v Boruta Pahorja in njegovo stranko, ki jo mnogi vidijo kot zmagovito stranko na volitvah 2008, zaradi česar se je Pahor razglasil za prihodnjega mandatarja za sestavo vlade, če bo SD zmagala na volitvah.

Vendar zadeve še zdaleč niso tako preproste. Pahor namreč ni predvidel, da skupna podpora SD, Zares in DeSUS Danilu Türku pred predsedniškimi volitvami še ne zagotavlja tudi združenega nastopa opozicijskih strank proti sedanjosti vladi, saj je mogoče že sedaj opaziti precejšnjo tekmovalnost znotraj levega tabora. Poleg tega je Pahor premalo radikalen za Milana Kučana, ki se poskuša po izteku formalnega statusa nekdanjega predsednika republike znova vrniti v aktivno politiko. Čeprav so si vse tri stranke na levi na neki način že določile programsko usmeritev (LDS kot stranka kapitala, Zares kot socialno-liberalna stranka in SD kot socialdemokratska stranka), bo boj za sredinske volivce med njimi oster, njegov izid pa bo odločil, katera od teh strank bo prevzela vodilno vlogo na levi. Za zdaj je to SD, vendar bi se utegnilo zgoditi, da bi Kučan poskušal spodnesti preveč evropsko usmerjenega Pahorja in utrditi položaj Golobičeve Zares, ki je po nekaterih javnomnenjskih anketah že na tretjem mestu po priljubljenosti. Če bi namreč Golobič in Kučan dobila vojno proti Pahorju, bi to lahko pomenilo tudi prestop nekaterih vidnejših članov SD k Zares. Že pred začetkom mandata sedanje vlade se je pokazalo, da je za nekatere poslance SD možnost koalicijskega povezovanja s SDS tako sporna, da bi celo izstopili iz SD, če bi do koalicije dejansko prišlo. Vse to pa pomeni, da je predvolilna igra še zelo odprta, saj bo o zmagovalcu odločil tudi notranji spopad na levi.

Sodelovanje in motivacija

Peter Avsenik

Vlada je za lažje sodelovanje zaposlenih pri delitvi dobička sprejela zakon o finančni participaciji delavcev.

Dolgo pričakovani zakon, kakršnega do zdaj še nismo imeli, prinaša pravila, po katerih omogoča sodelovanje delavcev pri poslovanju družbe. Gospodarski minister Andrej Vizjak je ob sprejetju zakona na vladi ocenil, da gre za privlačen predlog, za katerega se bo odločilo veliko gospodarskih družb. Uporaba zakona je za družbe prostovoljna, predvideva pa, da podjetje lahko delavcem izplača največ 20 odstotkov dobička posameznega poslovnega leta, a ne več kot 10 odstotkov letnega zneska brutoplač.

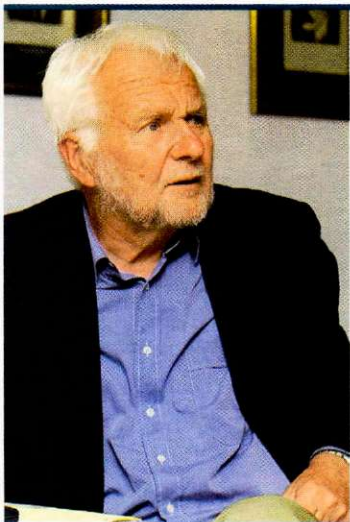
Učinki zakona, ki ga bo v kratkem obravnaval še državni zbor, so večplastni. V prvi vrsti je gotovo spodbuda delavcem – ne le zaradi dodatka k plačam, ampak tudi zato, ker jim omogoča večjo preglednost nad poslovanjem družbe. Ob spoznanju, da bo dodatka k plačam več, čim boljši bodo rezultati poslovanja, bodo delavci še bolj motivirani. Tudi zato, ker jih takšen pristop avtomatično bolj vključuje v »življenje« nekega podjetja. Pozitivno delovno ozračje se bo vsaj v nekaterih družbah gotovo odrazilo na povečani storilnosti, kar bo prineslo boljše poslovne rezultate, na državni ravni pa zato višjo gospodarsko rast.

Zanimiva je točka zakona, ki določa postopno zviševanje davčnih olajšav tako za družbe kot za zaposlene. Te bodo v prvem letu znašale 70 odstotkov, po treh letih pa 100 odstotkov. Za zaposlene to pomeni, da se, če je dobiček izplačan po enem letu, 10 odstotkov tega dobička ne všteva v davčno osnovo.

Na drugi strani pa bo država – če se bo za uporabo zakona odločilo veliko družb – v prvi fazi zaradi davčnih olajšav čutila nekaj finančnih posledic. A te bodo po mnenju ministra omenjeni prihodnji pozitivni učinki zakona izničili.

Sprejetje zakona najprej v parlamentu, nato pa v čim več podjetjih pri nas bi bilo pomembno tudi zato, da bi nekoliko utišali zahteve sindikatov za linearno povečanje plač, ki bi utegnile še povišati inflacijo. Morda bodo predstavniki sindikatov ob tem znova razmislili, ali je napovedana splošna stavka še smiselna.

Zakon je neposredno namenjen zmanjševanju socialnih razlik, saj v bistvu zavira bogatenje posameznikov na račun delavcev. Tako imamo lahko zakonski predlog za enega od ukrepov proti revščini, ki jih je na nedavni proslavi ob dnevu samostojnosti in enotnosti napovedal premier Janez Janša. Učinki zakona so odvisni predvsem od tega, koliko družb se bo odločilo za njegovo uporabo. Glede na koristi, ki bi jih zakon prinesel državljanom, bi bilo smiselno, da ga podjetja upoštevajo v čim večji meri.

Potegnimo nauk

Dr. Hubert Požarnik

Ali si lahko zamislimo, kakšen vik in krik bi bil, če bi na primer profesor teološke fakultete pošiljal svoje študente na Metelkovo ali v Klub 4 poslušat, kaj tam govorijo in počnejo? Ali na fakulteto za družbene vede proučevati vpliv pripadnosti profesorjev določenemu svetovnemu nazoru ali politični stranki na njihovo delo s študenti? Stavim, da v tem primeru nihče od tistih, ki sedaj vehementno branijo predvolilno »terensko delo« študentov profesorja Igorja Lukšiča, ne bi sprejel pojasnila, da je šlo samo za nedolžno raziskovalno vajo študentov ...

Namen empiričnega družboslovja je »kristnost njegovih izsledkov o stanju ljudstva za kapital, trgovino in državo«. Tako je menil svoj čas eden njegovih očetov, Anglež William Petty, in tako ga je razumel in ga še vedno razume veliko njegovih učencev. Nič čudnega tedaj, da so se zavedali kristnosti načrtnega preučevanja prebivalstva s pomočjo statistike in drugih metod družboslovja zavedali prav nacisti. »Že po svoji naravi so te metode blizu nacionalsocialističnemu gibanju,« je leta 1933 menil Friedrich Zahn, predsednik nemškega statističnega urada, »saj odkrivajo nemški družbi in njenim vrednotam tuje, nevarne, lene, patološke in podobne posameznike in skupine ter njihovo lokacijo.« Nad »sanitarno kristnostjo« metod družboslovja se je zato navduševal tudi sam vodja SS Heinrich Himmler. Razume se, da je bilo v polnem teku zbiranje »populacijskih« podatkov v navadi tudi v komunističnih državah. Pogosto s pomočjo profesorjev in študentov. Nobena skrivnost tudi ni, kje so se v slednjih, po vojni potemtakem tudi pri nas, kovali partijski kadri in vzgajali uslužni novinarji ali od kod so prihajali najbolj vneti utemeljevalci znanstvenega socializma, raziskovalci, ki so potrjevali, kar je bilo treba potrditi, varuhi marksizma pred disidenti v akademskih vrstah, predavatelji in pisci učbenikov po želji oblasti in še bi lahko našteval.

Pritiskom in skušnjavam so izpostavljeni družboslovci tudi v demokracijah in pogosto jim tudi podležejo. Posebno še, ker njihova veda, kot je opozoril že Kant, ne sodi tako kot naravoslovje med »čiste« znanosti. Gerhard Portele, hamburški profesor visokošolske didaktike, je v obsežni študiji preučeval socialne in druge predstave znanstvenikov in visokošolskih učiteljev različnih disciplin, med drugim družboslovce. Ugotovil je, da mnogi med njimi še zdaleč niso tako zelo svetovnonazorsko nevtralni, kot mislijo ali za kakršne se izdajajo. Poleg tega je opozoril na načine, kako poskušajo to prikriti. Eden od značilnih poskusov je legitimirati svoja dela s sklicevanjem na znanstvenost postopkov in na nujnost seznanjanja študentov z njimi. Z drugimi besedami, morebitnim očitkom, da zlorablajo znanost, se poskušajo izogniti s trditvijo, da njihovo delo legitimira znanstvenost njihovih postopkov.

Seveda je Portele, pa ne samo on, opozoril tudi na to, kako svetovnonazorska opredeljenost in morebitna

politična pripadnost profesorjev družboslovja, filozofije, pedagogike, psihologije ali novinarstva vplivata na njihovo izbiro raziskovalnih problemov, raziskovalcev, metod, interpretacijo dobljenih rezultatov ali kadrovanje akademskega podmladka. Vera in zagotavljanje podpredsednika politične stranke, predsednika Liberalne akademije ali predsednika programskega odbora za šolstvo in šport novoustanovljene politične stranke, ki vneto ugotavlja pri univerzitetnih kolegi, kdaj »padajo v brezna ideološkega govora«, če naštejemo le nekaj svežih cvetk iz naših logov, da so ideološko neobremenjeni, so lep primer stanja duha v našem družboslovju in nizke ravni samorefleksije.

Pravijo, da je vsaka stvar za nekaj dobra. »Afera Lukšič« bi lahko bila koristna, če bi spodbudila k življenju sociologijo sociologije, ki jo imel francoski sociolog Pierre Bourdieu za pomembno dimenzijo njihovega spoznavnega procesa. »Kako se morete,« je neolepšano vprašal svoje kolege, »kot člani neke družbe odtegniti lastni determiniranosti, ki jo želite preučiti pri drugih? V mnogih družboslovnih delih, ki jih berem, naletim na obžalovanja vredno dejstvo, da so ljudje, katerih poklic je objektivirati socialni svet, večinoma nesposobni objektivirati sebe, zaradi česar ne vidijo, da to, kar govorijo in počnejo domnevno kot znanstveniki, ni analiza objektov, pač pa njihov odnos do objektov, ki jih preučujejo.«

Žal govori le malo stvari, da se bo to tudi zgodilo. Posebno še, ker niso samo etabrirani družboslovci na tem, da analizirajo druge, pri tem pa so slepi zase, pač pa tudi drugi brambovci I. Lukšiča kažejo specifično »generativno gramatiko«, kot jo je imenoval Noam Chomski, ali pa po Marxu »meje svojih možganov, ki jih niso zmožni prestopiti«.

Družbeni sistem se je v Sloveniji pred leti resda spremenil. Vendar to ne pomeni, da se je ostanek in podmladek nekdanjega komunističnega totalitarnega sistema, na zunaj prebarvan in preoblečen v demokrate, skupaj z delom svojih vzgajancev odrekel svojemu videnju sveta, nekdanjim metodam in želji polastiti se oblasti, zato je pomembno, da dobimo na Slovenskem fakulteto za družbene vede, ki bo več kot le izpostava ljubljanske. Tako torej, ki ne bo, če si sposodim formulacijo Iva Urbančiča, »le izpolnjevala prevrat ideala klasične univerze v moderno dehumanizacijo.«

Od evra do predsedovanja EU

Gašper Blažič, Damjan Popič, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana, D. Grögl/STA, arhiv Demokracije

Leto 2007 oz. »Bondovo leto«, kot ga imenujejo, je bilo znova zelo raznoliko na političnem področju. Prelomne so bile zlasti predsedniške volitve in Janšev spopad s tajkuni. Sicer pa je leto minilo v znamenju priprav na predsedovanje EU.

Januar

Uvedba evra Začetek leta 2007 je minil v znamenju uvedbe skupne evropske valute – evra. Slovenija je dobrodošlico evru pripravila s slovesno proslavo 15. januarja v Cankarjevem domu, ki so se je udeležili tudi predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso, predsednik evroskupine Jean-Claude Juncker, številni evropski komisarji ter predsedniki vlad in finančni ministri držav članic Evropske unije. Slovenski premier Janez Janša je v svojem slavnostnem govoru ob tej priložnosti dejal, da je Slovenija »svetnik Evrope«. Uvedba evra je pomenila tudi začetek enoletnih priprav na predsedovanje Slovenije Evropski uniji.

Odstopila je kmetijska ministrica Marija Lukačič, kar so mnogi pričakovali zaradi težav ministrice v komunikaciji z javnostjo. Nadaljevale so se ostre polemike glede helikopterskega reševanja v primerih hujših prometnih nesreč.

Kongres LDS Glavni ton januarskemu političnemu dogajanju je dal kongres LDS konec januarja. Vnovična izvolitev Jelka Kacina za predsednika stranke je sprožila nove izstope in posledično razpad stranke. Za podpredsednika LDS sta bila izvoljena Dušan Keber in Zdenka Cerar, nekdanji predsednik LDS in poslanec Anton Rop pa je predčasno zapustil kongres. Že pred kongresom so LDS zapu-

Februar

Pavliha proti Hrvatom Kongres LDS je odmeval tudi v februarju, saj so tudi tedaj sledili različni izstopi iz stranke, nekdanji poslanci LDS pa so ustanovili samostojno poslansko skupino pod vodstvom Mateja Lahovnika. Predsednika DeSUS Karla Erjavca je neprijetno zbudila govorica, naj bi nekdanji poslanci LDS začeli prestopati v DeSUS in poskušali prevzeti stranko. Za razburjenje je poskrbel Marko Pavliha, tedaj še poslanec LDS, ki je Slovence pozval, naj ne hodijo na dopust na Hrvaško. Odnosi s Hrvaško so bili zelo vroča politična tema ta mesec, tudi zaradi namer hrvaške naftne družbe Ina, da se območje raziskovanja morskega dna razširi na Piranski zaliv, kar bi lahko prejudiciralo mejo na morju.

Gaspariju ni uspelo Domače politično prizorišče je februarja doživelo nov pretres, saj državni zbor ni izvolil Mitje Gasparija za guvernerja Banke Slovenije za naslednjih pet let, kar je močno razburilo opozicijo in nekatere ekonomiste pa tudi predsednika države Janeza Drnovška, ki je Ga-

sparija predlagal na to mesto. Zaradi neuspešne izvolitve guvernerja je Drnovšek za guvernerja predlagal dotedanjega Gasparijevega namestnika Andreja Ranta, kar je naletelo na neodobravanje večine poslancev državnega zbora. Drnovšku pa je uspelo pri predlogu Franca Grada za ustavnega sodnika, saj je slednji kljub nekaterim pomislekom dobil potrebno podporo v državnem zboru. Drnovšek je pomilostil Danila Kovačiča, s čimer je razburil javnost. V državnem zboru je bil potrjen zakon o verski svobodi, ki je sprožil proteste opozicije, poslanci pa so na izredni seji razpravljali o domnevno spornem nakupu 135 oklepnikov patria.

Za razburjenje je poskrbel tudi ljubljanski župan Zoran Jankovič, ki je ogorčeno protestiral zaradi sprememb zakona o financiranju občin, saj je prepričan, da je vladajoča koalicija z zmanjšanjem proračunskih sredstev za mestno občino Ljubljana kaznovala prestolnico, ker ni izvolila »pravega« župana.

Marec

Tudi Rant pogorel Prvi spomladanski mesec je minil predvsem v znamenju spora med vlado in predsednikom države Janezom Drnovškom, saj je v državnem zboru nezaupnico dobil tudi drugi kandidat za guvernerja Banke Slovenije Andrej Rant. V tem času se je LDS začela vse bolj potapljati, na javnomnenjskih lestvicah jo je prehitela SD, sledili so novi izstopi iz stranke. Največji šok za stranko je bil odhod štirih poslancev (Anton Rop, Milan

Stari novi predsednik oslabilje LDS Jelko Kacin

Sicer pa je bilo slovensko politično prizorišče januarja precej razburkano tudi po zaslugi nadaljevanja afere Strojani, ki je jeseni 2006 sprožila veliko političnih odzivov. Nekdanji predsednik države Milan Kučan je pred parlamentarno komisijo pojasnjeval svojo vlogo v zvezi s pritiski na tožilce, kar mu je očital koprski župan Boris Popovič.

stili nekateri njeni ljubljanski mestni svetniki (Jani Mödendorfer, Roman Jakič, Vika Potočnik, Peter Božič, Dunja Piškur Kosmač, Stane Pejovnik) pa tudi poslanci Slavko Gaber, Milan M. Cvikl in Matej Lahovnik. LDS je tako kljub nekaterim intervencijam Liberalne akademije s kongresa odšla še bolj oslabilje, kot je bila prej.

Guverner BS Mitja Gaspari ostal brez podpore.

Četverica nekdanjih poslancev LDS prestopila k SD.

► M. Cvikel, Marko Pavliha, Darja Lavtižar Bebler) iz LDS v SD, s čimer je SD postala najmočnejša opozicijska poslanska skupina. Zaradi prestopa v drugo poslansko skupino je Marko Pavliha izgubil funkcijo podpredsednika državnega zbora. Medtem je nastalo Društvo Zares kot zameetek prihodnje stranke, vanj pa so se vključili nekdanji poslanci LDS, ki so v državnem zboru ustanovili »klub nepovezanih poslancev«. Predsednik SD Borut Pahor se je vse bolj ukvarjal z vprašanjem, ali naj kandidira za predsednika države ali naj še naprej vodi SD. Vlada je dobila nova ministra – za kmetijstvo in za razvoj –, funkciji sta prevzela Iztok Jarc in Žiga Turk. Še naprej je bilo vroče na področju odnosov s Hrvaško. Ministrstvo za zunanje zadeve je v desetih točkah povzelo dotdanje odnose s Hrvaško in jih izdalo v t. i. beli knjigi.

Nacionalka na udaru Mandatno-volilna komisija državnega zbora se je ukvarjala z imenovanjem nekaterih novih članov programskega sveta RTV Slovenija. Nacionalna televizija se je znašla pod pritiskom, saj so ji mnogi očitali komercializacijo in zapostavljanje oddaj splošnega javnega pomena, izkazalo pa se je, da je šlo za nevoščljivost zaradi večje gledanosti po uveljavitvi novega zakona o RTV. V prostorih SAZU je novoustanovljeni Inštitut Jožeta Pučnika organiziral prvi Pučnikov simpozij, ki je bil namenjen razmišljanjem o kulturi, politiki in njenemu medsebojnemu razmerju. Sindikati so organizirali protestni shod proti privatizaciji zdravstva in šolstva.

April

Nezakonitosti na Sovi Aprila je izbruhnila afera Sova. Predstavniki vlade z ministrom za pravosodje Lovrom Šturmom na čelu so namreč vstopili v prostore Sove, s čimer so povzročili veliko vznemirjenje med opozicijo (pri tem je

Lovro Šturm je Sovo vzel pod drobnogled.

bil glasen zlasti poslanec SD Dušan Kumer). Preiskava je bila uvedena zaradi domnevnih zlorab v preteklosti. V zvezi s Sovo je bila tako odkrita nekdanja tajna lokacija na Malem trgu v Ljubljani. Afera je vznemirila tudi predsednika države Janeza Drnovška, ki se je na dogajanje odzival z zapisi v spletnem dnevniku, v katerem je napadal predsednika vlade Janeza Janšo kot »poglarja negativcev«. Policisti so našli tatove, ki so odnesli računalnik, last Gibanja za pravičnost in razvoj. Izkazalo se je, da je šlo za narkomane in da vlom ni bil politično motiviran. Na občnem zboru gibanja se je Janez Drnovšek umaknil z mesta predsednika gibanja, nasledil ga je Stane Pejovnik, nekdanji član LDS.

Napovedal kongres Kriza v LDS se je tako zaostila, da je njen predsednik Jelko Kacin za jesen napovedal kongres, na katerem naj bi se dokončno umaknil z mesta predsednika. Na drugi strani se je po javnomnenjskih lestvicah začela vzpenjati SD, ki je v ljubljanskem hotelu Union organizirala okroglo mizo z naslovom »Kakšno Slovenijo hočemo«. Premier Janez Janša je poskušal v pogovorih s predstavniki parlamentarnih strank znova združiti moči v času priprav na predsedovanje Slovenije EU, potem ko mu je uspelo vse poslanske skupine razen LDS in Zaresa privabiti v Partnerstvo za razvoj.

Nekaj razburjenja je sprožila novela zakona o predlaganju kandidatov za sodnike mednarodnih sodišč, saj je odvzemala pristojnosti predsedniku države. Pravosodni minister Lovro Šturm je sporno novelo umaknil. Znova se je v središču pozornosti znašla RTV Slovenija, tokrat je bil na udaru nacionalni radio zaradi odločitve, da eden od novinarjev ne bi več pokrival zadev, povezanih s Sovo.

Maj

Našli črni fond Afera Sova je maja dobila nove razsežnosti, saj sta bili predstavljeni kar dve vmesni poročili, ki sta razkrili nepravilnosti v osrednji slovenski tajni službi. Prva velika nepravilnost se je nanašala na t. i. črni fond, druga pa na ustanovitev podjetja Webs, čeprav po veljavni zakonodaji Sova nima pooblastil za ustanavljanje podjetij. Črni fond naj bi bil povezan s financiranjem predsednika države Janeza Drnovška.

V tem mesecu se je preverjala trdnost vladne koalicije, pre-

mierju Janši pa je uspelo doseči konsenz o sodelovanju vseh političnih strank v času slovenskega predsedovanja Evropski uniji in tudi v času priprav na predsedovanje. Svetovni dan svobode tiska je prinesel oceno tujih institucij o stanju medijske svobode pri nas. Izkazalo se je, da ocena ni tako slaba, kot so jo prikazovali nekateri posamezniki. Predstavniki Nove revije so v Slovenski filharmoniji pripravili praznično slovesnost ob 25-letnici izhajanja Nove revije in dvajseti obletnici izida 57. številke Nove revije. Slavnostni govornik Janez Janša je ob tej priložnosti citiral besede tedanjega predsednika ZKS Milana Kučana o 57. številki Nove revije.

Ne bo kandidiral Padle so prve konkretne odločitve glede kandidatur na predsedniških volitvah. Janez Drnovšek se je dokončno odločil, da ne bo kandidiral. Njegovo odločitev so mnogi sprejeli z zadržanostjo, saj je že leto dni prej napovedal, da ne bo kandidiral, vendar si je potem premislil. SDS ni našla primerne kandidata za predsednika države, zato je podprla Lojzeta Peterleta, prav tako ga je podprla SLS. O kandidaturi pa se še vedno ni izjasnil Borut Pahor, ki je z obiski regijskih odborov stranke preverjal razpoloženje med člani SD na terenu. Na novem razpotju se je znašla LDS, saj je kandidaturo za predsednico stranke napovedala do tedaj neznan mlada pravnica Katarina Kresal, ki so jo mnogi označili za predstavnico kapitala.

Junij

Sporne Ropove izjave Prvi polni mesec je zaznamoval pred-

Nova revija je praznovala kar dve pomembni obletnici.

Predsednik države Janez Drnovšek je bojkotiral proslavo ob dnevu državnosti.

vsem novopečeni poslanec SD Anton Rop z izjavo, da sta se leta 2004 hrvaški premier Ivo Sanader in predsednik tedaj še opozicijske SDS Janez Janša dogovarjala za incidente v Piranskem zalivu, pri tem pa se je skliceval na prisluhe, ki jih je izvajala Sova. Janša je od Ropa zahteval opravičilo in preklic izjav, ker pa Rop izjav ni hotel preklicati, je Janša napovedal tožbo proti Ropu, Ropa pa pozval k odstopu z mesta poslanca. Ropove izjave so prinesle tudi preobrat v aferi Sova, saj se je izkazalo, da je Sova ravnala nezakonito, če je res prisluškovala pogovorom med Janšo in Sanaderjem. V državnem zboru je propadel poskus vnovične izvolitve poslanca SD Marka Pavlihe za podpredsednika državnega zbora, v tretjem poskusu pa so izvolili novega guvernerja Banke Slovenije. To je postal Marko Kranjec, ki je bil v času Demosove vlade finančni minister. V opoziciji je dvigoval prah zakon o visokem šolstvu, odmeval je tudi Janšev govor na proslavi ob jubileju Nove revije. Največ prahu je dvignilo nepričakovano preimenovalje letališča Brnik v letališče Jožeta Pučnika, kar je spodbudilo tudi Spomenko Hribar k napadu na SDS. Največje presenečenje meseca je bil nenadno preobrat Andrijane Starina Kosem, ki je v pismu napadla premierja Janšo in spregovorila o domnevnih političnih pritiskih na novinarje. Za svojo držo je bila kasneje »na-

grajena« z mestom predsednice nadzornega sveta Dela.

Bojkot proslave Politično dogajanje v juniju je zaznamoval Borut Pahor, ki je javnosti sporočil, da ne bo kandidiral za predsednika države, poslanka njegove stranke Breda Pečan pa je izgubila zadnjo sodno bitko v boju za županski stolček v Izoli. Predsednik države Janez Drnovšek je zaradi spora z vlado bojkotiral osrednjo državno proslavo ob dnevu državnosti, zato je častno četo pregledal predsednik državnega zbora France Cukjati. Drnovškov bojkot je doživel precej kritike tudi na levici.

Julij

Zamenjava na Delu Julija je z mesta glavnega in odgovornega urednika Dela odstopil Peter Jančič, na njegovo mesto pa je predsednik uprave Danilo Slivnik imenoval Janeza Markeša, dotedanjega urednika tednika Mag. Prav ta poteza in seveda tudi kasnejša sprememba smeri Janeza Markeša sta bili v marsičem odločilni za nadaljnjo pot časopisa.

Julijske duhove so še vedno burili Strojnovi, saj se je del družine vrnil v rodni Ambrus, medtem ko so drugi ostali v Rojahn. Selitev dela družine so spremljali vnovični protesti Ambrušanov, proti koncu julija pa je družina

Strojan le izrazila pripravljenost, da sprejme eno od predvidenih nadomestnih lokacij.

Pahorjeva alternativa vlade

V juliju je Pahorjeva SD oznanila, da pripravlja svojo alternativo vladnega programa, saj se želijo prihodnje leto na volitvah predstaviti kot alternativa sedanji vladi. V ta namen so naredili pregled različnih resornih področij, ki jih pokriva vlada. Alternativa je proti pričakovanjem že čez nekaj mesecev dobila priložnost, da zaživi v praksi in prikaže sadove dela SD, vendar je ni izkoristila. Parlamentarne stranke, zlasti stranke leve, so se v juliju dogovarjale o skupnem kandidatu za

predsednika države. Koaliicijske stranke so svojega kandidata Lojzeta Peterleta podprle že prej, medtem ko so se stranke opozicije julija še vedno odločale o možnosti skupnega kandidata. V pogovorih za skupnega kandidata leve je sodelovala tudi koaliicijska stranka DeSUS, ki je že prej razglasila, da Peterleta ne bo podprla.

Julija se je začelo zbiranje kandidatov za ustavne sodnike in obdobje, ko je imela Slovenija nepopolno sestavo ustavnih sodnikov, po mnenju mnogih pa tudi obdobje skorajšnje ustavne krize. Prihajalo je do nekakšnega dvobojevanja med predsednikom Janezom Drnovškom in državnim zborom, ki je več Drnovškovih kandidatov zavrnil.

Avgust

Rop na zatožni klopi Zaradi Ropovih trditev, da je Sova leta 2004 ujela prisluhe pogovorov med Janezom Janšo in hrvaškim premierjem Ivom Sanaderjem, je Janša na sodišču v Ljubljani zoper Ropa vložil civilno tožbo, v kateri zahteva, da Rop umakne neresnične izjave. Avgust je prinesel veliko odmevnih dogodkov. Bržkone najodmevnejši je bil 5. avgust, ko je začela veljati nova protikadilska zakonodaja. Združenje gostincev ji je močno nasprotovalo, kasneje pa je vložilo tudi zahtevo za presojo ustavnosti in zadržanje protikadilske zakonodaje, saj naj bi bila ▶

Predsednik SD Borut Pahor se je odločil, da ostane v strankarski politiki.

► ta diskriminatorna do manjših lokalov. Ustavno sodišče zahtevi gostincev ni ugodilo.

Sporni vojni zakoni Pri koalicijskem usklajevanju nove zakonodaje o vojnih žrtvah so se pojavila nesoglasja med DeSUS in drugimi koalicijskimi strankami, saj se DeSUS ni strinjala s tistim členom zakona, ki bi pravico do statusa žrtve vojnega nasilja dodelil tudi žrtvam komunističnega nasilja. Ob neupoštevanju želja DeSUS je stranka zagrozila z odhodom iz koalicije. To nasprotovanje, ki je zavleklo nujno sprejemanje nove zakonodaje na tem področju, je vodilo v manjšo koalicijsko krizo.

V vladi je prišlo do kadrovske spremembe, saj so odstopili minister za promet Janez Božič, minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Jure Zupan in minister za zdravje Andrej Bručan, s čimer je vlada prehitela opozicijo, ki je sestavljala sveženj interpelacij. Prosta ministrska mesta so zapolnili Radovan Žerjav, Mojca Kucler Dolinar in Zofija Mazej Kukovič. Javnost so osupnila poročila o delu komisije za prikrita grobišča, ki je ugotovila, da je bilo v Sloveniji žrtev povojnega nasilja veliko več, kot so sprva domnevali. To najboljše ponazorijo trditve dr. Mitje Ferenc, člana skupine strokovnjakov za izkopavanja, ki je dejal, da premore Slovenija kar nekaj Srebrenic.

Avgusta so odstopili trije ministri. Novi so postali Zofija Mazej Kukovič, Radovan Žerjav in Mojca Kucler Dolinar.

September

Uničevalna moč narave Septembra je narava pokazala svojo uničevalno moč. Železnike je doletela velika katastrofa, ki je terjala življenja, prav tako pa je ogromno prebivalcev ostalo brez imetja in strehe nad glavo. Vodna ujma je pustošila tudi na območju Bohinja in Cerknega, kjer je deroča voda s plazovi povsem razdejala partizansko bolnišnico Franja. Ogromno škodo je povodenj naredila tudi na širšem območju Celja, kjer je plaz zasul hišo in pokopal dva človeka. Poplave so terjale skupno pet smrtnih žrtev. Katastrofa je Slovence zedinila v pomoči in solidarnosti, vlada pa je za neposredno pomoč Železnikom namenila pol milijona evrov.

Začetek predvolilne tekme

Z 21. septembrom se je uradno začel spopad za stolček predsednika države. Ob uradnem začetku kampanje je v volilni boj vstopilo sedem kandidatov. V volilno tekmo so se tako podali Lojze Peterle, Zmago Jelinčič Plemeniti, Mitja Gaspari, Darko Kranjc, Danilo Türk, Monika Piberl in Elena Pečarič. Največ možnosti za uvrstitev v drugi krog so imeli Lojze Peterle, Danilo Türk in Mitja Gaspari, med slednjima pa je bilo precej rivalstva, saj sta bila oba kandidata leve. V obdobju znotrajkoalicijske krize, ki je nastala zaradi nesoglasij med stranko DeSUS in drugimi člani koalicije, je razmere sprostila razrešitev Antona Rousa s položaja državnega sekretarja v kabinetu predsednika vlade. Njegovo raz-

rešitev je predlagala DeSUS sama, saj je slednji medtem izstopil iz stranke. Vlada je tedaj poudarila, da kriza še ni končana.

Na eni od sej skupine poslancev Zares sta kandidata za predsednika postala nekdanji sekretar LDS Gregor Golobič in Ivan Cencelj, ki je veljal za protikandidata le na papirju. Z napovedjo Golobičeve kandidature so se pojavila vprašanja o novi politiki, ki jo je oglaševal Zares, prav tako pa je kandidatura napovedala vrnitev Gregorja Golobiča v aktivno politiko.

Oktober

Volilni obračun Oktobra so se volivke in volivci odločali, koga bodo podprli za predsednika Slovenije. Ker nobeden od kandidatov ni zbral zadostnega števila glasov, sta se v drugi krog volitev uvrstila Lojze Peterle in Danilo Türk. Prvi krog predsedniških volitev je postregel tudi z novo afero. V javnost je namreč prišla vest, da je profesor na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani in podpredsednik SD Igor Lukšič svojim študentom politologije naročil, naj gredo na volilno nedeljo v cerkve in poslušajo, kaj bodo govorili duhovniki. Lukšičeva metoda je v slovenski javnosti dvignila veliko prahu, bila pa je tudi povod za zbiranje podpisov v peticiji za Lukšičev odstop.

Tragedija pred Globalom Oktobra je slovensko javnost razburila tragedija pred ljubljansko diskoteko Global, ko je varnostnik do smrti pretepel 20-letnika. Preiskava je pokazala, da je agencija, ki je varovala objekt, svoje delo

Silovita ujma je prizadela predvsem Železnike.

opravljala brez ustrezne licence. Ob žalostni tragediji je najbolj negativno zasijal državni svet, ki je le nekaj mesecev pred incidentom z vetom blokiral sprejetje nove zakonodaje, ki je področje varovanja urejala strože.

V javnost je pricurljala novica, da je nekdanji predsednik Milan Kučan v času svojega mandata v Vatikan poslal več pisem, v katerih je Sveti sedež pozval, naj Sloveniji izroči posmrtno ostanke ljubljanskega škofa Gregorija Rožmana. Vatikan je Kučanov poziv zavrnil, saj Rožman tedaj v svoji domovini ni bil rehabilitiran in bi lahko tovrstna izročitev priložnost za politični obračun. Prav v tem mesecu je prišlo tudi

Gregor Golobič, predsednik stranke Zares

do razveljavitve sodbe škofa Rožmana iz leta 1946. Konec oktobra je bil ustanovni kongres nove stranke Zares, ki je hkrati dobila tudi predsednika. To je po pričakovanjih postal Gregor Golobič, ki je z velikansko večino premagal Ivana Cencija.

November

Volitve in zaupnica Predzadnji mesec v letu je zaznamoval drugi krog predsedniških volitev. Na Martinovo nedeljo 11. novembra sta se v drugem krogu spopadla Lojze Peterle in Danilo Türk. Zmagal je Türk s skoraj dv tretjinsko večino. Zavržen je bil zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic. Premier Janez Janša je po drugem krogu predsedniških volitev napovedal morebitni odstop vlade, kasneje pa glasovanje o zaupnici vladi. Med razlogi za svojo odločitev je

Novoizvoljeni predsednik Danilo Türk in poraženec Lojze Peterle

navedel nezmožnost delovanja vlade v razmerah, ki jih povzročajo opozicija in mediji. Janša je zaupnico o glasovanju vezal na predsedovanje Evropski uniji in k podpori pozval tudi opozicijske stranke, razen če bi bile slednje pripravljene prevzeti krmilo pred predsedovanjem. Izkazalo se je, da opozicija na prevzem oblasti ni bila pripravljena, prav tako pa ni bila pripravljena podpreti vlade pri zaupnici. Medtem je SLS na kongresu izvolila novo vodstvo. Predsednik stranke je postal Bojan Šrot.

Desant na Mag Pivovarna Laško je znova dokazala, da poskuša osvojiti slovenski medijski prostor, saj so se v drugi polovici novembra lotili še Maga. Nadzorni svet Dela je namreč za urednika tednika Mag objavil razpis, s čimer je prezrl tedanjen vršilca dolžnosti urednika Maga Silvestra Šurlo, ki je užival podporo Magovih novinarjev, kasneje pa NS urednika med kandidati na razpisu ni izbral.

November je razjasnil afero, ki je dolgo zaposlovala slovensko javnost. Vrhovno sodišče je namreč obsodilo neupravičeno prisluškovanje kriminalistov pod vodstvom Draga Kosa novinarju Tomažu Rancu. Ranc je vložil civilno tožbo proti državi in zmagal. Prah je dvigovala afero v zvezi s spremljanjem verskih obredov na dan volitev, v katero je bil vpleten pod-

predsednik SD Igor Lukšič. Proti njegovemu ravnanju je protestiral zlasti podmladek SDS.

December

Nenaravna koalicija V decembru je Slovenija dobila državni svet (DS) v novi sestavi. V DS je prišlo do prerazporeditve moči po številu svetnikov lokalnih skupnosti, ki pripadajo različnim strankam. Tako je največje število svetnikov dobila SDS, sledi ji LDS. Novi predsednik je postal Blaž Kavčič (LDS), sekretar pa Marjan Maučec (SLS). Ob tem se postavlja vprašanje, ali je pri glasovanju za predsednika DS prišlo do sodelovanja med LDS in SLS, ki bi slednji prineslo mesto podpredsednika v DS. Novi predsednik DS teh trditev ni ovrgel, temveč jih je potrdil, ko je dejal, da so dogovarjanja nuj-

na za izvolitev in da se je lobi-ranje izplačalo. Prvak SD Borut Pahor je decembra v samoohranitveni paniki slovenski javnosti oznanil, da bo v primeru zmage SD na državnozborskih volitvah leta 2008 postal mandatar. S to napovedjo je pri mnogih le še podkrepil sume, da se ne bo zmozel iztrgati iz krempeljev »starih mačkov« tranzicijske levice. Prav tako je vodja SD poskrbel za »brezkapitalski« imidž stranke z javno izmenjavo odprtih pisem. Prvi mož Pivovarne Laško Boško Šrot je pompozno zapustil vrste SD.

Pritiski, meje, monopoli Delo-va glavna nadzornika Andrijana Starina Kosem in Stojan Zdolšek – slednji je tudi pravni zastopnik Pivovarne Laško – sta nadaljevala s pritiski na Mag, kar so novinarji Maga javno razkrili in obsodili. Nadzorni svet Dela je na razpisu za urednika Maga izbral Vesa Stojanova, vendar ta med novinarji Maga ni dobil podpore.

Slovenija je uradno dobila novega predsednika, saj je Danilo Türk prevzel posle, Drnovšek, ki se zadnje mesece ni pojavljal v javnosti, pa se je umaknil iz politike. Vnovično angažiranje v strankarski politiki je v enem od intervjujev napovedal nekdanji predsednik Milan Kučan. Slovenija je 21. decembra vstopila v schengensko območje, s čimer so bile odpravljene mejne kontrole z Italijo, Avstrijo in Madžarsko. S tem se je na neki način uresničila ideja Zedinjene Slovenije. Leto se je končalo z ukrepi urada varuha konkurence proti monopolnim povezavam v gospodarstvu in medijih. **D**

Slovinci smo postali enakopraven del EU.

Stavkajoči delavci Litostroja pred svojo tovarno v Šiški

Prelomna litostrojska stavka

V. M., foto: arhiv Muzeja novejšje zgodovine

V Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani so ob 20. obletnici stavke litostrojskih delavcev pripravili razstavo z naslovom *Rojstvo demokracije – dvajset let od stavke v Litostroju (9. do 15. december 1987)*.

Stavka v Litostroju od 9. do 15. decembra 1987 je bila prelomen dogodek v zgodovini demokratizacije Slovenije, saj so stavkajoči pod vodstvom Franceta Tomšiča izrekli nezaupnico partijskemu in samoupravnemu sistemu. Zahtevali so ustanovitev neodvisnih sindikatov in ustanovili iniciativni odbor Socialdemokratske zveze Slovenije.

Zakaj Cankarjev dom? Devedega decembra 1987 so stavkajoči delavci prišli demonstrirati pred stavbo skupščine. Direktor Cankarjevega doma Mitja Rotovnik jim je omogočil, da so odšli v Cankarjev dom. Verjetno zato, da so jih umaknili z ulice, kar za oči ni bil najprijetnejši prizor.

Na prvi seji stavkovnega odbora 10. decembra so stavkajoči postavili vrsto zahtev. Zahtevali so 50-odstotno zvišanje plač, in

Podoba z razstave

to pri izplačilu 15. 12. 1987; razrešitev konference OO sindikata (režimskega sindikata) oziroma izrekli nezaupnico sindikatu ter zahtevali takojšnje nove volitve; razrešitev vseh direktorjev tozdov, ki so se izkazali s svojo neuspešnostjo v poslovanju oziroma pustili »popolno odprte roke generalnemu direktorju tovarišu Jožetu Šlandru za izbiro novega vodilnega kadra – po njegovi presoji. Vendar od njega zahtevamo, da s tem opraviči naše zaupanje, za kar je osebno odgovoren delavcem Litostroja. Zbor delavcev ima enako pravico razrešiti tudi njega, če v roku treh mesecev ne bo bolje. Tokrat mu delavci Litostroja izrekamo popolno podporo«.

Pritisk DPO Zahtevali so ukinitve stimulacije na nujnih komisijah in

dopustili možnost, da se o tem pogovorijo na sestankih v tozdih.

Ob nespoštovanju dogovorov, sprejetih na zboru, so delavci Litostroja sprejeli sklep, da se bodo znova zbrali pred skupščino Slovenije v sredo 16. decembra. Sprejeli so sklep, da se do izplačilnega dne skliče skupni zbor delavcev Litostroja, na katerem bo vodstvo delavcem dalo odgovore na postavljene zahteve.

In še zadnje: »Stavkovni odbor je bil s strani DPO-strukture (družbenopolitične organizacije: zveza komunistov, zveza socialistične mladine, zveza sindikatov) izvajan velik pritisk, češ da je stavkovni odbor svoje delo že opravil v Cankarjevem domu in da je zdaj razrešen. Stavkovni odbor je to zavrnil in delavcem Litostroja s tem obljublja, da

bo deloval toliko časa, dokler ne bodo izpolnjene vse zahteve stavkajočih.«

Neodvisni sindikat Petnajste- ga decembra je bilo zborovanje stavkajočih delavcev v hali livarne v Litostroju. Sprejeli so zahteve, ki so bile predstavljene že na zborovanju v Cankarjevem domu. Razrešena je bila konferenca režimskih sindikatov. Sprejeta je bila zahteva po izvolitvi neodvisnih sindikatov. Izvoljen je bil iniciativni odbor za ustanovitev Socialdemokratske zveze Slovenije. Socialdemokratska zveza Slovenije naj bi kot stranka delovala kot opozicija zvezi komunistov.

Iz diktature v demokracijo Stavko v Litostroju je mogoče šteti za pomemben korak na poti k odpravi enopartijskega sistema, uvedbi parlamentarne demokracije in slovenske samostojnosti. Na zboru delavcev je namreč France Tomšič predlagal ustanovitev socialdemokratske stranke. Bil je prvi v takratnem vzhodnem bloku.

Na razstavi je na ogled tudi plakat, ki je vabil na ustanovni zbor Socialdemokratske zveze Slovenije, ki je bil 16. februarja 1989. Na njem lahko preberemo, s kakšnimi stališči se je ustanavljala ena od prvih slovenskih strank po komunistični revoluciji in večdesetletni diktaturi:

»Socialdemokratska zveza Slovenije je samostojna politična organizacija. Deluje izven okvira SZDL /Socialistična zveza delovnega ljudstva/.

Hočemo odpravo enostrankarske vladavine. Ne priznamo avantgardnosti.

Naslednje volitve morajo biti neposredne in tajne.

Sodišča morajo biti neodvisna. Ne pristajamo na sojenje po politični direktivi.

Odklanjamo utopični model samoupravljanja. Delavec mora postati delničar – solastnik.

Smo za zmanjšanje davkov, neomejeno zaposlovanje v zasebnem sektorju in ukinitve zemljiškega maksimuma.

V podjetjih ne sme delovati nobena politična organizacija, temveč samo sindikati, ki ščitijo delavca.

Temelj socialne varnosti državljanov je učinkovito delo. Solidarnostno pomoč priznamo samo bolnim, ogroženim in brezposelnim.

Sedanji položaj Slovenije v Jugoslaviji je sporen in ljudstvo naj se z referendumom izreče, če in v kakšni Jugoslaviji želimo živeti. Slovenski narod mora imeti popoln nadzor nad vojaškim aparatom na območju Slovenije, poveljevanje in pouk v slovenskih enotah in štabih mora biti v slovenskem jeziku.«

Socialdemokratska zveza Takrat so Slovencem še vedno vladali komunisti s svojo politično policijo Udbo, tako da do ustanovitve stranke ni moglo priti takoj. Ustanovni kongres stranke, ki se je imenovala Socialdemokratska zveza Slovenije, je bil tako sklican šele 16. februarja 1989. Prvi predsednik stranke je bil France Tomšič, njegov nasle-

Litostrojski delavci so najprej prišli pred zgradbo parlamenta.

Stavkajoče delavce so »povabili« in »zaprli« v Cankarjev dom.

dnik pa od novembra 1989 Jože Pučnik. Na kongresu maja 1993 je bil za predsednika takrat še SDSS izvoljen Janez Janša.

Tomšič je zadovoljen, da je Slovenija v razmeroma kratkem času prišla zelo daleč. »Stanje demokracije v Sloveniji se razvija, nič ni izgubljenega, moramo pa biti pozorni in sodelovati. Drugi

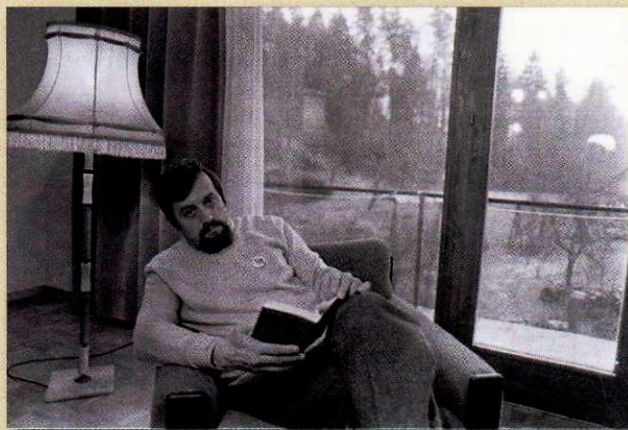
nam ne bodo dali demokracije, sami si jo moramo vsak dan priboriti,« meni Tomšič.

Zgodovinar Janko Prunk meni, da gre pri litostrojski stavki za velik dogodek in mejnik v slovenski zgodovini. Naloga zgodovinarjev je, da osvetlijo takratno dogajanje in mu dajo bolj izpostavljeno mesto. Ne gre le za mejnik v Sloveniji, temveč gre resnično za mejnik v takratnem celotnem socialističnem bloku. Tudi na Poljskem ob ustanovitvi Solidarnosti niso šli toliko daleč, da bi predlagali večstrankarski sistem. Vendar se zgodba ni razpletla, kot bi pričakovali, pravi Prunk, saj nova stranka na prvih večstrankarskih volitvah ni naletela na večji odziv v javnosti.

Direktor Muzeja novejše zgodovine Slovenije in avtor razstave Jože Dežman pričakuje, da bo litostrojska stavka kot prelomni dogodek ovekovečena s primer- nim spomenikom. Dokumenti in fotografije na razstavi so iz arhiva Franceta Tomšiča. **D**

Vodja litostrojske stavke France Tomšič

Rojen je bil 2. avgusta 1937 v Šmarci in je strojni inženir. V letih 1966–1976 je delal v Zvezni republiki Nemčiji in sodeloval v socialdemokratski stranki. Od 9. do 15. decembra 1987 je vodil stavko litostrojskih delavcev, med katero je bil sprejet sklep o ustanovitvi neodvisnih sindikatov in ustanovljen iniciativni odbor za ustanovitev Socialdemokratske zveze Slovenije. Bil je predsednik Socialdemokratske zveze Slovenije (1989) in Neodvisnosti – konfederacije novih sindikatov Slovenije (1990–1997).

Prelomna stavka

Dr. Janko Prunk, foto: arhiv Muzeja novejšje zgodovine

Delavska stavka v Litostroju decembra 1987 in nabor za ustanovitev Socialnodemokratske stranke v Sloveniji. Leto 1987 je bila še vsa Evropa prepričana, da je enopartijska oblast v vzhodnoevropskih državah še čvrsta in da se bo še kar naprej držala. Veliko množično ljudsko gibanje na Poljskem leta 1980, ki je rodilo sindikat Solidarnost, je zahtevalo samo gospodarske reforme, izboljšanje delavskega standarda in socializem z bolj človeškim obrazom in ni postavilo zahteve po večstrankarskem sistemu.

Takšno zahtevo so v socialističnem taboru prvi postavili Slovenci, in to leta 1987. To je zanimivo, kajti nekatere ankete javnega mnenja so leta 1986 kazale, da kar 60 odstotkov slovenskega prebivalstva zaupa sistemu samoupravnega socializma z eno samo stranko.

Toda do začetka leta 1987 so se Slovenci soočali z vse hujšim pritiskom velikosrbskih bratov, ki so v memorandumu Srbske akademije znanosti zahtevali ustavno reformo Socialistične federativne republike Jugoslavije, s katero bi okrnili visoke avtonomne pravice republik v prid bolj centralizirane države. Iz Beograda in še nekaterih drugih republik, kjer je bil številčen srbski narod, so prihajale tudi zahteve po večji šolsko-prosvetni unifikaciji – tako imenovana skupna jedra. Takšne srbske nacionalistične in centralistične težnje je podprl novi voditelj srbskih komunistov Slobodan Milošević. V Sloveniji so se temu prvi uprli pisatelji in šolniki ter se odločno postavili za popolnoma samostojno slovensko šolo in kulturo kot temelj slovenskega naroda.

Slovenske narodne zahteve Konec leta 1986 je Kulturniška krščansko personalistična Revija 2000 posvetila celo dvojno številko 31/32 slovenskemu narodnemu vprašanju. Na neki višji politični ravni so slovenske narodne zahteve februarja 1987 artikulirali slovenski izobraženci iz kroga Nove revije. Po skoraj enoletnih javnih pa tudi tajnih pogovorih s srbskimi intelektualci, s katerimi ni prišlo do soglasja o rešitvi nadnacionalne in politične krize v Jugoslaviji, so v 57. številki Nove revije objavili Prispevke za slovenski narodni program. Uredništvo je poudarilo, da gre za prispevke za nov slovenski narodni program, ki ga še ni in katerega formulacija odločno presega pristojnosti revije in njenih sodelavcev. Gre za novo koncepcijo slovenstva, ki naj bi se konstituiralo v ustanovah suverenega slovenstva, v njegovem vsakdanjem življenju, kar naj bo začetek nove zgodovinske epohe. Najpomembnejše, najznačilnejše

prispevke so napisali: Tine Hribar (o slovenski državnosti), Ivan Urbančič (o jugoslovanski nacionalistični krizi in Slovencih), Dimitrij Rupel (o slovenskem narodnem vprašanju), Jože Pučnik (o političnem sistemu civilne družbe), France Bučar (o pravni ureditvi položaja Slovencev kot naroda) in Peter Jambreč (o pravici slovenskega naroda do samoodločbe). Prispevki so že govorili, da je tudi modificirani samoupravni socialistični sistem prišel do konca svoje razvojne poti ter da so novo razvojno pot slovenskemu narodu iz nacionalne zagate pokazali nekomunisti in zvečine kar protikomunisti.

To dejstvo je zelo vznemirilo vodstvo zveze komunistov in njen podaljšek Socialistično zvezo delovnega ljudstva. Zagnali sta kar precejšno propagandno kampanjo zoper

Prispevki za nov narodni program so se med slovenskimi izobraženci hitro širili in pridobivali simpatije. Konec leta 1987 pa so za veliko presenečenje poskrbeli delavci.

57. številko Nove revije in njene sodelavce. Toda po represivnih ukrepih režim ni posegel. Bil je prepričan, da so Prispevki za slovenski narodni program Nove revije stvar dela slovenskih izobražencev in da ne bodo naleteli na večji odmev med slovenskim ljudstvom in med delavskim razredom, ki so mu najbolj zaupali.

Za intelektualci še delavci Prispevki za nov narodni program so se med slovenskimi izobraženci hitro širili in pridobivali simpatije. Konec leta 1987 pa je prišlo veliko presenečenje. Zbudil se je tako imenovani delavski razred, in to v vzornem podjetju samoupravnega socializma – ljubljanskem Litostroju. Litostroj je bil imenitna strojna tovarna, znana po izdelavi visoko kakovostnih turbin za hidrocentrale. V njenem okviru je bilo zaposleno veliko število visokokvalificirane delovne sile vključno z inženirskim kadrom. Njeni izdelki so se prodajali po vsem svetu, najbolj v dežele v razvoju. Toda slab jugoslovanski izvozni menedžment v teh deželah ni

O avtorju

Dr. Janko Prunk je zgodovinar in sociolog, profesor zgodovine in zgodovine politične misli na FDV v Ljubljani. Študiral je na Filozofski fakulteti v Ljubljani, tu diplomiral in doktoriral. Izpopolnjeval se je na Univerzi v Leipzigu, na Inštitutu za evropsko zgodovino v Mainzu in na Visoki šoli za socialne vede v Parizu. Bil je štipendist Humboldtove fundacije in gostujoči profesor na Univerzah v Kölnu in v Freiburgu v Nemčiji. Je pisec zgodovinskih člankov in knjig, objavljenih doma in v tujini. Najpomembnejše med njimi so Pot krščanskih socialistov v Osvobodilno fronto, Ljubljana 1977, Slovenski narodni programi, Ljubljana 1986, Slovenski narodni vzpon, narodna politika 1768–1992, Ljubljana 1992, Die rationalistische Zivilisation, Bonn 2003, Slovenska parlamentarna izkušnja, Ljubljana 2006.

znal izterjati plačila za dobavljeno blago in Litostroj je zmozel svoje ljudi zato le slabo plačevati.

Ob izplačilu decembrske plače je prišlo do spontanega izražanja delavskega nezadovoljstva z vodstvom podjetja in tudi s socialističnimi sindikati, ki so bili ob dolgotrajni stiski delavstva povsem pasivni. Delavstvo je ob nasprotovanju samoupravnega delavskega sveta in sindikata izvolilo svoj strokovni odbor in višek je bil odhod več kot štiri tisoč delavcev pred ljudsko skupščino v središče Ljubljane. Na zborovanju so govorili uradni predstavniki sindikata kot tudi člani novoizbranega stavkovnega odbora na čelu s Francetom Tomšičem, strojnim inženirjem v razvojnem oddelku tovarne. Tomšič je imel kot človek, ki je deset let delal v Zvezni republiki Nemčiji, nekaj izkušenj s sindikalnim bojem in imel je pogum javno spregovoriti ter postaviti pred vodstvo podjetja in pred slovensko politiko ključno vprašanje, kako to, da slovenski delavec, ki živi v socializmu, zasluži manj kot polovico tistega, kar zasluži delavec v sose-

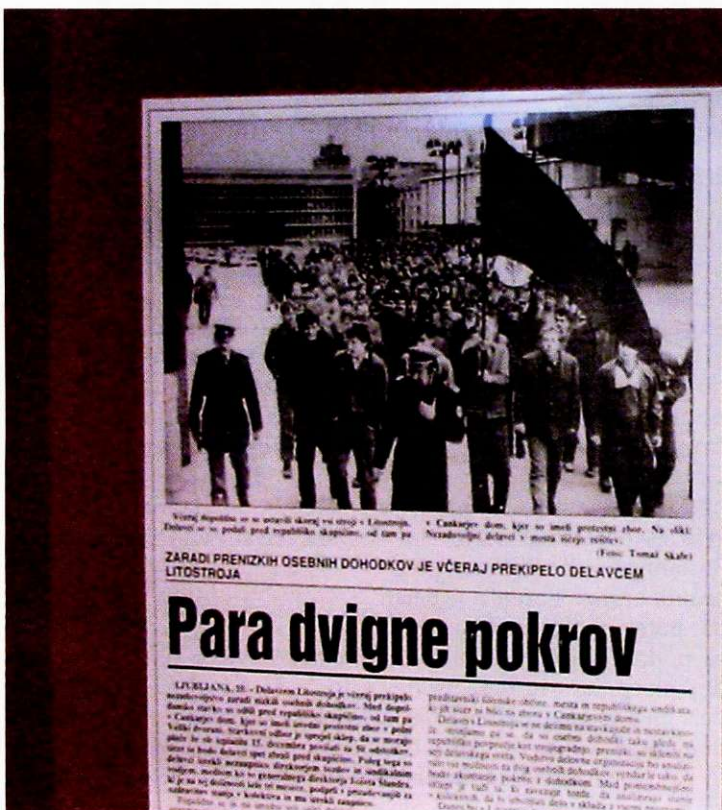
dnjih kapitalističnih Avstriji in Furlaniji. Nenadoma je postal vodja litostrojskega delavstva in tako si ga režim ni upal aretirati.

Zborovalci so odšli v Cankarjev dom in tam nadaljevali svoje zborovanje. Postavili so nekaj zahtev, da se razrešijo vsi direktorji tozgov, da se povišajo plače vsaj za 35 odstotkov, da se izboljšajo delovne razmere, da se dovoli ustanovitev samostojnega sindikata. Izvolili so svoj 27-članski strokovni odbor. V naslednjih dneh so v Litostroju med strokovnim odborom in vodstvom podjetja potekala intenzivna pogajanja. Odbor je grozil z novo generalno stavko in z novim pohodom v središče mesta. Oblast se je tega ustrašila in dala podjetju posojilo za 28-odstotno povišanje plač.

Iniciativni odbor Tedne delavskega nezadovoljstva pa je France Tomšič z najbližjimi sodelavci izkoristil, da je na velikem zboru delavcev (več kot 3.000) 15. decembra v Litostroju oznanil, da je ustanovljen iniciativni odbor za ustanovitev socialdemokratske stranke, ki se bo vzporedno z zvezo komunistov v tekmovanju z njo bojevala za gospodarske in socialne reforme ter za demokratizacijo slovenske družbe. Na ta zbor so bili povabljeni številni domači in tuji novinarji in ti so nato poročali, da se v socialističnem taboru prvič ustanavlja opozicijska socialdemokratska stranka. Ta dogodek je vreden zgodovinskega spomina, ker Slovence na tem področju uvršča med pionirje demokratizacije v socialističnem taboru. Žal so naši mediji razen nacionalne televizije to dejanje preprosto prezrli.

Delavsko nezadovoljstvo je France Tomšič izkoristil, da je 15. decembra 1987 v Litostroju oznanil, da je ustanovljen iniciativni odbor za ustanovitev socialdemokratske stranke ...

Nastanek SDZS Iz tega dejanja se je po velikih naporih čez dobro leto dni, februarja 1989, v Cankarjevem domu resnično rodila Socialdemokratska zveza Slovenije (SZS) pod predsedstvom Franceta Tomšiča. Tega je novembra isto leto nasledil Jože Pučnik in SZS je postala ena najpomembnejših članic slovenske demokratične opozicije Demos. **D**

Pregled gospodarstva v letu 2007

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

Minulo leto je bilo v znamenju evra, iskanja in imenovanja guvernerja Banke Slovenije, boja proti inflaciji in tajkunom s pripravo nove zakonodaje in uspešne prodaje deleža Nove Kreditne banke Maribor.

V znamenju evra

Slovenija je **1. januarja 2007** kot prva od držav, ki so maja 2004 vstopile v EU, prevzela evro kot svojo valuto. Evro je tako nasledil tolar, ki se je po 15 letih umaknil v zgodovino. S prevzemom nove denarne enote ni bilo večjih težav. Prvi dan, ko je v Sloveniji evro dokončno nadomestil tolar, 15. januarja, je Ljubljana gostila konferenco o evru. Glavno sporočilo sodelujočih je bilo, da je prevzem evra pomemben korak za Slovenijo, a tudi za celotno EU, ki potrebuje pozitivne zgledе. Vrsta govornikov je opozorila na nove obveznosti, ki Slovenijo še čakajo. Januar je za-

znamovalo tudi dogajanje v slovenskih podjetjih. Nadzorniki Ljubljanskih mlekarń so razrešili direktorja Matjaža Vehovca in na njegovo mesto imenovali Cvetano Rijavec, do menjav je prišlo v vrhu družbe Casino Portorož in Intereurope, Igram je objavil namero za prevzem Jate Emone, Orbico pa je kupil večinski delež Emone Obale. Izvedeli smo, da bo Nafta Lendava z avstrijskim partnerjem CMB Maschinenbau&Handels iz Gradca v Lendavi zgradila največjo tovarno za proizvodnjo biodizla v Sloveniji in eno največjih v Evropi. Obratovati bo začela v začetku 2008, stala pa bo 22,2 milijona evrov.

V znamenju Gorenja

Februarja je guverner Banke Slovenije (BS) Mitja Gaspari v državnem zboru na tajnem glasovanju ostal brez podpore poslancev za vnovični šestletni mandat. Izvedeli smo, da bo Gorenje sestavne dele za oklepnike, ki jih je naročilo ministvo za obrambo, izdelovalo v Šoštanju. Franjo Bobinac, predsednik uprave Gorenja, je dejal, da potekajo pripravljena dela za podpis pogodbe o proizvodnji oklepnikov in za razdelitev dela med vsemi tremi partnerji: podjetjem Rotis, finsko Patrio in Gorenjem. Predsednik države Janez Drnovšek je sredi me-

seca za guvernerja predlagal viceguvernerja BS Andreja Ranta. Kljub bojaznim pred zvišanjem cen ob uvedbi evra smo v prvem mesecu življenja z novo valuto imeli deflacijo. Istrabenz je objavil namero za prevzem Droge Kolinske, v kateri je že imel 60,29-odstotni delež. Država je naredila nov korak pri načrtovani privatizaciji Telekomu.

V znamenju guvernerja

Marca je vlada potrdila prodajo 55,35-odstotnega državnega deleža v Slovenski industriji jekla (SIJ). Za 105 milijonov evrov so ga kupila ruska podjetja, združena v skupini Koks.

Leto 2007 si bomo zapomnili po uspešni prodaji deleža NKBM.

Program za prodajo državnega deleža v Telekomu je pripravljen.

Kupec se je zavezal, da bo enako ceno za delnico ponudil tudi drugim lastnikom SIJ in da bo v naslednjih treh letih v SIJ vložil 250 milijonov evrov, število zaposlenih naj bi v tem obdobju ohranili. Slovenija ohranja predkupno pravico naslednjih deset let, dividend v prihodnjih treh letih naj ne bi izplačevali, dobiček pa bi vložili v razvoj družbe. Kandidat za guvernerja BS Andrej Rant ni dobil zadostne podpore poslancev in ni bil izvoljen. V drugi polovici meseca so družbe Pivovarna Laško, Radenska in Talis objavile, da nameravajo objaviti prevzemno ponudbo za časopisno-založniško hišo Delo, kjer so imele 44,16-odstotni delež. V Sloveniji je bila na 14-dnevem obisku delegacija Mednarodnega denarnega sklada, ki je ugotovila, da Slovenija napreduje dobro, vendar je potrebna previdnejša fiskalna politika. Zimska turistična sezona je bila kljub pomanjkanju snega uspešna, zaradi krajše smučarske sezone pa je šlo občutno slabše žičničarjem. Dosegli so le 47 odstotkov obiska prejšnjega leta. Vlada je sprejela program prodaje deleža v Telekomu Slovenije. Guverner Mitja Gaspari, ki se mu je konec marca iztekel mandat, je imenoval svojega namestnika (Andreja Ranta), hkrati je svet BS kranjski Savi odobril pridobitev 33-odstotnega lastniškega deleža v Abanki Vipava.

V znamenju Vzajemne

Aprila se je nadaljevalo povezovanje Vzajemne in Adriatica Slovenice, podjetje Seaway pa je prizadel hud požar, ki je po prvih ocenah povzročil za več milijonov evrov škode. Odstopil je predsednik uprave Droge Kolinske Robert Ferko, nasledil ga Slobodan Vučičević. Na dražbi KAD ter SOD za skoraj 25-odstotni lastniški delež v škofjeloški Jelovici je uspelo Liri inženiringu nekdanjega predsednika uprave škofjeloškega Terma Janeza Deželaka. Predsednik Drnovšek še vedno ni poslal novega predloga za guvernerja BS. Vzajemna in Adriatic Slovenica sta preklicala skupščini, na katerih naj bi maja odločali o povezovanju. Vlada je pripravila predlog zakona o pogojih za statu-

Vzajemna je bila dolgo vroča tema.

sno preoblikovanje Vzajemne zdravstvene zavarovalnice, ki določa stroge pogoje preoblikovanja. V gospodarstvu je prišlo do nekaterih kadrovskih sprememb, in sicer v družbah Aerodrom Ljubljana, Jata in Acroni. Telekom Slovenije je postal 50-odstotni lastnik gibaltarskega Gibtelecoma.

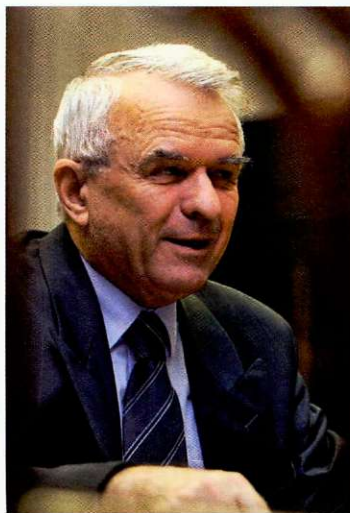
V znamenju Dela

Maja je evropska komisija predstavila sporočilo o uvedbi evra v Sloveniji, v katerem je poudarila, da je bila ta uspešna, v nekaterih pogledih celo boljša kot leta 2002 v drugih članicah. Pivovarna Laško je s povezanimi družbami postala 94-odstotna lastnica Dela. V prevzemni ponudbi so prevzemniki dopustili možnost, da bodo v prihodnosti delnice Dela prenesli iz pivovarne na druge družbe, ki so pri prevzemni ponudbi delovale usklajeno, ali na koncernsko povezane družbe. Tako bi jih lahko zaradi morebitne koncentracije sorodnih dejavnosti znotraj skupine povezanih podjetij Pivovarne Laško prenesli na družbo Talis, ki je v stoodstotni lasti pivovarne, so pojasnili v prevzemnem prospektu. Iz virov blizu pivovarne pa je bilo slišati, da ti v Delu nimajo dolgoročnih interesov. Tako naj bi Pivovarna Laško po prevzetju Dela pripravljala scenarij o prodaji svojega lastniškega deleža, ki pa naj ga ne bi pro-

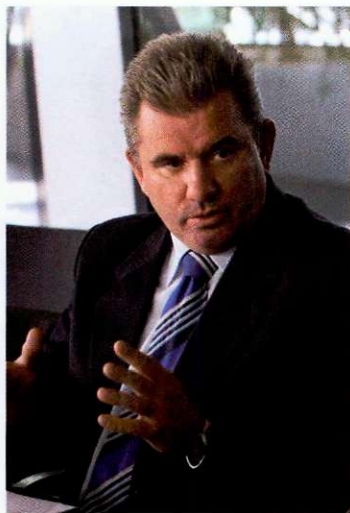
dali tujcem, temveč slovenskemu podjetju. Sredi meseca je vlada sprejela program prodaje državnega deleža v NKBM. V drugi polovici meseca je Slovenija v Parizu prejela povabilo v OECD, na Bledu pa je potekala konferenca Svetovne banke o razvoju. Proti koncu meseca je predsednik države poslanskim skupinam kot novega kandidata za guvernerja predlagal ekonomista Marka Kranjca. Drnovšek je v tem času kandidaturu ponudil še ekonomistom Jožetu Mencingerju, Velimirju Boletu, Mojmirju Mraku in Dušanu Mramorju, a so jo zavrnil. Na oktobra 2006 objavljeni razpis za guvernerja BS sta se prijavila takratni guverner Mitja Gaspari in član sveta banke Boštjan Jazbec. Slednjega je Drnovšek iz nikoli pojasnjenih razlogov vztrajno zavračal, banko je začasno vodil Rant. Predsednik Gospodarske zbornice Slovenije je postal Zdenko Pavček.

Guverner izvoljen

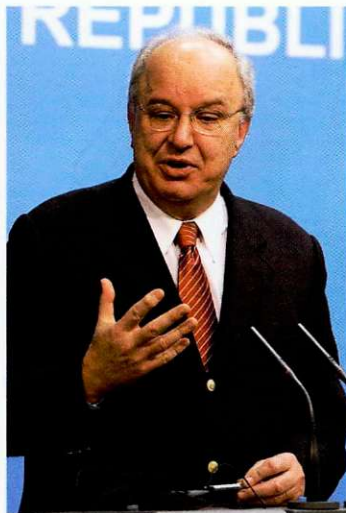
Junija je bil Marko Kranjec izvoljen za guvernerja (tretjega v samostojni državi), in to po osmih mesecih od objave javnega poziva predsednika države in po skoraj treh mesecih, ko je šestletni mandat potekel Mitji Gaspariju. Vlada je letališče na Brniku preimenovala v Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana. Agencija za zavarovalni nadzor je od nadzornega sveta Vzajemne

Marko Kranjec, guverner BS

Minister Andrej Vizjak

Minister Andrej Bajuk

Jani Soršak, v. d. direktorja UVK

► zahtevala razrešitev obeh članov uprave. Parlament je po nujnem postopku s 56 glasovi za (brez glasu proti) sprejel zakon, s katerim so se vzpostavili pogoji za ureditev morebitnega statusnega preoblikovanja Vzajemne. Konec junija je vlada sprejela predlog rebalansa proračuna za leto 2007, socialni partnerji pa so podpisali dogovor o noveli zakona o delovnih razmerjih. Ladjarska družba Splošna plovba Portorož je prešla v večinsko nemško last. Na dražbi za 29,65-odstotni delež omenjene družbe je namreč zmagal nemški ladjar Peter Doeble, ki je plačal 55,5 milijona evrov in tako postal večinski lastnik družbe.

Zavarovalnica Triglav

Julija sta vladna in sindikalna stran po petih letih končali pogajanja o kolektivni pogodbi za javni sektor. Predsednik vlade Janez Janša je za novega predsednika strateškega sveta za gospodarski razvoj imenoval Petra Groznika. Odprl se je trg z električno energijo, gospodinjstva so lahko prosto izbirala dobavitelja električne energije ne glede na kraj prebivališča. Ceno elektrike je določala vlada, posledaj pa jo določajo dobavitelji. Največji uspeh tega meseca pa je bil, da je ljubljansko upravno sodišče v zvezi z lastninjenjem Zavarovalnice Triglav za pravne osebe potrdilo dopustnost obnove postopkov določitve upravičencev do odkupa delnic na podlagi nove, višje cennitve. Za-

radi dvoma o pravilnosti ocene vrednosti kapitala zavarovalnice sta leta 2005 minister za finance Andrej Bajuk in Sod zahtevala, da se preveri prvotna cenitev, ki je bila dobrih 60 milijard tolarjev. Po preveritvi se je ta povečala na 121,8 milijarde tolarjev. V tednu pred parlamentarnimi počitnicami je DZ sprejel rebalans proračuna, vlada pa je sprejela spremenjen program privatizacije Telekom Slovenije. Za državni delež v Istrabenzu se je razvnel pravi boj, saj so se za delež Kada in Soda v koprski družbi potegovali Infond Holding, Tuš in srbski Delta Holding. Državni svet je z vloženim vetom začasno zamrznil lastninsko preoblikovanje zavarovalnic. Velik uspeh je finančno ministrstvo doseglo s predlogom konverzije prednostnih delnic v navadne z glasovalno pravico v razmerju ena proti ena, tako da je država postala

lastnica 51 odstotkov navadnih delnic Luke Koper. Konec meseca je začel veljati nov zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma.

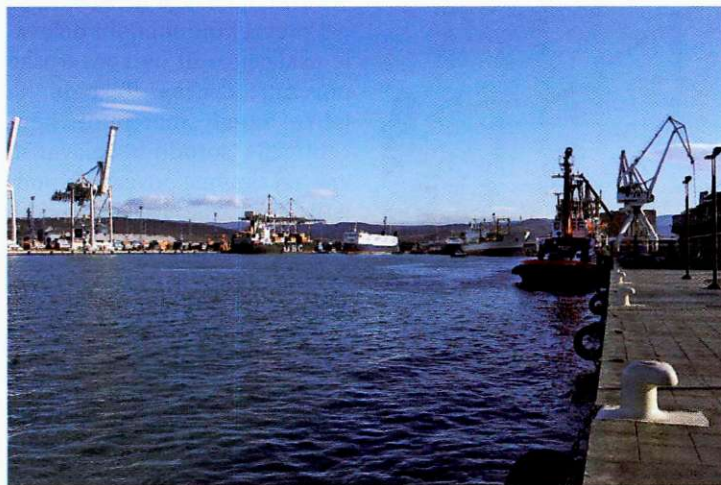
Dogaianje v Termah

Avgusta je skupščina Term Čatež podprla dva predloga Kada, na sklepe pa so DZS, družba M.B. Satler in Hrvatska poštanska banka napovedale izpodbojne tožbe. Nadzorniki Delikatese, hčerinske družbe Term, so razrešili direktorja Tomaža Mencingerja, ki je brez soglasja lastnika pred časom prodal delež v Termah. Na njegovo mesto so imenovali Janeza Markoviča. Mencingerja so razrešili tudi z mesta direktorja TPP. Sladkogorska Paloma je dobila novo, začasno vodstvo, predsednico uprave Matejo Perger je nasledil nekdanji predsednik nadzornega sveta Danilo Marin. Nadzorniki so Pergerjevo in člana

uprave Uroša Krapšo razrešili iz nekrivdnih razlogov, Pergarjeva pa je postala svetovalka uprave. Predstavniki zaposlenih v turizmu in gostinstvu so v opozorilni akciji v Ljubljani, Kranjski Gori in v Potrotožu turiste in druge mimoidoče opozarjali na položaj in plače slovenskih delavcev v turizmu in gostinstvu. Delo se je umaknilo z borze. Izvedeli smo, da se Slovenija z nemško družbo Deutsche Bahn intenzivno pogovarja o možnostih za sodelovanje s slovenskimi transportno-logističnimi družbami. Dokončne odločitve po zagotavljanju sodelujočih pa ni bilo. V tem mesecu je močnejše udarila inflacija in sprožila številne polemike.

Inflacija in vzroki zanjo

Septembra se je nadaljevala razprava o vzrokih za inflacijo, vlada pa je urad za varstvo konkurence pozvala, naj preveri, ali je vzrok za podražitve kartelno dogovarjanje trgovcev. Obdobje so zaznamovale precejšnje podražitve nekaterih živilskih izdelkov, med njimi moke in pekovskih izdelkov, jajc in testenin. Znova se je postavljalo vprašanje (visokih) marž trgovcev. Minister Vizjak je po sestanku s trgovci pribil, da je treba zadevi »priti do dna«, ugotoviti, kdo je odgovoren za podražitve, s prstom pokazati nanj in preprečiti nov val podražitev. Vlada je sprejela spremembe programa prodaje NKBM pa tudi socialni sporazum za obdobje 2007–2009. Sindikati so delodajalce opozorili, da bodo za uresničevanje zahtev uporabili

V Luki Koper je država dobila delnice z glasovalno pravico.

Ob koncu leta so bile pod drobnogledom trgovine.

vse metode sindikalnega boja, za november pa so napovedali velike delavske demonstracije. Direktor urada za varstvo konkurence Andrej Plahutnik je »iz osebnih razlogov« podal odstopno izjavo, minister Vizjak pa je njegov odstop sprejel.

Številne spremembe

Oktober je vlada sprejela predloga sprememb proračunov za 2008 in 2009, socialni partnerji pa so podpisali socialni sporazum za obdobje 2007–2009. Iz Telekom Slovenije so sporočili, da je komisija za privatizacijo družbe prejela 15 vlog za nakup dela državnega deleža v Telekomu. Največja slovenska energetska družba Petrol je objavila prevzemno ponudbo za holdinško družbo Istrabenz. Nadzorni svet Steklarne Rogaška je sprejel odstopno izjavo predsednika uprave Roberta Lična in na ta položaj imenoval Davorja Šenijo. Prometni minister Radovan Žerjav je napovedal, da bo vlada razrešila prvega moža Darsa Rajka Siročiča in imenovala nove nadzornike Darsa. To se je tudi zgodilo. Do sprememb je prišlo tudi na Delu, kjer je odstopil predsednik uprave Danilo Slivnik. Nasledil ga je Peter Puhani, ki je napovedal, da bo delovno razmerje z Delom sklenil, takoj ko bo prekinil z delom na železnicah, a se je pri tem zapletlo.

Merkur in NKBM

Novembra je konzorcij petih lastnikov Merkurja objavil po-

nudbo za prevzem, novomeška Krka, ki je dobiček povečala za 23 odstotkov, pa je kupila nemškega izdelovalca zdravil TAD Farma. Z novo družbo v skupini želijo povečati prodajo v Nemčiji, ki je glavni generični farmacevtski trg v Evropi. NKBM in finančno ministrstvo sta objavila namero, da bosta privatizacijo banke izvedla s prvo ponudbo delnic do 49 odstotkov banke. Vlada je sprejela predlog zakona o preprečevanju omejevanja konkurence, s katerim so se povečale pristojnosti Urada RS za varstvo konkurence. Na referendumu je bil zavržen zakon o lastninjenju zavarovalnic. Slovenske železnice so dobile novega generalnega direktorja; to je postal Tomaž Schara. Znanne so postale tudi podrobnosti prodaje 49 odstotkov NKBM; prodaja se je začela 19. novembra in za osemkrat preseгла pričakovanja. Sindikat carinikov Slovenije je uresničil napovedano stavko, ki je trajala dva dni. Minister za javno upravo Gregor Virant jo je označil kot neutemeljeno. Lastniki družbe Iskraemeco so postali Egipčani. Vizjak je napovedal vojno inflaciji. V Ljubljani so bile demonstracije zoper delodajalce, številne pa je presenetila napoved o povišanju cen električne energije za šest odstotkov.

Protitajkunski boj

Decembra so poslanci sprejeli državni proračun za prihodnji dve leti. Po velikem intere-

Slovenske železnice dobile novega direktorja.

su malih vlagateljev je država prodala 49 odstotkov NKBM po ceni 27 evrov za delnico in iztržila 263,8 milijona evrov. Delnice NKBM so začele kotirati na ljubljanski borzi. S tem se je končal prvi del privatizacije NKBM. Delnice je kupilo 109.627 malih delničarjev, ki so dobili 20 zagotovljenih delnic, druge pa so med njih razdelili proporcionalno. Vsakemu, ki delnic ne bo prodal najmanj do 12. septembra 2008, bo na vsakih deset zagotovljenih delnic pripadla ena brezplačna delnica. Dobro poučene vlagatelje, ki so lahko kupili delnice NKBM, je izbrala komisija za privatizacijo NKBM, pri izboru pa so upoštevali kriterij, da so to ustanove z dolgoročno vlagateljsko politiko. Urad za varstvo konkurence je pod vodstvom Janija Soršaka proti Pivovarni Laško, Pivovarni Union, Radenski, Infond Holdingu, Centru Naložbe in družbi Kolonel uvedel postopek presoje skla-

dnosti koncentracije s pravili konkurence. Do odločitve urada v postopku proti omenjenim družbam jim je varuh konkurence prepovedal razpolaganje z delnicami Mercatorja. Urad je postopek presoje koncentracije zoper lastnike Mercatorja uvedel v času, ko se je v javnosti ugibalo o začetku dokončne lastniške konsolidacije Pivovarne Laško. Urad je uvedel postopek še proti trgovcem (Mercator, Spar Slovenija in Engrotuš) in proti lastnikom Večera. Poslanci so sprejeli spremembe dveh zakonov (o prevzemih in o bančništvu), s katerimi naj bi uredili področje prevzemov in preprečili, da bi prevzemnik, ki ne razpolaga s svojim kapitalom ali z vrednostnimi papirji, izvedel prevzem, plačevanje dolga pa prevladal na ciljno družbo. Tem spremembam bodo sledile še druge. V novo leto smo torej stopili s spremembami zakonodaje na področju prevzemov v boju proti tajkunom. **D**

ELEKTROPROM
Že 40 let z vami!

EVJ ELEKTROPROM d.o.o.
Loka pri Zagorju 22
1412 Kisovec
www.elektroprom.si

uprava 03-56-57-150
trgovina EVJ Center Kisovec
03-56-71-234
trgovina EVJ Trbovlje
05-90-23-203
storitve 03-56-57-150

- elektroinstalacije
- strojne instalacije
- projektiranje za področje strojnih in elektro instalacij
- geodetske storitve
- daljinsko ogrevanje z lesno biomaso
- kabelsko komunikacijski sistemi
- grafitne ščetke
- trgovine EVJ Center
- delovni stroji in nizke gradnje
- bar Sedmica

lokalna televizija ETV

http://etv.elektroprom.si
komerciala:
03-56-87-150
uredništvo:
03-56-87-177

V Sloveniji je treba na pravico čakati.

Sodniki v primežu kritike

Primož Pečnik, foto: iStockphoto, Gregor Pohleven

Ali se bodo sodnikom znižale plače? Ali bi bil s tem ogrožen projekt Lukenda? Sodniki trdijo, da so za učinkovitost sodstva potrebni ustrezni pogoji, vključno s plačami. Minister Lovro Šturm ugotavlja, da so prvi rezultati Lukende opazni.

Sodstvo se sooča z nekaterimi težavami in spremembami. Uveljavlja se plačni režim, ki bo prinesel nekaj sprememb v sodniških plačah. Sodniki se upirajo in zatrjujejo, da so v boju za svoj položaj pripravljeni izčrpati vsa pravna sredstva. Prav tako imajo težave na ustavnem sodišču, kjer je odstopno izjavo podal Franc Grad. Pripravlja pa se tudi novela zakona o kazenskem postopku, ki odpravlja sodno preiskavo in s tem tudi funkcijo preiskovalnega sodnika.

Vlada je na seji za obravnavo v državnem zboru po nujnem postopku pripravila predlog sprememb zakona o sistemu plač v javnem sektorju. Z njimi naj bi odpravili neskladnost zakona z ustavo, kolikor zadeva plače sodnikov, je dejal minister za jav-

no upravo Gregor Virant. Ustavno sodišče je namreč v odločbi iz lanskega decembra odločilo, da morajo biti plače sodnikov urejene samo z zakonom in ne z nižjimi akti. Sodišče je tudi presodilo, da plač sodnikov ni mogoče znižati razen v izjemnih primerih. Iz ustavnega načela neodvisnosti sodnikov namreč izhaja tudi zahteva po varstvu sodnikov pred znižanjem plač v času trajanja mandata, tako da je možnost znižanja sodniških plač zaradi znižanja dodatka za delovno dobo oziroma zaradi za-

časnega znižanja osnovne plače sodnika ob prevedbi plač v nov sistem neustavna.

Na novo Rezultat novega zakona o sistemu plač v javnem sektorju naj bi bil odprava nesorazmerij. Tako nameravajo na ministrstvu za javno upravo zavarovati nominalne plače sodnikov, s čimer naj bi dosegli izpolnitev odločbe ustavnega sodišča. V dogovorih, ki jih je imel minister Virant s predstavniki vrhovnega sodišča, Sodnega sveta in sodniškega društva,

so se uskladili glede dodatkov na delovno uspešnost in povečan obseg dela, niso pa se strinjali o osnovni plači sodnikov in o dodatku na delovno dobo.

Sodniki so zahtevali 0,5-odstotni dodatek na dopolnjeno leto delovne dobe za nazaj in 0,3-odstotni dodatek za dopolnjeno leto delovne dobe za naprej, s čimer pa se vlada ne strinja, saj bi se s tem celotna masa plač v javnem sektorju zvišala za 120 milijonov evrov letno.

Del plače za delovno uspešnost se bo dodeljeval glede na oceno delovne uspešnosti sodnika, ki jo bo podal predsednik sodišča. Dodeljeval se bo enkrat letno v višini največ dveh osnovnih plač, kakor velja za celotni javni sektor. Dodatku za delovno uspešnost bosta namenjena

Predsednica Slovenskega sodniškega društva Janja Roblek pravi, da imajo sodniki dovolj ponižanja.

dva odstotka celotnih sredstev za plače. Sodniku se bo poleg tega lahko za povečan obseg dela dodelil dodaten del plače, ki se bo črpal iz tako imenovanih plačnih ostankov. Poleg tega zakon predvideva dodatke za povečan obseg dela v okviru projekta za odpravo sodnih zaostankov. Sredstva za te dodatke bo vsako leto določil DZ z zakonom o izvrševanju proračuna glede na uspešnost izvajanja projekta za odpravo sodnih zaostankov.

Upor sodnikov Sodniki se upirajo novi plačni reformi. Predsednica Slovenskega sodniškega društva (SSD) Janja Roblek pravi, da imajo sodniki dovolj ponižanja. Zoper plačno reformo naj bi uporabili vsa pravna sredstva. Najprej se bodo pritožili na Sodni svet, ta bo izdal odločbe, s katerimi bodo sodniki uvrščeni v nove plačne razrede. Nadaljevali bodo s pritožbami na upravno sodišče, vključno z vrhovnim, govorijo pa tudi o pritožbi na ustavno sodišče. Brutoplača se sicer zaradi odločbe ustavnega sodišča ne bo znižala, vendar po mednarodnih pravnih aktih tudi neuskladitev plač pomeni znižanje plač, je dejala Roblekova.

Pričakovati je, da bodo vladne stranke podprle predlog reforme, opozicija pa sodnike. Skrajno stališče v zvezi s sodniki pa ima SNS, ki jo najbolj motijo trajni mandati sodnikov.

Polne omare Sodni zaostanki so v Sloveniji že dolgo problem. Pravniki ves čas opozarjajo, da mora biti pravica na »dosegu roke«, saj dolgi sodni procesi ne zagotavljajo razsodbe v razumnem roku. Evropsko sodišče za človekove pravice je že večkrat obsodilo Slovenijo zaradi kršitev pravice do sojenja v razumnem roku. To pa je pri sodnih zaostankih, kakršne imamo, nemogoče. Sodniško društvo že opozarja, da je projekt Lukenda ogrožen. Ugotavljajo, da »razlogi nastajanja neobvladljivih sodnih zaostankov niso odpravljeni«. Tudi plačni sistem, ki bo poslabšal plače sodnikov, ne bo pripomogel k odpravi sodnih zaostankov, saj je iluzorno pričakovati, da bodo so-

Minister Gregor Virant

Janja Roblek, SSD

Sodni zaostanki se zmanjšujejo.

dniki motivirani za dodatno delo, pravi Roblekova iz SSD.

Ob drugi obletnici uvedbe projekta Lukenda pravosodni minister Lovro Šturm ugotavlja, da se sodni zaostanki zmanjšujejo. Projekt Lukenda je po njegovih besedah zelo uspešen na višjih in nekaterih okrajnih sodiščih. Višja sodišča naj bi bila že dosegla 50-odstotno realizacijo Lukende. Cilja tega triletnega programa sta predvsem dva. Eden je v zmanjšanju števila nerešenih zadev na koncu vsakega leta, kar pomeni, da se število nerešenih zadev na koncu koledarskega leta zmanjša na polovico vseh zadev, ki so to leto prišle na sodišča, drugi cilj pa je zmanjšanje sodnih zaostankov.

Na državni ravni naj bi se v letu 2006 število vseh nerešenih zadev glede na število nerešenih zadev z začetka leta 2006 zmanjšalo za 4 odstotke, v prvi polovici leta 2007 pa za 6 odstotkov.

V skladu s projektom Lukenda je bilo za leti 2006 in 2007 predvidenih 160 novih sodniških mest, imenovanih pa je že bilo 119 sodnikov. Sicer pa tudi sodniki opozarjajo na pomanjkanje kadrov. Na gospodarskem oddelku Okrožnega sodišča v Ljubljani imajo že več kot pol leta nezasedeni dve prosti sodniški mesti, posledica pa naj bi bilo 400 nerešenih zadev več. Pri tem dodajajo, da ne morejo dobiti strokovno usposobljenih in primernih kandidatov, ki bi bili pripravljeni kandidirati na sodniško mesto za tako nizko plačilo.

Kam gre razvoj? Dejstvo je, da je ugled sodnikov padel, pri če-

mer je težko oceniti, ali se je to zgodilo upravičeno ali ne. Res pa je, da težko delajo, če jih javnost zmerja z »lenuhi«, čeprav si pri-

zadevajo odpravljati sodne zaostanke. Zdaj jim grozi še realno znižanje plač, ki tudi ne more dobro vplivati na njihovo delo. **D**

Kriza na US

Tudi Ustavno sodišče RS (US) se v zadnjem času sooča z nenavadnimi razmerami. Težave nastajajo že pri imenovanju novih ustavnih sodnikov. Zdaj pa je svoj odstop napovedal še Franc Grad. Po osmih mesecih dela je ugotovil, da je ustavno sodišče prenapolnjeno z bagatelnimi zadevami. Poleg tega ga bolj veseli delo na abstraktni ravni, zaradi česar se vrača na ljubljansko pravno fakulteto. Dejal je, da pripad konkretnih zadev na US še vedno narašča, sodišče pa se zaradi »pravdarstva« Slovencev vse manj ukvarja s svojim temeljnim poslanstvom, to je s presojo ustavnosti zakonov. Rešitev bi morala biti takšna, ki bi preprečevala dostop bagatelnih zadev na US. Samo v jesenskem času je US zavrglo 3.000 pritožb zaradi prekrškov, ki po uveljavitvi novele ne sodijo več na US, njihovo vlaganje pa je kaznivo. Predsednik US Jože Tratnik je napovedal, da bodo začeli tovrstno ravnanje tudi kaznovati.

Preiskovalni sodniki

Predlagana novela zakona o kazenskem postopku (ZKP) bi po mnenju pravosodnega ministra morala bolj spoštovati pravice obdolženca, hkrati pa uvesti učinkovit kazenski postopek, predvsem tak, ki se konča v razumnem roku. Sodne preiskave bi morale biti po zakonu končane v šestih mesecih, dejansko pa jih je v tem roku končana le tretjina. »To ne zagotavlja temeljnih ustavnih pravic obdolženca,« ocenjuje Šturm.

Da bi bil novi zakon učinkovitejši, namerava predlagani ZKP odpraviti sodno preiskavo. »Preiskovalni sodnik zdaj opravlja dve funkciji, ki sta med seboj nezdružljivi,« pravi minister Šturm. Po eni strani namreč varuje pravice obdolženca med kazenskim postopkom, po drugi pa zoper njega vodi preiskavo. Kazenski postopek brez preiskovalnega sodnika velja v večini članic EU. Delo preiskovalnih sodnikov naj bi po novi ureditvi prevzeli državni tožilci. Zaradi kadrovskih in organizacijskih sprememb se predlaga tudi daljše prehodno obdobje do uveljavitve novega ZKP v praksi.

Prometni razvojni projekti

Vida Kocjan, foto: Bor Slana

Razvojni projekti s področja prometa potekajo zadovoljivo. Napredki so vidni pri graditvi cest, manj pa pri železnicah. Šibkost je nepovezanost gradenj, še vedno prepočasno umeščanje v prostor in počasna izpeljava postopkov.

Vladna služba za razvoj je pripravila poročilo o poteku projektov, načrtovanih v resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023. Med številnimi projekti smo vzeli pod drobnogled načrtovane projekte s področja prometa, saj gre za projekte, ki se nanašajo na vse slovenske regije in so zanimivi tudi za državljane. Ceste in

železnice se tičejo vseh nas. Iz omenjenega vladnega poročila je razvidno, da so posamezni vsebinski sklopi projektov v različnih fazah, projekti s področja prometa pa potekajo zadovoljivo. Napredek je viden predvsem pri graditvi cest in malo manj pri železnicah. Graditev cestne infrastrukture (pri tem niso mišljeni projekti t. i. slovenskega avtocestnega križa) poteka že

več let, saj projekti potekajo v okvirih možnosti izvedbe in financiranja. Projekt modernizacije železniškega omrežja zaradi svojega obsega in pomena za razvoj in konkurenčnost države predstavlja enega pomembnejših in večjih v prihajajočih letih. Vlada in drugi pristojni organi intenzivno pripravljajo projekt izvedbe. Pri tem projektu obstaja tudi veliko možnosti za javni

železniški promet, vendar za zdaj še ni končne odločitve.

Železniško omrežje Projekt modernizacije železniškega omrežja napreduje po načrtih. Tako je na primer maja 2007 potekalo 7 projektov, ob koncu leta jih je bilo že 16. Kateri so, navajamo v posebni tabeli, dejansko pa ugotavljamo, da modernizacija lepo napreduje. Ministrstvo za finance pripra-

PROJEKTI	PRORAČ. VIRI 2008 V EUR	PRORAČ. VIRI 2009 V EUR	STANJE PROJEKTA	GLAVNI PROBLEMI
Trajnostna mobilnost ⁶	740.800	816.000	Zadovoljivo	Sprememba dinamike izvajanja projekta (Integralni JPP)
Modernizacija železniškega omrežja	149.475.612	134.402.007	Zadovoljivo	Iskanje strateškega partnerja še ni končano
Modernizacija cestnega omrežja na razvojni osi	13.179.186	14.295.112	Zadovoljivo	Umeščanje v prostor, zagotavljanje finančnih sredstev
Dodatni avtocestni program	850.000	0	Zadovoljivo	Umeščanje v prostor, zagotavljanje finančnih sredstev

Vir: Letno poročilo 2007, Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023

Ceste državnega pomena

GLAVNI PROJEKTI PRI MODERNIZACIJI DRŽAVNEGA CESTNEGA OMREŽJA SO:

- 3. razvojna os – severni del (od meje z Avstrijo na Koroškem do avtoceste A1 Koper–Šentilj),
- 3. razvojna os – srednji del (od avtoceste A1 Koper–Šentilj do avtoceste A2 Jesenice–Obrežje pri Novem mestu),
- 3. razvojna os – južni del (avtoceste A2 Jesenice–Obrežje pri Novem mestu do meje s Hrvaško v Beli krajini),
- 3a. razvojna os in
- 4. razvojna os od Želina do Logatca

vlja razpis, s katerim želi poiskati strateškega partnerja za izvedbo investicij v javno železniško infrastrukturo. Na tem področju vladna služba ugotavlja nekatere težave in pri tem navaja, da proces iskanja strateškega partnerja za izvedbo investicij še ni končan. Ob tem opozarja na tveganja, ki so večinoma pri izvedbi del (zamude), možnost pritožbe na izbor izvajalca pri javnem razpisu, zagotovitev in črpanje sredstev EU. Zaradi tega meni, da je treba z večjimi ukrepi počakati, dokler proces iskanja strateškega partnerja za izvedbo investicij ni končan, nato pa bo sprejela odločitve o nadaljnjih korakih za modernizacijo železniškega omrežja v celoti.

Cestno omrežje Glede modernizacije državnega cestnega omrežja vladna služba ugotavlja, da projekt poteka, vendar z zamudo. Vladna služba navaja, da je umeščanje trase nove cestne povezave v prostor na območju 3. razvojne osi prostorsko razdeljeno na tri sklenjene celote. Za severni del je pripravljena najugodnejša varianta, ki je že bila predstavljena občinam koroške in savinjsko-šaleške regije. Za srednji in južni del bosta predloga najustrežnejših variant pripravljena do junija oziroma februarja 2008. V predštudiji upravičenosti je izdelana vsebina za razvojno os 3.a. Posamezni ukrepi se bodo sofinancirali tudi iz sredstev kohezijske politike za obdobje 2007–2013. Posodobitev cestnih povezav na 4. razvojni osi bo izboljšala dostopnost Zgornjega Posočja in idrijsko-cerkljanskega območja ter povezala te dele Slovenije z vseevropskimi prometnimi povezavami, to je z avtocestama A1 in A2. Izdelana je predštudija

upravičenosti. Nekateri ukrepi so uvrščeni v načrt razvojnih programov, predvsem vsi tisti, za katere je predvideno sofinanciranje iz sredstev kohezijske politike za obdobje 2007–2013. Kot prvi je v pripravi projekt za obvoznico Škofje Loke. Zasebnih virov za zdaj ni predvidenih. Gradnja bi se na prvih odsekih lahko začela v letu 2010. V projekt se bo ob spremembi resolucije vključil še krak 4. razvojne osi od Želina do Logatca. Med vzroki za zamude navajajo, da ni na voljo dovolj finančnih sredstev za vse potrebne ukrepe na razvojnih oseh. Opozarjajo tudi na dolgotrajne postopke umeščanja v prostor in nasprotovanje civilno organiziranega lokalnega prebivalstva.

Dodatni avtocestni program

Glede dodatnega avtocestnega programa v službi navajajo, da projekt poteka v skladu z načrtom in pripadajočimi postopki. Za večino projektov je predvideno sprejetje variante izvedbe v letu 2009 ali po njem, za določene odseke pa so predvidene aktivnosti že v letih 2007 in 2008 (npr. AC Draženci/Gruškovje, AC Postojna/Divača–Jelšane, Koseze/Nazarje). Graditev vseh odsekov je predvidena od leta 2010 dalje. Tudi na tem področju so ugotovljene nekatere težave, ki so povezane z udejanjanjem prenosa zakona o prostorskem načrtovanju v prakso, kar lahko povzroči podaljšanje nekaterih postopkov prostorskega umeščanja in posledično zamudo pri dokončanju del. Težave se pojavljajo tudi pri oddaji javnih naročil (zaradi pritožb), pri odkupih zemljišč in nepremičnin, saj so nekateri lastniški odnosi neurejeni, različni pa so tudi pogledi lokalnih

Poleg avtocestnega programa poteka tudi program modernizacije državnih cest.

Modernizacija železniške infrastrukture je v teku.

skupnosti na potek posameznih odsekov. Zaradi vsega naštetega služba predlaga spremembe zakona o revizijskem postopku, ki bodo odpravile navedene

anomalije javnega naročanja, omogočile pa sprejetje možnosti razlastitvenih postopkov in sprotno usklajevanje projektno-tehničnih rešitev. **D**

V PROGRAMU MODERNIZACIJA ŽELEZNIŠKEGA OMREŽJA POTEKA 16 PROJEKTOV, IN SICER:

- Modernizacija SV naprav na progi Pragersko–Ormož
- Posodobitev železniške proge Pragersko–Ormož (A)
- Daljinsko upravljanje sistema stabilnih naprav električne vleke na slovenskem železniškem omrežju
- Modernizacija obstoječe železniške proge Divača–Koper
- Rekonstrukcija proge Pragersko–Hodoš
- Uvedba sistema GSM-R – digitalno radijsko omrežje
- Nova železniška povezava Divača–Koper
- Modernizacija SV naprav na progi Divača–Koper
- TEN – Strokovne podlage za novo progo Divača–Koper
- TEN – Strokovne podlage za progo Pragersko–Hodoš
- Tehnične podlage razvoja Ljubljanskega železniškega vozlišča
- Interreg III A – Tehnične podlage za novo progo Trst–Divača (izdelava študije upravičenosti)
- TEN-T Visoko zmogljivostna proga
- TEN – Implementacija GSM-R sistema
- TEN-T ERTMS koridor D
- TEN-T Nova proga Trst–Divača

Žlahtna kapljica in reforme

Peter Avsenik, foto: Gregor Pohleven, EU

V zadnjih dneh minulega leta so države Evropske unije naposled dosegle dogovor o vinski reformi, s katerim se povečujejo sredstva za evropske vinogradnike. Slovensko kmetijsko ministrstvo je z doseženim kompromisom zadovoljno.

» Slovenija je v svojih prizadevanjih dosegla več sprememb, ki bodo pozitivno vplivale na razvoj slovenskega vinarstva,« je po pogajanjih v Bruslju, ki so se končala 19. decembra, zatrdila državna sekretarka na kmetijskem ministrstvu Branka Tome.

Znatno več sredstev Zadovoljstvo s sprejeto reformo je, kar se tiče finančnih sredstev, ki jih bo Slovenija poslej deležna, upravičeno. Že pred časom (po prvem zasedanju ministrov EU glede reforme vinskega sektorja) je namreč minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano opozoril na do sedaj sporno

razmerje med obsegom proizvodnje in dejanskimi prejetimi sredstvi neke države. Slovenija dosega 0,7 odstotka celotne pridelave in ima 0,5 odstotka vseh vinogradov v uniji, prejme pa le 0,2 odstotka vseh sredstev, namenjenih vinskemu sektorju v EU. V številkah to pomeni 2,7 milijona evrov.

Po novem pa bo Slovenija že v letu 2009 prejela 3,5 milijona, nato pa vsako leto več, vse do končnih 6,1 milijona evrov leta 2015. Sicer pa je finančna plat le eno od področij celovite reforme evropskega vinskega sektorja, katere končni dogovor je plod dolgotrajnih in naporov pogajanj med predstavniki

kmetijstva posameznih članic EU. Med spornejšimi določili je bila poleg financiranja tudi skrajšanja prepoved t. i. dosladkanja vina in predlog o obveznem označevanju dodajanja sladkorja na etiketah. Slovenski kmetijski minister pa je bil zaskrbljen zlasti zaradi predvidenega krčenja vinogradov.

Vrnimo se v lansko poletje, ko so kmetijski ministri držav članic unije v Bruslju prvič obravnavali predlog reforme, ki jo je pripravila evropska komisija. Že na seji 16. julija so mnogi predlogi članice razdelili. Predlog reforme je denimo predvideval, da bi vinarstvo posameznih čla-

nic unija financirala glede na površino pridelovalnih območij, obseg pridelave in glede na črpanje sredstev v preteklih obdobjih. A kmetijskima ministroma Italije in Španije takšna ureditev ni najbolj dišala; želela sta, da bi bila kriterijem financiranja posamezne članice dodana tudi količina pretekle proizvodnje posameznih držav.

Sporno dosladkanje Še en predlog, ki je razdelil članice, je bilo dodajanje sladkorja vinu. To naj bi bilo po predlogu evropske komisije odslej odpravljeno, pridelovalci pa so opozorili, da bi se lahko vino zato krepko po-

Slovenija bo odslej za vinogradništvo iz evropskega sklada dobila več sredstev.

dražilo. Kar je ministra Jarca ob začetku pogajanj še posebej skrbelo, pa je bilo predvideno krčenje vinogradov. »Vztrajamo, da bi morali za strme lege oziroma tam, kjer ni mogoče pridelovati nič drugega kot grozdje, dovoliti, da vzpostavimo poseben režim,« je tedaj dejal minister. Krčenje vinogradov bi namreč povzročilo tudi rane na kulturni krajini. Predlogu so posebej nasprotovale tiste države, ki premorejo največ vinogradov in s tem povzročajo največji presežek vina v Evropi – Francija, Italija in Španija.

Evropska komisija je zaradi regulacije vinogradov predlagala zmanjšanje njihovih površin v Evropi za okoli 200 tisoč hektarov v petih letih. Po letu 2014 pa bi bili znova mogoči neomejeni nasadi trt. Na predlog so imele pomisleke tudi druge države, saj je po Jarčevih besedah sektor vinogradništva reguliran in bi bilo treba tudi po letu 2014 obdržati nadzor nad njim.

Največjega nesoglasja pa nazadnje nista povzročili Italija in Španija zaradi predvidenega načina financiranja vinorodnih dežel ali krčenja vinogradov. Za še bolj spornega se je namreč izkazal predlog o prepovedi dodajanja sladkorja grozdnemu moštu za zvišanje stopnje alkohola v vinu. Predvideno ureditev so konec septembra poleg nekaterih drugih držav zavrnili zlasti nemški vinarji. »Če bodo načrti vinske reforme uresničeni na način, kot je predlagano, bo to napad na nemško vinski kulturo,« je dejal kmetijski minister nemške zvezne dežele Baden-Württemberg Peter Hauk. Nemški vinarji – pa tudi marsikateri drugi – namreč ta postopek uporabljajo že stoletja; zlasti problematična bi bila takšna ureditev za tiste, ki grozdje pridelujejo na severnejših območjih. Tam grozdje zaradi vremenskih razmer vsebuje manj sladkorja, a ima na drugi strani posebno aromo. Prepoved dodajanja sladkorja vinu bi samo v deželi Severno Porenje-Pfalško ogrozila več kot 5 tisoč vinarskih podjetij z več kot 10 tisoč zaposlenimi.

Kompromis Zgodba o vinski reformi je za Slovenijo prve spre-

Nalepke bodo spremenjene.

jemljivejše oblike dobila konec oktobra, ko je Bruselj predlagal skrajšanje obdobja, v katerem bi vinogradniki prejeli finančno podporo za krčenje vinogradov, s pet let na tri. Takšno idejo je Slovenija z veseljem pozdravila, saj pri nas večje krčenje vinogradov tako ali tako ni bilo predvideno. Kljub temu je še pred mesecem minister Jarc močno dvomil o tem, da bi se kmetijski ministri držav članic o predlogih uskladili. Rešitev bi bila po njegovih besedah mogoča samo, če bi evropska komisija predstavila »zelo dodelan kompromis, ki bi bil sprejemljiv za vse predvsem glede uporabe saharoze za obogatitev vina«.

Prav to pa se je zgodilo na začetku decembrskega zasedanja kmetijskih ministrov v Bruslju. Tudi evropska komisarka za kmetijstvo in razvoj podeželja

Sekretarka Branka Tome

Med spornimi določili je bila prepoved dosladkanja mošta.

Mariann Fischer Boel je nazadnje privolila v kompromis, da je dosladkanje vina vendarle dovoljeno. Slovenska delegacija je na zadnjem zasedanju opozorila zlasti na sporno določilo, da bi moralo biti vino označeno, če je dosladkano; problematično je to, da bi morali na etiketi vina to zapisati posebej. Slovenija je opozorila, da bi morali v tem primeru za čim bolj transparentno označevanje na etiketo zapisati vse sestavine, kar pa ni mogoče.

Na tretji dan pogajanj, 19. decembra, je bil predlog slednjič usklajen. Poleg dovoljenja za dosladkanje vina je bil dosežen tudi kompromis o financiranju, ki posameznim državam članicam prinaša tako imenovane nacionalne ovojnice, prek katerih dobijo sredstva za vinarstvo. Iz teh ovojnic nato država lahko sama črpa denar za tiste ukrepe, ki najbolj ustrezajo stanju vinarstva v posameznih članicah EU. Tako bo denimo naše ministrstvo večji del sredstev

Komisarka Mariann Fischer Boel

namenilo posodobitvi vinogradov, kleti in predelovalnih strojev ter za promocijo vina na tretjih trgih. Spremembe se dotikajo tudi označevanja vin. Pri tem je bil upoštevan tudi slovenski predlog. Vsebnosti saharoze v vinu tako ne bo treba označevati. Po novem bo na namiznih vinih – tistih brez geografskega porekla – treba označiti sorto in letnik, kar doslej ni bilo dovoljeno. Zaradi regulacije trga bo prišlo do krčenja vinogradov v celotni uniji (za okoli 175 tisoč hektarov), pri čemer bo nadomestilo za krčenje večje kot doslej. Državi pa ne bo treba krčiti vinogradov na strmih območjih in povsod, kjer bi lahko krčitve povzročile negativne okoljske posledice; s tem je tudi na tem področju upoštevano stališče slovenskega kmetijskega ministrstva.

Veliko čustev V času predsedovanja Evropski uniji je Sloveniji na ta način prihranjena tema, ki je v zadnjih mesecih precej razburjala evropsko kmetijsko javnost. Članice EU bodo v času slovenskega predsedovanja – najverjetneje marca – predlog sprejele. Naporna pogajanja pa po besedah komisarke Fischer Boelove niso prinesle točno tistega, kar si je želela. Strinjati se moramo z njenimi besedami, da je bilo v reformo vpletenih veliko čustev, saj konec koncev vino s seboj nosi veliko kulturne dediščine. Značilna slovenska čustvena navezanost na vinogradništvo niti v preostalem evropskem prostoru ni redkost. **D**

Slovenci v Sarajevu

Lucija Horvat, foto: arhiv SKD Cankar

Slovensko kulturno društvo Cankar v Sarajevu ima dolgoletno tradicijo in v ta čas 225 članov. Pogovarjali smo se z Dino Maksumić, ki živi v Bosni in Hercegovini že 18 let in je predsednica društva od marca 2005.

Odprije razstave Slovenska mesta skozi čas

Kakšni so bili začetki Slovenskega kulturnega društva Cankar? Koliko časa obstajate?

Delavsko kulturno društvo Cankar je bilo ustanovljeno v Sarajevu 8. aprila 1934 in je delovalo do začetka leta 1941, ko so ga prepovedali tako kot večino delavskih društev tistega časa. Društvo je med svojim delovanjem zbiralo Slovence, obrtnike in delavce, da bi negovali slovenski jezik, kulturo, običaje in ohranjali kulturne vezi s Slovenijo. Po končani drugi svetovni vojni je bilo julija 1945 obnovljeno Društvo Cankar, ki je delovalo vse do leta 1951, potem pa ga je kakor vsa druga nacionalna društva tedanja oblast prepovedala. Društvo je sicer prirejalo različne kulturne manifestacije, ohranjale so se vezi s Slovenijo, od koder so prihajali kulturni programi in potrebna literatura.

Posamezne programe je društvo takrat prirejalo za širši avditorij, tako da je postalo sestavni del kulturnega življenja Sarajeva.

Spomin na duh nekdanjega društva je 13. marca 1993 spodbudil njegove nekdanje člane in njihove otroke k obnovitvi Slovenskega kulturnega društva Cankar. V

obnovljenem društvu so znova začeli negovati jezik, kulturo in tradicijo Slovencev.

Kakšne dogodke prirejate in ali ste povezani še s katero slovensko organizacijo v BiH?

Prva in najpomembnejša prireditelj društva so bili Cankarjevi

dnevi, ki so potekali maja 1993 in od takrat je vsak mesec maj zaznamovan z bogatim kulturno-umetniškim programom. S priložnostnimi kulturnoumetniškimi programi vsako leto zaznamujemo pomembne praznike: Prešernov dan, dan državnosti Slovenije, dan samostojnosti in enotnosti Slovenije pa tudi druge tradicionalne praznike. Poleg številnih rednih izvaja SKD Cankar tudi druge kulturne, umetniške in družbene dejavnosti, ki Slovincem v Sarajevu pomagajo pri ohranjanju slovenske identitete, jezika, kulture, običajev in vzdržujejo vezi s Slovenijo. Društvo ima knjižnico in čitalnico z veliko izbiro slovenskih knjig in časopisov ter revij za mlajše in starejše. Deluje tudi dokumentacijski center, ki zbira bogato zgodovinsko gradivo o Slovencih v Bosni in Hercegovini. Sodelujemo in imamo zelo dobre odnose z vsemi združenji Slovencev.

Koliko članov ima društvo in ali lahko koga predstavite?

SKD Cankar ima ta čas 255 članov. V tem intervjuju bi težko koga natančneje predstavila, lahko pa omenim ustanovitelja in prvega predsednika društva

Podelitev spričeval pri slovenščini

Miklavževanje v SKD Cankar v Sarajevu

Stanka Koblarja, generalno tajnico Elizabeto Strunjaš, nekdanjo predsednico in profesorico Ano Božanovič, voditeljico dokumentacijskega centra Marijo Divčić-Dolinšek, Draga Bozjo. Poleg njih je v našem društvu še veliko uglednih članov.

Kako je potekalo zadnje srečanje društva in ob kakšni priložnosti ste se srečali?

Zadnje srečanje društva je bilo 11. 11. 2007, ko smo praznovali martinovo. Članom, ki so se odzvali v velikem številu, so se pridružili tudi predavatelji seminarja, ki je potekal med 10. in 11. 11. 2007. Naj naštejemo le nekatere: predstavnika vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Suzana Martinez in Aleš Selan, konzul Bogdan Stare, predstavnik ministrstva za notranje zadeve Aleš Jerman, predstavnik ministrstva za visoko šolstvo znanost in tehnologijo Andrej Kotnik, predstavnica Zavoda RS za šolstvo in šport Dragica Motik in seveda predstavniki vseh slovenskih društev, ki delujejo na območju BiH. Zelo smo bili veseli prihoda veleposlanice RS v BiH Nataše Vodušek in gostov z veleposlaništva in konzulata. Glasbeniki, ki so za to priložnost prišli iz Slovenije, so nam uprizorili tudi običaje, ki so povezani s tem praznikom.

Je društvo delovalo tudi med vojno v BiH?

Motili bi se, če bi mislili, da naše društvo med vojno ni delovalo, prav nasprotno, obnovljeno je bilo v najhujših časih, leta 1993 v obleganem Sarajevu, ko so Sarajevčani in njihovi somoščani slovenskega rodu preživljali najtežje trenutke vojne, trpljenja in bede. Predstavljalo je oazo, dom za sarajevske Slovence in prebivalce Sarajeva. Kakor sem že omenila, smo takoj po obnovi društva med vojno organizirali tečaj slovenskega jezika za odrasle in dopolnilni pouk za otroke ter začeli izvajati različne kulturne, umetniške in družbene dejavnosti, ki so Slovincem v Sarajevu pomagale pri prebujanju in ohranjanju slovenske identitete, jezika, kulture in običajev.

Kakšno je življenje Slovencev in njihovih družin v Sarajevu danes? Veliko potujejo v Slovenijo?

O življenju Slovencev in njihovih družin težko govorim na splošno. Mogoče ne bom objektivna, mislim pa, da Slovenci v BiH ne živijo ne boljše ne slabše od drugih prebivalcev v BiH. Na tem mestu lahko govorim v svojem imenu: v Slovenijo potujem vsaj trikrat na leto, saj imam v Sloveniji družino in prijatelje, seveda pa tudi hčeri in soprogu v okviru izletov pokažem vedno nov del Slovenije.

Ali menite, da Slovenija dovolj stori za Slovence v Sarajevu, oziroma kaj bi lahko storila?

Vladni urad za Slovence v zamejstvu in po svetu nas finančno podpira in praktično omogoča naše delovanje. Enako velja za ministrstvo za šolstvo in šport. Slovenci so v BiH edina nacionalna manjšina, ki jo matična država financira oziroma skrbi zanjo.

Kako v društvu skrbite za slovenski jezik?

Zavedamo se, da je ohranjanje jezika, kulture in tradicije naša bistvena naloga. Jezik je sredstvo, ki vsekakor lahko najbolj vpliva na prebujanje nacionalne in kulturne zavesti. Takoj po obnovi društva smo organizirali tečaj za odrasle in dopolnilni pouk slovenskega jezika za otroke. Ministrstvo za šolstvo in šport je poskrbelo za učne načrte in izobraževanje učiteljev.

Ima društvo tudi svoj podmladek in kako deluje?

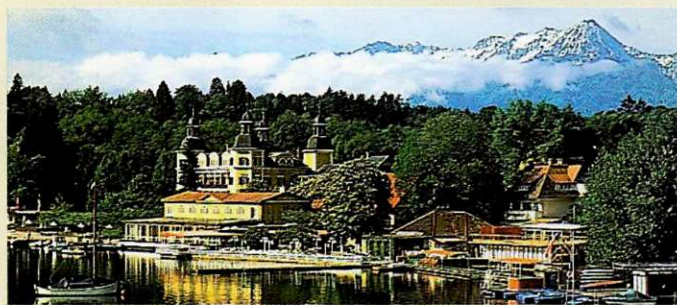
Za podmladek skrbimo z dopolnilnim poukom slovenskega jezika in kulture, ki v društvu poteka ob sobotah. Učenci sodelujejo na manifestacijah, ki jih prireja društvo ob tradicionalnih in državnih praznikih z igrami, recitacijami in s petjem ne samo v Sarajevu, temveč tudi v Banjaluki, Tuzli, Zenici, Kaknju ... Mi pa jim naredimo veselje in organiziramo pustovanje, jurjevanje, velikonočne delavnice, kostanjev piknik in miklavževanje. Poudariti je treba, da so se nekateri mladi odločili za študij v Sloveniji in bili pri tem zelo uspešni.

Tedenski utrip

SVETLOBNI TRESLJAJI V Bambičevi galeriji Sklada Mitja Čuk na Opčinah je na ogled razstava novjših akvarelov Claudie Raza z naslovom Svetlobni tresljaji. Claudia Raza ustvarja v podobi in besedi, njene pesnitve podobno odražajo razpoloženje, zrcalijo se v naravnem okolju, prek prispevov prodirajo v duševne razsežnosti in skrivnosti. Ob odprtju razstave je pesnik Aleksij Pregarc občuten podal nekaj pesmi iz njenih zbirk, ki so izšle tako v slovenskem kot v italijanskem in nemškem prevodu. Na razstavi je na voljo gledalcem tudi več katalogov in publikacij. To je bogata produkcija, ki obsega poleg grafike in slikarstva še projekte za umetniške knjige in izvirne kaligrafske zapise. Razstava bo na ogled do 5. januarja od ponedeljka do petka, od 10. do 12. in od 17. do 19. ure. Umetnica, piše Jasna Merku, prek nežnih prehodov živahnih barvnih skladov ponuja lirične poglede na krajino in z mojstrskimi slikarskimi potezi priča o lepoto narave, odeto v tančico osebnega podoživljanja. Osnovni vir navdiha ostaja njeno neposredno bivanjsko okolje, kjer se njena pozornost ustavlja ob specifičnih prvinah, podoživlja jih prek ustvarjalnega procesa, ki ji dovoljuje, da presega samo fizično upodobitev.

Razstava Svetlobni tresljaji

Podelitev kulturnih nagrad dežele Koroške

PRETRGANA SLOVESNOST Podelitev kulturnih nagrad dežele Koroške v Casineumu v Vrbi ni potekala v slogi in prazničnem ozračju. To je bilo pričakovati že od trenutka, ko je administracija kulturnega referenta deželnega glavarja Jörga Haiderja vdovi nekdanjega intendanta celovškega mestnega gledališča Dietmarja Pfliegerla zavrnila željo, da bi v imenu prejemnika velike kulturne nagrade govorila oseba, z izbiro katere bi se strinjala. Pfliegerlovi prijatelji in privrženci njegovega – tudi kulturno-političnega – dela v gledališču so prišli z izzivalnimi oranžnimi šali. Že pred dvorano so z resolucijo poudarili, da jim »način zavračanja želje družine po govorniku na podelitvi nagrade Dietmarju Pfliegerlu« ni všeč in da so proti temu, »da politične stranke kulturo zlorabljajo za prikrito partijsko propagando in subvencioniranje samih sebe«. Da prireditelj ne bo taka, kot si je to kulturni protokol zamislil, so nakazale že prve zahvale nekaterih nagrajencev, ki so dobili pospeševalne nagrade, docela pa je režiji prireditelj zdrsula iz rok, ko je vdova Dietmarja Pfliegerla Ellen Pfliegerl od protokola predvidenemu govorniku, vodji beljaškega teatra »neuebuehnevillech« in predsedniku odbora za gledališko umetnost Michaelu Wegerju odrezala besedo s pripombo, da tisti, ki je vse to povzročil, sedi v prvi vrsti. Haider je opozicijo v dvorani odpravil z nekaj besedami, nato pa na široko hvalil lastno kulturno politiko preteklih let.

Vzpon Perzijskega zaliva

Ana Müllner, foto: Reuters

Enaindvajseto stoletje je stoletje globalizacije in te nikjer ne kažejo tako kot v Dubaju. Njegov razcvet dobiva vedno večje razsežnosti in odpira nove priložnosti za Bližnji vzhod.

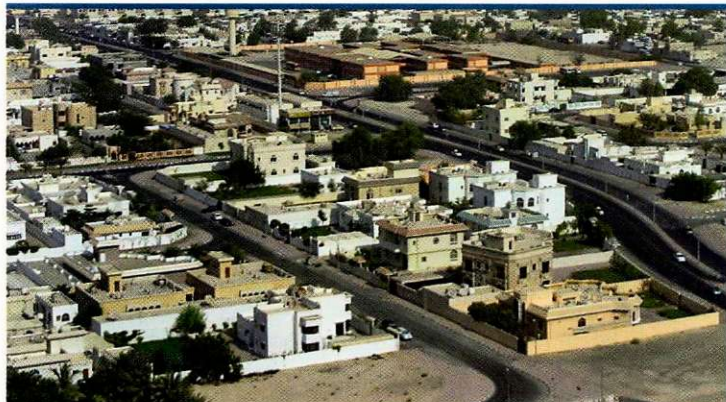

Vsi dobro poznamo naslov-nice, ki prinašajo novice z Bližnjega vzhoda, te pa so že leta izključno tragične. Palestino in Irak razjedajo notranji konflikti, Sirija in Izrael si izmenjujeta žaljivke, Libanon prestaja politično krizo, Iran pa buri duhove z razvijanjem svojega jedrskega programa. A le nekaj korakov stran od omenjenih kriznih žarišč se kaže popolnoma drugačna podoba. Arabske države v Perzijskem zalivu še nikoli niso poznale ugodnejših časov. Prebivalci mest, kot so Dubaj, Doha, Riad ali Kuvajt, dogajanje v drugih arabskih državah čedalje bolj spremljajo le še prek plazemskih televizijskih zaslonov.

Vse zaradi nafte Države Perzijskega zaliva, ki zadnja leta doživljajo silovit gospodarski vzpon, se imajo za to zahvaliti le dvema dejavnikoma – nafti in sposobnemu političnemu vodstvu, ki pridobljeni denar iz črnega zlata vlaga v razvoj. Pri astronomskih cenah nafte za sodček se države, bogate z nafto, čedalje bolj kopljejo v denarju. Po podatkih Inštituta za mednarodne finance (IIF) so države članice Zalivskega združenja (Bahrajn, Kuvajt, Oman, Katar, Savdska Arabija in Združeni arabski emirati) v zadnjih petih letih s prodajo nafte zaslužile vrtoglavih 1,5 milijarde dolarjev. Samo s prodajo v Brazilijo, Turčijo, Indijo in Poljsko naj bi v letu 2008 zaslužile 540 milijonov dolarjev.

Enormni pretok denarja je že spremenil nekoč zaostalo območje v šestnajsto najbolj razvito gospodarstvo sveta, in če se bodo zdajšnji trendi nadaljevali, bo ob-

Perzijski zaliv z Dubajem doživlja razcvet, kakršnega ta hip ni nikjer drugje.

Finančni vzpon se še ni dotaknil vseh prebivalcev.

močje Perzijskega zaliva do leta 2030 šesto najmočnejše gospodarstvo na svetu. A roko na srce, omenjene arabske države so imele zaradi nafte vedno zagotovljen stalen in močan finančni dohodek. Kar je pri tem novega, je to, kako se ta denar porablja. Če je nekoč glavnina denarja pristala na skritih bančnih računih v tujini ali pa so ga tamkajšnji voditelji zapravljali zase, se danes arabski voditelji na območju trudijo, da se čim več vlaga v razvoj, hkrati pa skrbijo tudi za potrebne gospodarske reforme.

Naftno izobilje spreminja nekoč zaostalo območje v eno najhitreje rastočih gospodarstev na svetu.

Dubaj je postal finančno središče.

Prepletanje starega in modernega

Druga stran medalje Kljub bleščečim uspehom pa omenjene države močno zaostajajo v nekaterih pogledih. Glavni problem je nedvomno to, da imajo vso moč (tako gospodarsko kot politično) v rokah vladajoča elita šejkov in njim najbližje trgovske družbe, kar preprečuje transparentnost poslovanja. Oman, čeprav mu vlada sultan, ki je naklonjen modernizaciji, ima še vedno zakonodajo, ki je vse prej kot prijazna do vlaganj v gospodarstvo. Kuvajt ostaja ena izmed držav v regiji, ki denar od pro-

daje nafte še vedno bolj zapravlja kot investira. Savdska Arabija pa se sooča s izjemnim pomanjkanjem tehniških in ekonomskih strokovnjakov, medtem ko ima na drugi strani prepolno strokovnjakov za islamske študije.

A druga stran medalje, ki bode v oči ob pogledu na omenjeno regijo, je prav gotovo dejstvo, da lokalno prebivalstvo kljub gospodarskemu razcvetu še vedno živi precej slabše, kot bi pričakovali. Dih jemajoče stavbe v Dubaju gradi slabo plačana lokalna delovna sila, ki lahko le sanja o rakošju, kot ga pri njih uživajo tujci.

Bratski zgled Zgodba o vzponu držav v Perzijskem zalivu nedvomno predstavlja zgled v arabskem gospodarstvu, kar lahko vzpodbudi tudi preostale arabske države. T. i. »dubajski model« je že začel vplivati na voditelje nekaterih držav, da so začele

Stvarnik puščavskega razcveta

Na prvi pogled se šejk Mohamed bin Rašid al-Maktum ne razlikuje veliko od svojih prednikov, ki so pred dvesto leti prevzeli oblast na obalah Perzijskega zaliva. Nosi tipična arabska oblačila in sandale, rdečo naglavno ruto in se dišavi s staro arabsko dišavo oud. A šejk Mohamed je mogoče najmodernejši politik v arabskem svetu. Vladar Dubaja in hkrati predsednik vlade Združenih arabskih emiratsov si je že pred leti kot cilj zadal Dubaj spremeniti v »arabsko zgodbo o uspehu«. Nekaj mu je glede na razvoj Dubaja že uspelo preseči; Dubaj je eno od najhitreje rastočih mest na planetu, hkrati pa finančno, turistično in storitveno središče območja. Gospodarska rast zadnja leta je 16-odstotna, kar je dvakrat več kot na Kitajskem. V isti sapi pa dubajski »šejk Mo« zagotavlja: »To, kar danes vidite v Dubaju, je le majhen delček tistega, kar imam namen narediti v tem delu sveta.«

Šejk Mohamed al-Maktum

Šejk Mohamed je stereotip modernega arabskega voditelja, kakršnih ta čas na območju Perzijskega zaliva ne primanjkuje. Hkrati z naklonjenostjo do sprememb razpolaga še z nečim; z neomejeno in popolno oblastjo. Slednja je preostanek političnega sistema, ki v tem delu sveta deluje že stoletja in je le malo verjetno, da se bo v prihodnosti spreminjal. Družina Maktum praktično nima nobenih nasprotnikov, prav tako kot tudi ne obstaja nobena prava opozicija v državi. Pri tem je treba omeniti, da šejk Mohamed čedalje bolj zavrača svojo politično vlogo in samega sebe vidi bolj kot poslovneža oz. menedžerja. Kljub temu bi bilo nepravilno Dubaj označiti za nedemokratičnega. »V resnici ga še najlažje označimo za ademokratičnega,« meni eden najbolj znanih arabskih novinarjev Otman al Omeir. Če se politika preveč vmešava v gospodarstvo, je to dostikrat formula za nazadovanje, česar se na Arabskem polotoku s šejkom Mohamedom na čelu očitno zelo dobro zavedajo.

zmanjševati davke ter investirati v nepremičninski in turistični sektor. Celotno libijski samoderžec Gadafi (ki je nekoč sam napisal t. i. zeleno knjigo o islamskem socializmu) naj bi se poigraval z idejo o postavitvi dubajskega duplikata na obali Sredozemskega morja, s čimer naj bi od sveta izolirano Libijo vrnil v prvo vrsto uspešnih držav. Po drugi strani pa se zdi le malo verjetno, da bi se Perzijski zaliv še vedno razvijal s svetlobno hitrostjo, še posebej zaradi konfliktov, s katerimi se soočajo sosednje države. Medtem ko je dogajanje v Izraelu ali Libanonu preveč oddaljeno, da bi vplivalo na usodo Arabskega polotoka, pa so situacija v Iraku in diplomatski spori z Iranom že poskrbeli za slabše poslovne rezultate.

Četudi se trenutni razvojni trendi na Arabskem polotoku ne bodo stopnjevali, pa je dosežena stopnja razvoja zalivskih držav dovolj uspešna, da lahko vpliva upanje preostalemu arabskemu svetu. A slednji, čeprav razpolaga s precejšnjim naravnim bogastvom in ugodnim izhodiščnim položajem, še vedno bolj nazaduje kot napreduje. Tako za Arabce kot za preostali svet je postalo popolnoma normalno dejstvo, da gre levji delež denarja, pridobljenega s prodajo nafte, na bančne račune v Švici ali pa se z njim kupujejo enormne količine orožja. Vzpon Perzijskega zaliva lahko torej kot zgodbo o gospodarskem uspehu postavimo za zgled, kako spreminjati zakoreninjene navade iz preteklosti, ki tja nedvomno tudi sodijo. **D**

Elektronska pisma

Otroci vsega sveta so poslali več kot šest milijonov navadnih pisem Božičku, in to kljub čedalje večji uporabi elektronske pošte in kratkih sporočil SMS v sodobni komunikaciji. Sicer pa se število pisem Božičku iz leta v leto povečuje. Francija in Kanada sta v samem vrhu glede števila prejetih pisem. Francija je letos prejela 1,2 milijona pisem Božičku in neki drugi božični figuri, Kanada pa 1,1 milijona. Leta 2006 je na primer Finska prejela pisma Božičku iz 150 držav, to je 90 odstotkov vseh prejetih pisem.

Ukrepi EU je podprla predlog evropske komisije o začasni odpravi uvoznih dajatev za vse žita razen za oves, ajdo in proso v zdajšnjem tržnem letu, ki se izteče 30. junija 2008. Odprava omenjenih dajatev bo nekoliko sprostil trg z žiti, kjer so cene visoke tako v Evropi kot tudi po svetu, ukrep pa bo spodbudil njihov uvoz ter tako znižal pritiski

ske na cene. EU je imela namreč skromno žetev že drugo leto zapored in je kot tradicionalna netoizvoznica v letu 2007/08 postala netouvoznica. Cene hrane so letos zrasle povsod po Evropi, občutno tudi v Sloveniji.

Globoko v izgubi Največji nemški izdelovalec ženskih oblačil Escada je v preteklem poslovnem letu zabredel globoko v rdeče številke. Zaradi stroškov sanacije in davčnih učinkov znaša izguba zadnjega poslovnega leta 26,8 milijona evrov. V letu poprej je koncern imel 6,9 milijona evrov dobička. Escada je v preteklem poslovnem letu ustvarila 687 milijonov evrov prihodkov, kar je dober odstotek manj kot v letu

poprej. V koncernu so že napovedali, da delničarjem tokrat ne bodo izplačali dividend, napovedan pa je tudi obsežen program sanacije. Nedonosne trgovine bodo zaprli, ponudbo modnih dodatkov pa razširili. Poleg tega naj bi bile kolekcije oblačil vnovič bolj modne.

Monarhinja Britanska kraljica Elizabeta II. je postala najstarejša britanska monarhinja in tako prehitela praprababico in doslej najstarejšo kraljico Viktorijo, ki je vladala skoraj 64 let. Britanska monarhinja, ki se je rodila 21. aprila 1926, bo morala vladati še nekaj let, če bo želela podreti še en rekord kraljice Viktorije, in sicer rekord najdlje vladajoče

kraljice v zgodovini Velike Britanije. Elizabeta II., ki so jo za kraljico okronali leta 1952, bo ta rekord izenačila šele 9. septembra 2015, ko bo stara 89 let

TUJI TISK

The Wall Street Journal

Ne sme nazaj

Novinarki, ki je napisala vrsto člankov o korupciji v visokih ruskih krogih, ne dovolijo vrnitve v državo. To je, kot kaže, še en znak, da Kremelj krepi svoj nadzor. Natalija Morar, ki je stalna sodelavka ruske revije New Times, ene od

zadnjih preživelih opozicijskih publikacij, je sporočila, da so jo, ko je s službene poti v Izrael priletela na moskovsko letališče, odvedli na stran. Kot je dejala, je bilo z njenimi dokumenti vse v redu, rekli pa so ji, da ji je vstop v državo prepovedan, ker predstavlja grožnjo za nacionalno varnost. Ruski cariniki so jo vkrkali na letalo, s katerim je morala odleteti v Moldavijo. Novinarica, ki je sicer državljanka Moldavije, ene nekdanjih sovjetskih republik, že šest let živi in dela v Rusiji. Kremelj dogodka ni hotel komentirati. V telefonskem intervjuju iz Moldavije je Natalija Morar dejala, da je bila po njenem kaplja čez rob njena reportaža o parlamentarnih volitvah v Rusiji, v kateri je pisala o korupciji.

Corriere della Sera

Nova zaročenka

Kot pravijo govorice, je gospodar dvorca na Elizejskih poljanah prosil za roko nekdanjo italijansko manekenko in pevko Carlo Bruni za roko in ji za odločitev dal čas do januarja. Francoski konservativni časopis Le Figaro

je na prvi strani objavil članek z naslovom Carla Bruni – predsednikova srčna dama. Novi par sta Nicolas Sarkozy, ki ga je pred kratkim zapustila žena, in nekdanja manekenka italijanskega rodu, ki je znana tudi pod imenom Terminator, saj ima sloves lomilke src. Prvič so ju zalotili skupaj – tako sta najverjetneje hotela sama – v pariškem Disneylandu. Spoznala sta se na večerji pri reklamnem guruju Jacquesu Segelu. Je le prijateljstvo? Samo medijski korak, da bi pozabili na predsednikovo ponižanje zaradi odhoda njegove žene? Carla Bruni zveze še ni potrdila.

in devet mesecev. Kraljica je do- brega zdravja in ne razmišlja o predčasnem odhodu s prestola, zato poznavalci kraljeve družine menijo, da ima dobre možnosti, da podre tudi drugi rekord.

Osebnost leta Ameriški tednik Time je za osebnost leta 2007 razglasil ruskega predsednika Vladimirja Putina, in sicer zaradi njegovega posebnega vodenja države, s katerim mu je nekdanj kaotični državni uspelo vrniti sta-

bilnost. Poleg Putina sta se za naslov osebnosti leta potegovala še letošnji Nobelov nagrajenec za mir in nekdanji ameriški podpredsednik Al Gore ter avtorica legendarnih knjig o Harryju Pot- terju J. K. Rowling.

Razkrinkani Ruski obveščevalci so v letu 2007 razkrinkali 93 tujih tajnih agentov. Vohunsko aktivnost naj bi okrepile pred- vsem baltske države, nekdanje

članice Sovjetske zveze. Rusi naj bi tako preprečili delo 22 t. i. nadzornikov in 71 agentov po- sebnih tujih obveščevalnih služb, štiri tuje vohune pa so tudi že iz- gnali iz države. Pri tem naj bi šlo za štiri britanske diplomate, ki so jih izgnali v okviru preiskave umora Aleksandra Litvinenka.

Sicer pa so nadzorniki ponava- di polno zaposleni obveščevalci in predstavljajo državo, ki izvaja vohunjenje, medtem ko so lahko posebni agenti tudi državljani države, v kateri vohunijo.

Zglajen spor Rusija in Poljska sta dokončno zgledili spor gle- de ruskega embarga na uvoz poljskega mesa. S tem se je, kot kaže, dokončno razpletel več kot dveletni spor, ki je obre- menjeval tudi odnose med EU in Rusijo. Izbruhnil je novem- bra 2005, ko je Rusija zavrnila poljsko meso, ker naj ne bi ustrezalo ruskim zdravstvenim standardom. Poljska je nato

novembra lani blokirala poga- janja o obnovitvi deset let stare- ga sporazuma o partnerstvu in sodelovanju med EU in Rusijo. Razpletati se je začel že konec oktobra na vrhu EU in Rusije

v portugalski Mafri, ko je Polj- ska privolila v ruske inšpekcije mesa. Sporazum je še posebej pomemben za EU, saj bo po no- vem vključeval tudi sodelovanje na energetskem področju.

Nov papamobil

Nemški izdelovalec avtomobilov Mercedes-Benz je papežu Be- nediktu XVI. podaril nov mercedes G-500 s premično streho v odtenu bele barve, oblikovan pa je predvsem za uporabo v le- pem vremenu. Avtomobil ima bleščeče belo notranjost, premično vetrobransko steklo in je opremljen z ročaji, na katere se papež lahko opre, ko stoje pozdravlja množico, a nima neprebojnega stekla, kot je bilo doslej v navadi.

V Mercedes-Benzu so dejali, da so avtomobil za papeža raz- vijali dve leti na podlagi Mercedesovega terenskega vozila se- rije G in ob sodelovanju z Vatikanom. Papeževa avtomobilska zbirka že vključuje druge mercedese, med njimi sta dve okle- pni limuzini razreda M in S.

Vir: STA

TUJI TISK

Die Welt

Neprijetnosti

Močan evro je omogočil Evro- pejcem poceni nakupovanje v ZDA. Potovanje v New York po novoletnih nakupih se kar samo ponuja. V predbožičnem času so v New Yorku našli okoli 1,3 milijona turistov. Domači prebivalci

pa so skrajno nezadovoljni, saj so turisti za prebivalce New Yorka prava kuga. Zasedajo pločnike, premikajo se počasi, se nenado- ma ustavijo, da bi si ogledali zna- menitosti Manhattna. Poleg tega delajo neskončno dolge vrste pri McDonald'su in potrebujejo ce- lih pet minut za naročilo v angle- ščini. Tako neprijazno mnenje o obiskovalcih iz Evrope in Kana- de se je letos še posebej razširilo. Evropski turisti so prepričani, da je v Ameriki vse za polovico cenej- še kot v Evropi, računalniki Apple so tu za tretjino cenejši, Levis' kav- bojke pa za 50 evrov. Stvar je šla tako daleč, da so nekatere trgovine začele sprejemati tudi evre. Samo lani so turisti v New Yorku pustili 50 milijard dolarjev.

Mignews

Pozablajo

Ukrajinski Center za ekonomske in politične raziskave Aleksander Razumkov zatrjuje, da po zadnjih raziskavah 51,4 odstotka vpraša- nih meni, da je njihov materni jezik ukrajinščina. Ruščina se poslavlja, saj samo 25,7 odstotka

vprašanih meni, da je to njihov materni jezik, oba jezika ima za materna 21 odstotkov ljudi, da je ruščina njihov drugi jezik, meni manj kot odstotek ljudi, pol od- stotka vprašanih pa ni znalo od- govoriti. Še vedno pa je veliko takih, ki bi izbrali tujo literaturo, prevedeno v ruščino, prej kot literaturo, prevedeno v ukrajin- ščino. V primerjavi z anketo iz lanskega leta se je število ljudi, ki menijo, da je njihov materni jezik ruščina, zmanjšalo za pet odstotkov, povečalo pa se je šte- vilo ljudi, ki menijo, da sta zanje materna oba jezika. Leta 2006 so za mnenje vprašali 11.216 ljudi, letos pa so vprašali 10.956 ljudi, obakrat starejših od 18 let in iz vseh delov Ukrajine.

Zvone Černač

Ropove obtožbe so le klevete

Damjan Popič, foto: Gregor Pohleven

Zvone Černač se je rodil leta 1962 v Postojni. Leta 1987 je diplomiral na Pravni fakulteti v Ljubljani. Po končanem šolanju se je zaposlil pri takratni zvezi sindikatov v Ljubljani kot pripravnik in tam ostal do leta 1990. Po prvih demokratičnih volitvah je bil imenovan za člana Izvršnega sveta občine Postojna, kjer je ostal tri leta (področje upravnih notranjih zadev). Leta 1994 se je zaposlil pri podjetju Postojnska jama kot vodja splošne službe, bil krajši čas v. d. direktorja, avgusta 1996 pa je bil imenovan za v. d. direktorja novoustanovljenega javnega zavoda Kobilarna Lipica. Od leta 1995 je nepoklicno vodil Stanovanjski sklad občine Postojna in bil maja 1999 imenovan za direktorja. Leta 2004 je bil izvoljen za poslanca SDS v državnem zboru.

Pravkar je minila tretja obletnica vzpostavitve sedanje vlade. Kako kot član koalicije ocenjujete uspešnost dosedanjega dela koalicije?

Mislim, da se je vlada v tem obdobju soočila s številnimi izzivi. V tem obdobju smo dobili evro, začnemo predsedovanje EU, bili so sprejeti številni ukrepi in spremembe zakonov, ki omogočajo lažje življenje državljanov, odpravljene so številne administrativne ovire. Tisto, kar se mi zdi najpomembnejše, je, da so bile uvedene številne spremembe davčne zakonodaje in da je bila sprejeta vrsta ukrepov, ki omogočajo lažje poslovanje podjetij, obrtnikov, posameznikov, vse to pa se v končni fazi kaže tudi kot prispevek k hitrejši gospodarski rasti in v izjemno majhnem številu brezposelnih. Slovenija se ta čas sooča s pomanjkanjem ustrezne delovne sile. Naša država se je v tem obdobju utrdila kot hitro razvijajoča se, uspešna in stabilna država z visoko stopnjo demokracije ter z ustreznim delovanjem državnega in drugih aparatov, seveda pa kljub temu ostaja še veliko dela.

Ste med svojim delovanjem naleteli na kakšne ovire? Premier je v govoru pred glasovanjem o zaupnici vladi izpostavil nemogoče delovne razmere za vlado. Ste osebno čutili negativno politično klimo?

Mislim, da je učinkovita opozicija zelo dragocena v vsaki državi. Narobe je, ko se to

sprevrže v kritiziranje, za katerega ni nobenih argumentov, in bojim se, da smo v zadnjem obdobju priče prav taki situaciji. Narobe je tudi, da se nekatere uspešne poteze vlade problematizirajo. Prav pa je, da se opozarja na pomanjkljivosti tam, kjer jih je mogoče odpraviti. Moram reči, da kjerkoli je bilo na to opozorjeno, smo predlogom v največji meri prisluhnili.

Premier je izpostavil tudi nenaklonjenost medijev sedanji vladi. V čem vidite razloge, da je t. i. četrta veja oblasti naperjena proti oblasti?

Bil sem zgrožen, ko sem prebral besedilo novinarske peticije. Priznam, da zanjo nisem vedel, dokler ni premier javno o njej govoril. Moram pa reči, da ne razumem, zakaj niti eden od opozicijskih poslancev teh direktnih laži ni bil sposoben obsoditi. Vedeti moramo, o čem govorimo: v tej peticiji v prvi vrstici piše, da novinarji obtožujejo premierja Janeza Janšo omejevanja medijske svobode. Na koncu pa pravijo, češ, kakšno bo sporočilo državljanom EU, če jim predseduje država, v kateri so pritiski na novinarje vse bolj samoumevni itd. To so zelo grobe obtožbe, zanikal jih je celo prvi podpisani Matej Šurc v intervjuju za Primorske novice, 23. 11., ko je na vprašanje, ali je čutil kakšne pritiske pod vlado Janeza Janše, dejal, da kakšnih pritiskov osebno ni čutil in da jih je več čutil pod prejšnjo oblastjo. Potem ga je novinarka vprašala, zakaj je podpisal peticijo, on pa ji je odgovoril, da jo je podpisal iz solidarnosti. Kako lahko prvi podpisani podpiše iz solidarnosti?

Mislim, da je bila večina novinarjev zavedena, da so dejansko podpisali, ne da bi vedeli kaj, ker so podpisovali iz pripadnosti cehu. Mislim tudi, da so tisti, ki so to zakuhali, odgovorni za neposredno blatenje Slovenije v tujini.

Pri tem imam občutek, da so morali nekateri novinarji nekdanjim gospodarjem, ki sedaj sedijo v opozicijskih klopih, dokazati, da so jim še vedno zvesti. In to je slabo. Novinarska avtonomija je zelo pomembna, krepi se skozi pokončno in odgovorno držo vsakega posameznika, ki dela v tem cehu, in jo je treba absolutno spoštovati. Zato je tudi zadnja sodba sodišča v zadevi Ranc (Kos) zelo dragocena.

Omenili ste predsedovanje EU. Se vam zdi, da je peticija nastala, da bi očrnili Slovenijo v tuji javnosti? Kakšen vtis je peticija pustila v očeh tuje javnosti in kako ta vtis popraviti?

Potreben je bil izjemen napor, tudi predsednika vlade, da se je zadeva nekako pojasnila. Menim, da Evropa Slovenijo zaznava popolnoma drugače kot nekateri v opozicijskih vrstah in nekateri, ki jo poskušajo očrniti. Mislim, da Evropa Slovenijo vidi kot sodobno državo, kot državo, ki na ustrezen način uresničuje vse tisto, kar mora država na pragu tretjega tisočletja uresničevati, zato so tudi sporočila iz držav EU, ki smo jih poslušali v zadnjih dneh pred predsedovanjem EU, zelo nedvoumna in pozitivna. Vsi se strinjajo, da je Slovenija pripravljena uspešno izpeljati predsedovanje EU, da ga bo izpeljala uspešno in da bo bistveno pripomogla k uresničitvi tistih ciljev, ki si jih je zadala EU. Nesporno sta med cilji zelo pomembna ratifikacija Lizbonske pogodbe in ureditev razmer na Zahodnem Balkanu.

V kakšnem stanju je EU zdaj, ko je Slovenija prevzela krmilo? Ali predsedujemo v ugodnem času ali prinaša predsedovanje predvsem izzive?

Pred dnevi je bila v parlamentu razprava o predsedovanju EU. Večina opozicijskih poslancev je razpravljala o tem, kaj bomo od predsedovanja dobili. Mislim, da to ni dobro izhodišče. Predvsem bi se morali vprašati, kakšen je lahko naš prispevek k uresničitvi skupnih ciljev. V tem vidim priložnost za utrditev tega, kar Slovenija dejansko predstavlja. Naloga ne bo tako lahka, kot razglašajo nekateri. V obdobju našega predsedovanja se bodo zvrstila zelo občutljiva vprašanja, katerih rešitve seveda ne bodo odvisne samo od nas, temveč od modrosti celotne EU, seveda pa je prispevek, ki ga lahko da naša država, zelo pomemben. Zato se mi zdijo neokusna in neprimerna podtikanja ter lažne navedbe posameznih opozicijskih poslancev o tem, koliko nas bo vse to stalo, npr. stoli po več kot tisoč evrov, v resnici pa je bil najdražji kupljen za nekaj več kot 200 evrov. Mislim, da so to nepomembna vprašanja. Učinkov

Nekateri novinarji so morali nekdanjim gospodarjem, ki sedaj sedijo v opozicijskih klopeh, dokazati, da so jim še vedno zvesti.

► predsedovanja EU se ne da meriti z denarjem. Gre za utrditev prepoznavnosti naše države predvsem na političnem, gospodarskem in vseh drugih področjih. Tega se ne da plačati z nobenim denarjem. Gre za enkratno priložnost, za katero sem prepričan, da jo bomo znali kar najbolje izkoristiti.

Kot eno največjih problematik predsedovanja ste izpostavili vprašanje Zahodnega Balkana. Vsaka od vpletenih strani od Slovenije nekaj pričakuje. Kako bi morala Slovenija odgovoriti na to?

Mislim, da se Evropa zaveda, da je to eden trših orehov, ki ga je treba streti. Mislim, da je pobuda predsednika vlade za sočasno približevanje držav Zahodnega Balkana EU eden tistih mehanizmov, ki lahko pripomorejo k ustrezni rešitvi. Ne znam si predstavljati, da se to vprašanje ne bi moglo rešiti tako, da bi bile zadovoljne vse vpletene strani, in prepričan sem, da tudi vsi vpleteni razmišljajo podobno.

Kaj pa ratifikacija reformne pogodbe? Pričakujete kakšne težave pri njenem sprejemanju in usklajevanju?

Časovno gledano bo Slovenija pri tem vprašanju opravila polovico dela, saj naj bi se proces ratifikacij končal do konca leta 2008. Ocenjujem, da so razmere ugodne. Te ugodne razmere moramo zdaj izkoristiti. Mislim, da ni nepomembno, da v Sloveniji pogodbo čim prej ratificiramo. Moram tudi reči, da na notranjepolitičnem področju ne vidim kekega odpora, tako da je to

pozitivno znamenje. Kolikor bodo temu sledili še drugi, mislim, da ima postopek lahko pozitivne učinke in da se bo lahko uspešno končal že pred koncem tega leta.

Če vprašanje predsedovanja navežete na problematiko medijev, mislite, da bi lahko zaradi naperjenosti medijev proti vladi prišlo do razvrednotenja morebitnih uspehov pri predsedovanju – ne nazadnje se v tem času inflacija omenja dosti pogosteje kot gospodarska rast? Je ta strah realen?

Treba je razumeti, da bo situacija malo drugačna. V tem obdobju bodo poročila o Sloveniji pošiljali tudi številni tuji novinarji in ne znam si predstavljati popolnoma drugačnih signalov z našega območja, kot jih bodo pošiljali tuji mediji. Res pa je težko pričakovati, da bo nekdo, ki je podpisal novinarsko peticijo, zdaj začel pisati pozitivno. Če se nekdo podpiše pod to, da je predsedovanje Slovenije lahko problem, zelo težko pozitivno piše o tem projektu. Gotovo je medijski prostor v Sloveniji specifičen. Nihče ne pričakuje, da se slabe rešitve predstavljajo kot dobre. Pričakujem pa, da se dobre rešitve ne predstavljajo kot slabe, pričakujem, da se o stvarih govori, poroča, ne pa da se dogajajo pomembne stvari in se o njih ne poroča. Novinarsko peticijo sem na primer prebral v Demokraciji, drugod se je o tem sicer pisalo, vendar samo besedilo ni bilo objavljeno nikjer.

Nedavno se je oblikoval četrti sklic državnega sveta. Novi predsednik državnega sve-

ta Blaž Kavčič je dejal, da noče biti nekakšna opozicija sedanjim vladi. Prejšnji sklic je aktivno nasprotoval veliko odločitvam vlade Janeza Janše. Kako razumete vlogo državnega sveta v slovenskem političnem prostoru? Je zdajšnja zgradba sveta ustrezna ali bi ga bilo treba preoblikovati?

Državni svet je opredeljen v ustavi, je ustavna kategorija. Zato o njegovem preoblikovanju brez dvetretjinskega konsenza ni mogoče razmišljati. Moje osebno mnenje, zlasti v luči regionalizacije Slovenije, je, da državni svet postane drugi dom parlamenta, to je ustanova, kjer se nekako soočajo in uveljavljajo lokalni in regionalni interesi. Mislim, da bi bilo dobro v prihodnje razmišljati v tej smeri. Kakor koli že, treba bo doseči visoko stopnjo konsenza. V sedanji ureditvi pa bi lahko državni svet odigral pomembno vlogo v smislu dialoga med posameznimi nosilci oblasti, ne pa na način, kot smo ga vajeni iz preteklosti. Mislim, da ta način ni dober. Če smo čisto pošteni, šlo je za neke vrste naganjanje in mislim, da to ni bil namen tistih, ki so vlogo državnega sveta vključili v ustavo, ampak je bil njihov namen iskanje najboljših rešitev v okvirih sodelovanja. In kolikor bo šel državni svet po tej poti, bo uspešen. Prepričan sem tudi, da bo na tak način tudi v javnosti pridobil ugled, v nasprotnem primeru ga bo čedalje bolj izgubljal.

Kako pa razumete navezo LDS in SLS pri izvolitvi novega predsednika državnega sveta? Bi lahko ta poteza oznanjala prihodnji trend političnega dogajanja?

Moram reči, da nisem podrobno spremljal dogodkov. Očitno je šlo za dogovor, tudi imenovanje sekretarja kaže na to. Če bo samo delo državnega sveta potekalo tako, kot sem prej opisal, potem v tem ne vidim nič slabega. Če pa ne bo tako, dogovor ni dober. Predvsem ni dober za državni svet.

Kakšna pa je stopnja soglasja v koaliciji glede sprejemanja nove zakonodaje o vojnih žrtvah, ki je bila poslancem nedavno ponujena v podpisovanje? DeSUS je glede te problematike izrazil precej jasno stališče in ga pogojeval tudi z izstopom iz koalicije. Je v vladni koaliciji o tej zakonodaji dosežen konsenz?

Moram reči, da tega dogajanja resnično ne razumem. Gre za zgodbo, ki bi jo bilo treba že zdavnaj končati. Tisti, ki se radi sklicujejo na odločbe ustavnega sodišča, tukaj ravno ravno nasprotno. Živimo v tretjem tisočletju, skrbeli naj bi za to, da država učinkovito deluje, ne moremo pa rešiti problema iz preteklosti, ker nekateri ne morejo stopiti iz lastne sence. Na tem področju je bil konsenz že dosežen, potem pa so si nekateri premislili. Upam, da bo tudi pri teh vprašanjih prevladala modrost, da bomo zakonodajo sprejeli in zaprli to poglavje.

Ta čas zelo odmeva izpeljana prodaja Nove Kreditne banke Maribor. Slišali smo lahko veliko zelo različnih ocen o njeni uspešnosti. Kako ocenjujete uspešnost tega procesa v NKBM?

NKBM je prva slovenska banka, ko smo lahko pri njeni privatizaciji sodelovali vsi državljani, in to pod enakimi pogoji. Tega ni bilo pri privatizaciji nobene druge banke – ne pri NLB ne pri Banki Koper. Še več, Banko Koper je država sanirala z denarjem državljanov, potem pa so jo tri večja podjetja z Obale z enormnim dobičkom prodala Italijanom. Pri privatizaciji NKBM je sodelovalo 110.256 posameznikov in mislim, da je to dobro. Ne rečem pa, da se tudi iz te izkušnje ne da nečesa naučiti. Glede na to, da je še nekaj interesa in sredstev, ki so jih ljudje pripravljeni vlagati, se lahko v prihodnje izognemo pomanjkljivosti, kot je na primer ta, da bi lahko večjim kupcem za nekaj časa prepovedali trgovanje. Mislim, da bi bila s tem zadeva urejena. Ne znam pa si predstavljati situacije (nekateri zdaj kritizirajo to, da je vrednost delnice narasla), da bi delnica padla.

Veliko pozornosti je zbudila tudi nova protiprevzemna zakonodaja v okviru vladnega boja proti tajkunom. Na kakšen način se zakonodaja o prevzemih loteva te problematike?

Dejstvo je, da smo v zadnjem obdobju priče razmeram, kakršnih ne zasledimo v nobeni od evropskih držav. Strinjam se z ministrom Vizjakom, ki pravi, da bi se že v okviru obstoječe zakonodaje, ki je bila sprejeta pred kakim letom, lahko tovrstni nakupi preprečili, če bi nadzorne institucije dobro opravljale svoje delo; s tem mislim Banko Slovenije in agencijo za trg vrednostnih papirjev. Očitno nekateri niso imeli za nujno, da bi te ukrepe sprejeli. Zdaj lahko vidimo, da so se po sprejetju sprememb zakonodaje na vladi nujnosti tega zavedeli tudi v Banki Slovenije. Vesel sem ministrove napovedi, da bodo morali slediti še nadaljnji ukrepi, ker očitno pričakovanja, da bodo neodvisne institucije tisto, kar od njih pričakujemo, postorile same, niso realna.

Se vam zdi, da bi se, če vlada ne bi sprejela protiprevzemne zakonodaje, niz menedžerskih odkupov nadaljeval?

Treba je povedati, da prevzemi podjetij v večini primerov niso nič slabega, če gre za krepitev podjetja na tak način, da se zagotavljajo ustrezne razmere za zaposlene in za rast podjetja. Problem nastane takrat, ko se prevzem izvede tako, da se bo podjetje dolgoročno izčrpavalo. Pri tem imam v mislih zelo visoke zneske. Primer: proračunski primanjkljaj Slovenije znaša 207 milijonov evrov, medtem ko je šlo pri prevzemih za zneske okoli 350 milijonov evrov. Jasno je torej, da lahko to ogrozi tudi stabilnost finančnega sistema, zato je bilo nujno spremeniti zakonodajo in z jasno

politično voljo pokazati, da se to ne sme dogajati. To je znak vsem, ki lahko pripomorejo k temu, da se to ne bo več dogajalo, in srčno upam, da bodo pristojni ta znak razumeli in storili vse potrebno, da do tega ne bo več prihajalo. Tam pa, kjer gre za krepitev podjetja, ustvarjanje ugodnih razmer za poslovanje, tam problemov ni niti jih ni bilo doslej.

Slovenija je nedavno ratificirala konvencijo EU o boju proti korupciji. Kot odgovor na to bo Slovenija v letu 2010 namesto sedanje protikorupcijske komisije, ki jo vodi Drago Kos, dobila protikorupcijskega pooblaščenca. V čem je razlika in v čem prednost?

Na tem področju smo zakonodajo spremenili že pred časom, nato pa se je zadeva zaradi postopka pred ustavnim sodiščem razveljavila. Zaradi ene osebe se je zadeva izrazito politizirala. To je slabo za boj proti korupciji. V času hitrih dogodkov potrebujemo učinkovito telo, treba se je obnašati drugače, zato komisija s pretiranim poudarkom na administrativnih ukrepih, npr. vpisovanjem jetrnih klobas na seznam daril, po moji oceni tega dela ne more učinkovito opravljati. Tukaj ne gre za osebe, ne gre za imena, gre za celotno področje, ki mu na tak način očitno ne moremo biti kos. Seveda pa ne gre samo za protikorupcijsko komisijo, potreben je drugačen način dela tako na ravni policije kot tožilcev in pravosodja. Tega seveda ne more narediti en človek. Vsak tožilec je pri svojem delu samostojen, zato bi moral v celotni sferi

tožilstva prevladati drugačen način dela. To je edini način, drugače lahko sprejmemo ne vem koliko zakonov in ratificiramo nešteto pogodb; dokler ne bo splošnega zavedanja in posvečanja dejanskim problemom, dotlej bomo na tem področju neučinkoviti. Tukaj si dela tudi opozicija medvedjo uslugo, ko ropota s tem, da je ključen problem na tem področju en človek na funkciji, ki ji bodisi ni, bodisi ne želi biti kos.

Ste član parlamentarne komisije za peticije, ki je nedavno obravnavala primer prisluškovanja novinarju Rancu. Kakšnega pomena je ta sodba?

Ko se je zadeva dogajala na sodiščih in so bili postopki odprti, je parlament v letu 2004 odločil o imenovanju predsednika komisije za preprečevanje korupcije. Takrat je bil na to mesto imenovan Drago Kos. Novinarski ceh, kolegi gospoda Ranca, so takrat javno protestirali proti temu imenovanju, češ da je to imenovanje glede na vse dogodke neprijemno. Letos, po objavi pravnomočne sodbe, se ni oglasil nihče! Sodba je pomembna predvsem za novinarje in njihovo avtonomnost zaradi zelo jasnega signala, kaj se ne sme dogajati. Pomembna pa je tudi za tiste, ki bi jih še kdaj zamikalo, da bi šli po stopinjah gospoda Kosa.

Vse bolj se bliža tudi konec afere Rop glede domnevnega dogovarjanja Janše in Sanaderja o incidentih v Piranskem zalivu. V javnost

Pričakovanja, da bodo neodvisne institucije tisto, kar od njih pričakujemo, postorile same, očitno niso realna.

iz komisije za nadzor prihajajo nasprotujoča si sporočila o tem, kaj naj bi bile povedale priče. Kakšen razplet pričakujete vi?

Kar je govoril gospod Rop, so navadne klevete, to ve tudi sam. Narobe je, da so bili državni interesi ogroženi zaradi neumestnih izjav. Opozicija se ne zaveda, da bi morala ravnati drugače. Namesto tega brani nekoga, ki se je pač zlagal in ustvaril napetost med dvema državama. Ob tem vprašanju se je pokazalo, da smo bili v preteklosti soočeni z nezakonitimi prisluškovanji, da se je to dogajalo množično in da so bili tisti, ki niso imeli zakonskih pooblastil, seznanjeni z zapisi tistega, kar sploh ne bi smelo obstajati. Druga dimenzija te problematike pa je v tem, da se nekdanji predsednik vlade ne zaveda svoje odgovornosti oziroma položaja, ki ga predstavlja, in da je zaradi ozkih političnih interesov pripravljen žrtvovati svojo državo. Drugače pa mislim, da so ljudje že dojeli, da gre pri Ropovih obtožbah le za klevete.

Za konec bi rad vsem državljanom in državljanom zaželel, da bi jim leto 2008 prineslo čim več priložnosti. Vsem. Vsak dan. ■

Litovski uporniki iz vojaškega okrožja Dainava junija 1948

Litovski upor Sovjetom

V. M., foto: arhiv Muzeja novejšje zgodovine

V Muzeju novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani je do srede januarja na ogled gostujoča razstava *Vojna po vojni – oborožen protisovjetski odpor v Litvi v letih 1944–1953*.

Razstava, ki jo je pripravil Muzej žrtev genocida Centra za raziskavo genocida in odpora prebivalcev Litve, je v Slovenijo prišla po gostovanjih na Danskem, Švedskem, v ZDA, Belgiji, na Poljskem in Madžarskem. Razkriva eno najbolj dramatičnih in pozabljenih strani v evropski zgodovini 20. stoletja.

Nasilje Sovjetske zveze V letih 1944–1945 se je Evropa skupaj z drugimi deli sveta veselila misli, da je končno premagan nemški nacizem in je konec vojne, ki je terjala milijone življenj, porušila cela mesta ... V Litvi pa je, kot tudi v drugih baltskih državah, ki so že leta 1940 izgubile

neodvisnost in občutile trdo sovjetsko roko, prevladovalo drugačno razpoloženje. Prav takrat se je v Litvi začela narodna vojna, katere cilj je bila povrnitev neodvisnosti. Tisoče moških se je zbiralo v gozdovih z upanjem, da upor ne bo trajal dolgo – dokler na mirovni konferenci ne bo sprejeta odločitev, ki bo uresničila načelo samoodločbe narodov. Na žalost se je njihovo upanje podrla in devet let – od

1944 do 1953 – se je Litva bojevala proti sovjetskim okupatorjem popolnoma sama.

Že leta 1945 je bilo v litovskih gozdovih do 30 tisoč partizanov, ki so jih vodili nekdanji poveljniki nekdanje vojske Republike Litve, učitelji in študentje. Oblikovali so se veliki vodi, ki so šteli celo do 200 mož. Boji s sovjetsko vojsko so potekali kot spopadi regularnih vojsk. Že v prvih letih, 1944–1945, je padlo okrog 10.000 partizanov, v celoti pa jih je med partizansko vojno padlo več kot 20.000. V tej vojni je bilo udeleženih več kot 50.000 ljudi. V celotnem obdobju sovjetske okupacije je bilo aretiranih in zaprtih okrog 140.000 ljudi, 118.000 pa jih je bilo deportiranih.

Tri obdobja upora Glede na obseg odpora, njegove metode, posebnosti ustanavljanja skupnega vodstva partizanov in centralizacijo partizanskih vojaških enot razlikujemo tri obdobja partizanske vojne.

Prvo obdobje (od julija 1944 do maja 1946) so zaznamovala leta najintenzivnejšega boja, največjih bitk s sovjetsko okupacijsko vojsko. V teh letih je padlo največ žrtev. Hkrati so to leta, ko ni manjkalo odločnosti in vere v zmago, celo romantike. V gozdovih so se uporni partizani zbirali v enote po sto in več, oblikovali so dobro utrjene tabore, včasih so prenočili v odročnih vaseh. Napadali so manjše kraje, uničevali stavbe okupatorske oblasti, razoroževali so iztrebljevalce, sovražnikove vode, osvobajali aretirane, uničevali mobilizacijske dokumente, liste obveznosti ... Vendar so jih žalostne izgube (v letih 1944–1945 je padlo okrog 10.000 borcev) prisilile v spremembo taktike bojevanja.

»Mi še obstajamo ...« V drugem obdobju partizanske vojne (od maja 1946 do novembra 1948) so se začeli izogibati odprtim spopadom s številčnejšimi enotami vojske NKVD, partizanski vodi so razpadli v manjše skupine, namesto oboroženih tabarov v gozdovih ali na domačijah so uredili dobro skrite bunkerje. V tem obdobju so aktivno organizirali skupno vodstvo odpora, usta-

Vytautas Gavėnas-Vampyras, štabni oficir okrožja Tauras, in Juozas Ališauskas-Klaidas v izvidnici, 15. 8. 1948

Ob simboličnem grobu padlih soborcev (23.–25. 4. 1948)

**Adolfas Ramanauskas (Vanagas),
poveljnik litovskih upornikov**

lila se je organizacijska struktura enot odpora, začeli so iskati vezi z Zahodom. V gozdovih je ostalo samo 4.000 upornikov, vendar so bili to ljudje, ki so bili trdno odločeni, da se ne umaknejo.

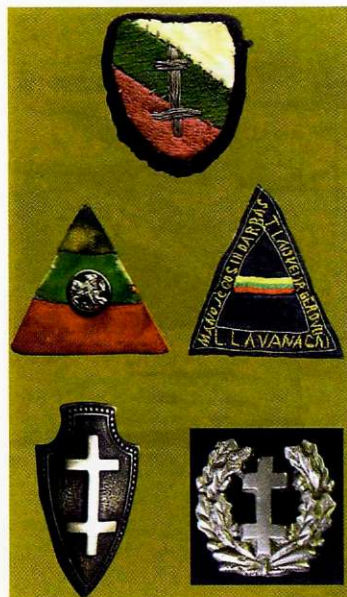
Zadnje, tretje obdobje uporniške vojne je trajalo od novembra 1948 do maja 1953. V tem težkem času, ko je odpor že slabel in je samo 2.000 upornikov nadaljevalo aktivni boj, je podtalnemu gibanju uspelo združiti litovske patriotske sile v organizacijo, ustanoviti skupno vodstvo vojaškega in političnega odpora. V tem obdobju je bilo največ pozornosti namenjene pripravi dokumentov LLKS, propagandni dejavnosti, tisku. Takšni dejavnosti torej, ki si je prizadevala gojiti narodno in državno zavest, krepiti javnosti vero v uspešen konec boja in ji sporočiti: »Mi še obstajamo, smo živi ...«

Pot do samostojnosti V začetnem obdobju odpora je partizansko gibanje nastajalo brez stroge organizacije, vendar se je postopoma in s precejšnjimi težavami oblikovala struktura, zasnovana na teritorialnem načelu. Do leta 1948 so bila v celotni Litvi oblikovana tri območja, vsako izmed njih je vsebovalo okrožja, slednje pa odrede, plotone in vode. Strukturirani oddelki so imeli sebi podrejene vojaške štabe, ki so jih vodili – vsaj do leta 1948 – poveljniki (z izjemo nekaterih okrožij).

Velik poudarek so uporniki dajali vojaškim normiranim

dokumentom, s pomočjo katerih so si prizadevali kar najbolj vzdrževati disciplino in se izogibati samovolji ter nepotrebnemu prelivanju krvi. Pomembno vlogo pri ohranjanju discipline so odigrale tudi uniforme in določeni prepoznavni znaki.

Po petih letih prizadevanj je bilo 16. februarja 1949 ustanovljeno vrhovno vodstvo partizanov – predsedstvo sveta Gibanja boja za svobodo Litve (Lietuvos laisvės kovos sąjūdis, LLKS). V nasprotju s prejšnjimi poskusi so bili vrhovnemu organu podrejeni vsi vodje partizanov, ki so se udeležili ustanovnega zbora. Politična deklaracija LLKS – dokument, ki je danes priznan kot del litovskega pravnega sistema – je tako povezala samostojnost Litve iz obdobja 1918 in 1990. Prizadevanja za svobodo, neodvisnost in demokracijo je bila najpomembnejša vrednota,

Znaki litovskih upornikov

ki jo je Litvi zapustila generacija, katere geslo je bilo »Oddaj domovini, kar moraš ...«.

Uporniki in Zahod Za litovske upornike, ki so se bojevali popolnoma sami, je bilo zelo pomembno navezati stike z zahodnimi državami in litovskimi organizacijami v tujini. Pričakovali so namreč njihovo pomoč; da bodo dobili orožje, zdravila, komunikacijske pripomočke in seveda politično podporo. Uporniki so si prizadevali, da bi svet izvedel o njihovi vojni za vzpostavitev litovske države. To naj bi spodbudilo zahodne države, da bi se vmešale in pomagale Litvi in tudi drugim deželam, ki jih je okupirala Sovjetska zveza, znova pridobiti neodvisnost.

Večina upornikov je brezpogojno verjela v Atlantsko listino, ki sta jo 14. avgusta 1941 podpi-

sala W. Churchill in F. D. Roosevelt. Tam je bilo zapisano, da ima vsak narod pravico do vnovične vzpostavitve med vojno izgubljenе neodvisnosti. Seveda niso vedeli za dogovore jaltške konference, ki so dopuščali Sovjetski zvezi, da je počela v okupiranih ozemljih, kar je želela.

Skozi železno zaveso Prva pooblaščenca partizanov, Jurgis Krikščiūnas in Juozas Lukša, sta se na Zahod prebila spomladi leta 1947. Na Poljskem sta se srečala s predstavnikom odpora Jonasom Deksnysom, mu izročila poziv za pomoč v tujini delujočih organizacij in se srečno vrnila.

Decembra 1947 sta se prebila skozi železno zaveso še Kazimieras Pyplys in Juozas Lukša. Prepeljala sta veliko dokumentiranega gradiva o represijah v okupirani deželi, o bojih za svobodo in pismo katoličanov v Litvi za papeža. Da bi poročal o ustanovitvi LLKS, se je spomladi 1949 na Zahod odpravil Jurgis Krikščiūnas, vendar je padel na Poljskem.

K. Pyplys in J. Lukša, ki sta uspešno prispela na Zahod, sta takoj začela načrtovati vrnitev v Litvo, vendar je bilo to teže, kot sta mislila. Zahodne države so se namreč za litovske razmere zanimale le toliko, kolikor je zahodne tajne službe zanimala številčnost sovjetske vojske, razporeditev vojaških enot ipd. Oba sta se v Litvo vrnila z desantom, oborožena z nekaj tisoč dolarji in švicarskimi ročnimi urami za darila, in sicer K. Pyplys poldrugo leto pozneje, J. Lukša pa več kot dve leti pozneje. V Litvi so jih pričakale že močno razredčene, a še vedno odločne ►

Trupla političnih nasprotnikov, ki jih je NKVD umorila junija 1941 v gozdu Rainiai

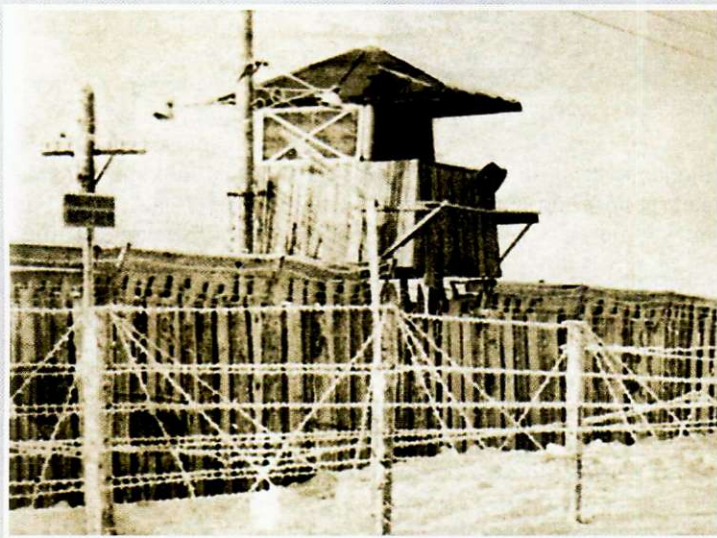
Uporniki iz okrožja Dainava, odred Šarūnas, se poslavljajo od padlega soborca.

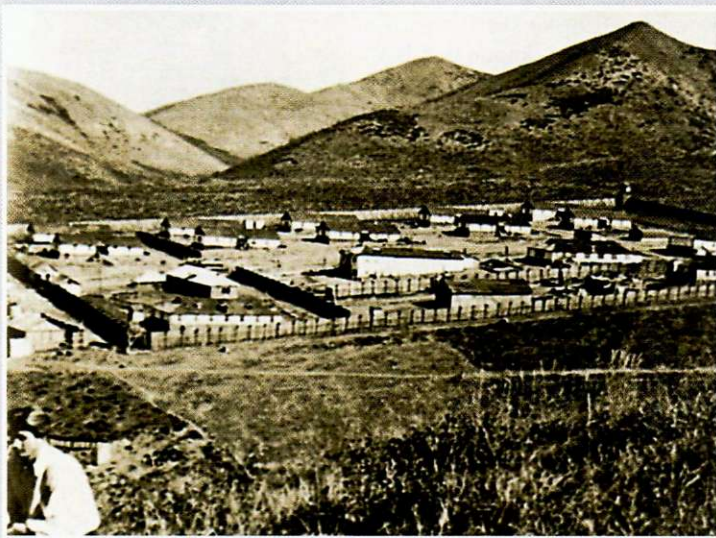
Koncentracijsko taborišče v Sibiriji (Tit Ary, Jakutija) leta 1953

Skupina študentov z univerze v Vilniusu v taborišču v Sibiriji leta 1949

Sovjetsko koncentracijsko taborišče v Sibiriji (Omsk) leta 1956

Koncentracijsko taborišče v Sibiriji okrog leta 1955, namenjeno kopanju zlata

► partizanske vrste, ki so čakale na spodbudne novice z Zahoda.

Neenakopraven boj Boj proti protisovjetskemu odporu v Litvi sta vodila Komisariat za notranje zadeve LSSR (NKVD) in Ljudski komisariat državne varnosti (KKGB), ki sta bila pomladi 1946 preimenovana v ministrstvi (MVD in MGB). Eno izmed najpomembnejših področij njihovega delovanja do leta 1953 je bilo dušenje oboroženega odpora. Neposredno je ta boj vodil tako imenovani Oddelek za boj proti banditizmu (OBB), ki je spadal pod NKVD LSSR in je bil leta 1946 reorganiziran v Svet boja proti banditizmu (UBB). Februarja 1947 je bil ta svet predan MGB LSSR in namesto njega je bil ustanovljen svet MGB 2N LSSR. Od takrat naprej je bil slednji organizator boja proti partizanskemu gibanju.

Represivne strukture so svoja dejanja usklajevale z Moskvo, v Litvi pa s centralnim komitejem Litovske komunistične partije (LKP CK), ki je opravljal funkcije političnega vodstva. Njihovo dejavnost je v letih 1944–1947 nadziral generalmajor Ivan Tkačenka, pooblaščenec NKVD-NKGB SZ, in biro Vsesovjetske komunistične partije (boljševikov) v Litvi.

Glavna sila, ki je utrdila sovjetsko oblast v Litvi in zlomila oborožen odpor, je bila notranja vojska SZ. V drugi polovici leta 1945 bi naj bilo v Litvi med 60 in 70.000 vojakov ter oboroženih ljudi različnih rangov, ki so se bojevali proti partizanom. Glede na metode delovanja partizanov je vojska spreminjala in izboljševala tudi svoje metode delovanja. V prvih povojnih letih se je vojaških operacij udeleževalo po več kot 2.000 vojakov, vojska je oblegala velika ozemlja gozdov in vasi, za

izvidništvo so uporabljali letalstvo. Ko je partizanska vojna oslabela, je bil del vojske premeščen iz Litve, pogostejše so postavljali zasede, za preganjanje konkretnih partizanskih vodov pa so ustvarjali tako imenovane vojaške skupine čekistov. Vojska je bila udeležena le v večjih operacijah.

Iztrebljevalski bataljoni Na pomoč vojski pri boju proti partizanskemu gibanju, pri vzdrževanju »reda« na obrobju in ohranitvi pomembnejših objektov so morali priti tudi t. i. iztrebljevalski bataljoni, ki jih je z ukazom 24. julija 1944 ustanovil LKP(b) CK, oktobra 1945 pa so bili preimenovani v »vode braniteljev ljudstva«. Sestavljali so jih večinoma domačini, sovjetski partijski aktivisti, nekdanji sovjetski partizani in demobilizirani vojaki. V vsakem okraju so organizirali vode od 20 do 30 ljudi, ki so jih vodili kadrovske poveljniki.

V vodih »braniteljev ljudstva« (izstreljevalci ali po litovsko *stribai*) je za krajši ali daljši čas sodelovalo od 20 do 22.000 ljudi, izmed njih 17.000 Litovcev. Leta 1951 so število iztrebljevalcev začeli zmanjševati, leta 1954 pa je bila ta struktura dokončno odpravljena. V boju proti partizanskim gibanjem so represivne institucije v veliki meri izrabljale agente, informatorje in posebne skupine provokatorjev, ki so se delali, da so partizani. V letih 1952–1953 so v boju proti upornikom postale najpomembnejše agentska dejavnost in operacije posebnih skupin.

Da ne bi bilo prič ... Glede na vrsto dejavnosti so se agenti delili na: notranje (infiltrirani v partizanske enote in podtalne organizacije), maršrutnike (poslani z nalogo v določen kraj), udarnike (člani vojaških terorističnih skupin), agente celic (vohunili za are-

tiranimi), agente vpliva (oblikovali mnenje posameznih ljudi in javnosti) itd. Leta 1951 je bilo v lasti MGB 27.700 aktivnih agentov.

Najnevarnejši in najbolj strahljivi izmed kategorij agentov so bili »udarniki« posebnih skupin. Izdajajoč se za upornike iz drugih regij so poskušali navezati stike z lokalnimi partizani, jih povabiti na srečanje in jih tam aretirati ali ustreliti. Da ne bi bilo priči, so pogosto ubili tudi družine civilistov, kar so počeli v imenu partizanov. Člani te skupine so pogosto sodelovali pri operacijah sodelavcev varnostne službe, ko je bilo treba zaslišati aretirane, ki niso hoteli dati izjav: provokatorji so se izdajali za partizane, da so aretirani poslušno odgovarjali na njihova vprašanja in tako nič hudega slu-teč izdajali upornike ali njihove podpornike ter sami sebe. Na začetku leta 1952 je imela MGB LSSR šest skupin »udarnikov«, v katerih je bilo 77 agentov.

Po doslej zbranih podatkih so v letih 1945–1959 posebne skupine ubile okrog 500 in aretirale okrog 220 upornikov, ubile okrog 60 civilistov, pod pretezo so zaslišale okrog 700 udeležencev boja. Posledično je bilo aretiranih okrog 5.000 partizanskih podpornikov in kurirjev.

Ob slovesu od soborcev ... Ne-nehni spopadi z vojsko, bataljoni iztrebljevalcev ali s sovjetskimi aktivisti so bili vsakdanjik partizan-skega življenja, žrtve teh spopadov je bilo le v zelo redkih primerih dopuščeno pokopati. Ponavadi so jih bližnji, da bi opravili krščansko dolžnost in se na pošten način poslovili od padlih, kradli z dvorišč zaporov, odkopavali iz močvirij, jih na skrivaj dajali na pare na obrobjih gozdov ali travnikov in s tem tudi tvegali, a takšni primeri niso bili pogosti. Večina izmed 20.500 padlih v partizanski vojni je bila zakopana na smetiščih, drugih odročnih mestih, zmetana v opuščene vodnjake. Šele zdaj, po vzpostavitvi neodvisnosti, posmrtno ostanke borcev za svobodo na novo pokopavajo na pokopališčih in jim postavljajo spomenike.

Nad družine upornikov Ker z vojaško silo ni mogla zlomiti

Litovka v sovjetskem koncentracijskem taborišču v Sibiriji (Irkutsk, Čeremkov, 1957), ki je bil namenjeno kopanju premoga

Litovca v taborišču v Sibiriji (Irkutsk, Čeremkov, 1956), kjer je bil rudnik kopanju premoga

Pokopališče Litovcev v Sibiriji (Ilgarka, območje Krasnojarsk)

partizanskega gibanja, je sovjetska okupacijska oblast poskušala spodkopati socialno podlago borcev za svobodo, uničiti družbeni sloj, ki je brezpogojno podpiral partizane. Za nevarne nasprotnike sovjetskega sistema niso imeli samo udeležencev odpora, ampak tudi člane njihovih družin, ljudi, ki so skrivali partizane ali jih oskrbovali s hrano ali kako drugače pomagali, kmete, ki niso vstopili v kolhoze ipd. Na tisoče ljudi je bilo aretiranih, fizično mučenih ali deportiranih v najodročnejše kraje Sovjetske zveze, domačije pa so upornikom in njihovim podpornikom odvzeli.

Do najštevilčnejših deportacij izgnanih ljudi je prišlo maja 1948, marca 1949 in oktobra 1951. Deportacije so oslabilе socialni temelj upornikov na podeželju. Vse teže so prišli do hrane, obutve in drugih nujnih potrebščin.

V taboriščih in izgnanstvu

Na deportacije so se oblasti pripravljale vnaprej in dolgotrajno, izvajali so jih nenadoma in zahrbtno, da se ljudem ne bi uspelo skriti. V izgnanstvo so jih peljali v prenatrpanih živinskih vagonih, kjer ni bilo niti najbolj nujnih higienskih in sanitarnih pogojev, pot pa je trajala nekaj tednov ali celo mesec dni. Dojenčki in starejši ljudje so umirali že med potjo, saj tako dolge in težke poti čez SZ niso mogli prenesti.

Litovski pregnanci in zaporniki so postali poceni brezpravna (suženjska) delovna sila: opravljali so gozdna dela, pripravljali in splavirali splave, nabirali smolo, gradili ceste in železnice, delali na bombažnih plantažah, v premogovnikih in na žagah. Zaradi nevdržnih življenjskih razmer, nenehne lakote in tež-

kega dela so zdravi ljudje v nekaj letih postali bolniki, na tisoče jih je umrlo.

Šele po odjugu v političnem režimu v Sovjetski zvezi (po smrti J. Stalina leta 1953) so počasi začeli pregledovati primere pregnancev in zapornikov. Vendar niti takrat niso vsi dobili dovoljenja za vrnitev v domovino. V daljni Sibiriji, Kazahstanu in drugje v SZ je ostalo veliko grobov litovskih pregnancev.

Litva pred Slovenijo Razstavo je pripravil Muzej žrtv genocida CRGOPL v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine Slovenije. Center za raziskavo genocida in odpora prebivalcev Litve – CRGOPL (www.genocid.lt) je državna ustanova, katere dejavnost obsega vse pojave genocida in zločinov zoper človeštvo ter preganjanja med sovjetsko in nacistično okupacijo.

Razstava in brošure o tej temi kažejo, da imajo Litovci veliko bolj raziskano zgodovino svojega boja proti sovjetski okupaciji kot Slovenci proti komunistični med vojno in po njej. Razloge za to treba iskati verjetno v tem, da tam po letu 1990 niso imeli na oblasti ljudi, ki bi zavirali raziskovanje in osvetljevanje pretekle zgodovine, v Sloveniji pa po letu 1990 nobena oblast ni bila preveč zainteresirana, da bi se komunistični genocid raziskoval in razkril. **D**

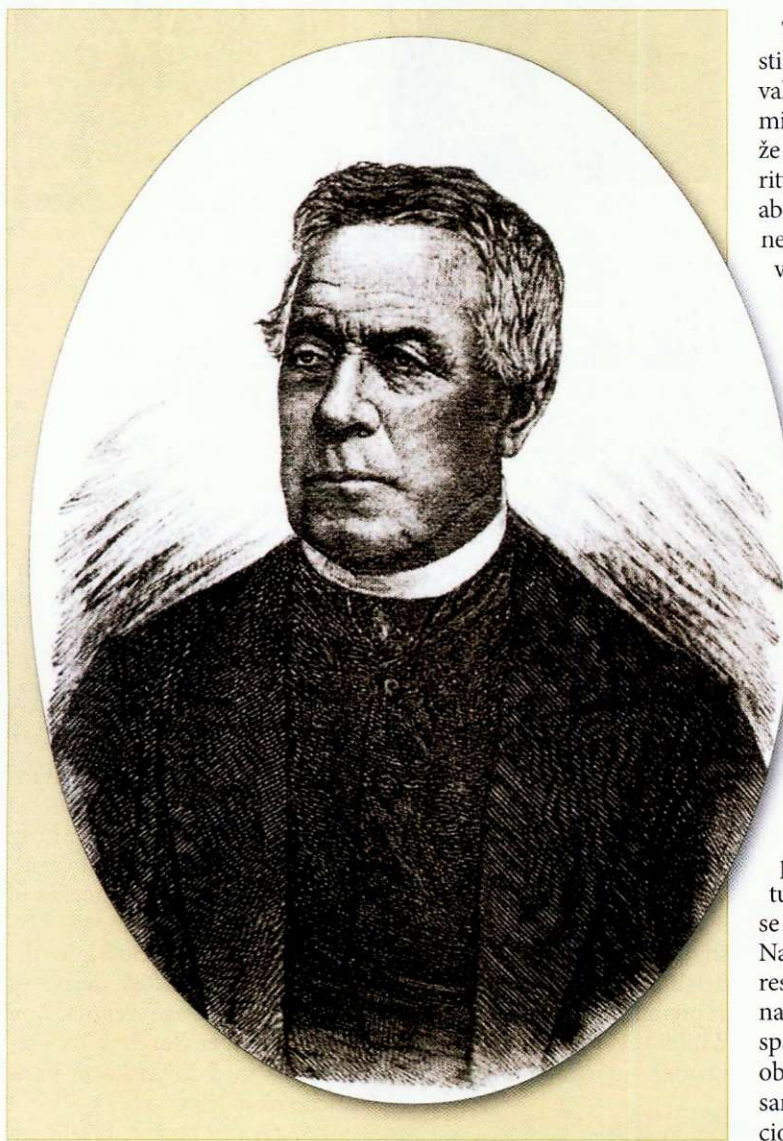

Vračanje posmrtnih ostankov Litovcev iz Sibirije leta 1989

Pobudnik Zedinjene Slovenije

Bogdan Sajovic, foto: arhiv Demokracije

Matija Majar Ziljski je bil eden od duhovnikov, ki so poleg svojega dušnega pastirstva delovali tudi politično za koristi svojega naroda. Bil je pobudnik ideje Zedinjene Slovenije in vnet zagovornik vseslovanstva.

Matija Majar Ziljski, duhovnik, narodni buditelj in etnolog

V boju Slovencev za njihove narodnostne pravice v 19. stoletju je sodelovalo tudi veliko število duhovnikov. Eden najpomembnejših narodnih buditeljev je bil Matija Majar, znan pod psevdonimom Ziljski. Majar je bil v svojem času ne le duhovnik in narodni buditelj, ampak tudi etnolog. V narodno zgodovino se je za večno zapisal s tem, da je bil med tistimi naro-

dnjaki, ki so sestavili program Zedinjene Slovenije. Ziljski je bil tisti v skupini, ki je k programu največ prispeval.

Spričo splošne politične situacije v prvi polovici devetnajstega stoletja je do razglasa prišlo postopoma. Državne oblasti so ne glede na državo že tako ali tako navedno proti vsakršnemu, še posebej korenitejšemu premiku na državnem političnem prizorišču.

Tedanje avstrijske državne oblasti pa so še precej bolj nasprotovale političnim premikom. Prvi minister, knez Metternich, je bil že po svoji osebni politični usmeritvi ultrakonservativec. Verjel je v absolutno monarhijo po božji in ne po ljudski volji. Torej je jasno verjel tudi v brezpogojno poslušnost podanikov nasproti državnim oblastem. Prepričan je bil, da ljudstvo ni poklicano za vladanje, ampak za uboganje ukazov, ki jih dajejo izbranici, poklicani za vladanje. Seveda pa je imel kancler še vedno pred očmi komaj dobro vnovično vzpostavljeno absolutistično oblast po vsej evropski celini, ki jo je resno zamajala najprej francoska buržoazna revolucija s svojimi idejami, nato pa še Napoleon s svojimi vojaškimi pohodi. Glede na to, da so dele avstrijskega cesarstva zasedale francoske vojaške enote, ki so nekatere pridobitve revolucije vpeljale tudi na okupacijskem ozemlju, se je Metternich zavedal, da so z Napoleonovim porazom morda res poniknile v »ilegalo«, niti po naključju pa se ni slepil, da so zaspale. V avstrijskem cesarstvu je obstajal še poseben problem. Cesarstvo je bilo namreč mnogonacionalno in jezikovno vladajoči razred, se pravi Nemci, so bili v tem cesarstvu v Metternichovem času že manjšina. Resda se je precejšen del na novo obogatelega meščanstva še vedno razglašal za Nemce oziroma se vsaj ponemčil, a vprašanje časa je bilo, kako dolgo bo takšno stanje še trajalo. Metternich se je bal, da bo novo

meščanstvo, ki je izšlo iz podeželskega prebivalstva, glede na to, da je imelo finančno moč ter možnosti in sredstva za izobraževanje, prej ali slej prevzelo vodenje ljudskih množic in začelo zahtevati spremembe državne ureditve tako na političnem kot tudi na nacionalnem področju.

Cerkev niša v državni cenzuri

Zaradi tega je prvi minister uvedel strog nadzor po vsej državi. Podvrženi so mu bili praktično vsi izobraženci. Državni uradniki, ki bi lahko pokazali kakšen odklon od uradne državne politike, so bili kaj hitro odstranjeni iz državne službe ali pa vsaj premeščeni kam daleč na obrobje velikega cesarstva. Izobražence zunaj državnega poklica so oblasti tudi nadzorovale. Zaradi samih idej, dokler so se le-te pojavljale v ozkem krogu, policija sicer ni mogla poseči s silo, lahko pa je posegla, če bi prišlo do kakšnih hujškanj proti državi ali celo neredov. Metternich se je seveda zavedal, da je tedaj, ko izbruhnejo neredi in demonstracije ali celo revolucija, že malce pozno za ukrepanje, zato je uve-

Prvi minister knez Metternich je poskušal na vsak način ohraniti absolutistično ureditev Avstrije.

Po zatrtju revolucij v avstrijskem cesarstvu si je notranji minister Alexander Bach zadal nalogo, da nadaljuje Metternichovo delo.

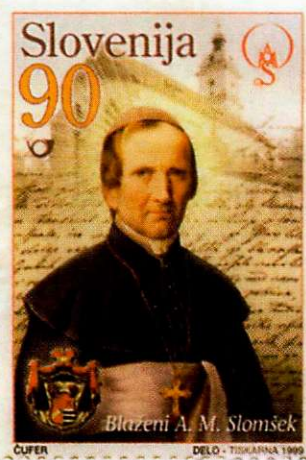
del tudi strogo cenzuro, ki so ji bili podvrženi vsi državljani, ki so hoteli objaviti kakšno delo. Ni bilo pomembno, ali gre za znanstveno razpravo, pesniško zbirko, gledališko igro ali leposlovni roman, vsako delo je moralo skozi strog pregled državnih cenzorjev. Le-ti so, če so v delu odkrili le sled, ki bi namigovala na kakšno spremembo državne ureditve ali celo od daleč kritizirala državno oblast, delo prepovedali. Včasih, če delo ni bilo v popolnosti »zasturpljeno«, so morda dovolili, da se izda, a pod pogojem, da avtor sporni del besedila izbriše ali ga nadomesti z ustreznjšim.

Metternichov zagrizeni konservativizem pa je imel precej šibko točko. Glede na to, da se je državni absolutizem tako močno opiral na pravico vladanja »po Božji volji«, je seveda imela temu prepričanju ustrezno Cerkev v cesarstvu poseben, privilegiran status.

Cerkev je bila praktično država v državi. Duhovniki so bili odgovorni svojim nadrejenim, se pravi dekanom, opatom ali škofom, in ne državnim uradnikom. Pravzaprav je imela Cerkev svoja lastna sodišča, ki so bila pristojna za sojenje duhovnikom. Prav tako je imela Rimskokatoliška cerkev v tedanjem avstrijskem cesarstvu pravico, da je lahko brez odobritve posvetnih oblasti ustanavljala založbe in tudi izdajala knjige, v katere se državna cenzura ni smela vtikati. Če je bil škof oziroma višji ali najvišji cerkveni predstojnik konservativen ter je delal in mislil enako kot državna oblast, ni bilo nobene težave. Zlahka je lahko pristrigel peruti duhovnikom, ki so prestopili mejo. Problem pa je bil, če se je morda tudi cerkveni predstojnik nagibal na stran, ki je zagovarjala spremembe. Časi so se zaradi francoske revolucije le nekoliko spremenili in na najvišja mesta v cerkveni hierarhiji so lahko prišli tudi možje, ki so izhajali iz kmečkih slojev, ne le plemiči. Del teh cerkvenih oblastnikov je začel po svojih močeh poskušati, da bi do-

segel kakšno spremembo za stan, v katerem se je rodil. Marsikakšen škof je, če že ni bil sam dejaven, vsaj toleriral, če ne že spodbujal mlajše in ognjevitije duhovnike pod svojo jurisdikcijo. Tako seveda ni čudno razmeroma veliko število duhovnikov, ki so se začeli ukvarjati s političnimi vprašanji. Večinoma so bili za tiste čase dobro izobraženi, kot dušni pastirji so imeli v svojem okolju ugled, zaradi celibata niso imeli skrbi za družino in bili so preskrbljeni, da se jim ni bilo treba bati za vsakdanji kruh, poleg tega so bili za oblasti nedotakljivi; če pa so bili deležni ne le tolerance, ampak tudi zaslombe svojega škofa, so jim bile možnosti za delovanje na široko odprte.

Majar je menil, da bi se slovenska državna tvorba imenovala kraljestvo Ilirija, menil je, da bi bilo to bolj sprejemljivo za Nemce in Italijane kot Slovenija.

Med revolucijo leta 1848 so bili študentje med prvimi na barikadah.

Pod Slomškovo zaslombo

Eden takšnih duhovnikov je bil Matija Majar. Rodil se je 7. februarja 1809 v Goričah pri Šmohorju, tedaj Hermagorju. Kot mlad fant je odšel v semenišče v Celovec, kjer je leta 1836 doštudiral bogoslovje.

Prva leta je služboval v različnih župnijah v okolici Celovca in kmalu pritegnil pozornost Antona Martina Slomška, še enega narodnjaka, ki se je naglo vzpenjal po stopnicah cerkvene hierarhije. Deset let starejši Slomšek, ki je bil sam plodovit pisec, je Majarja usmeril v literarno ustvarjanje. Slomšek je bil eden tistih cerkvenih mož, ki je izkoriščal »luknjo v zakonu« in mimo cenzure objavljati svoja dela. Majar je tako

nik. S tem je padlo precej ovir za Majarja, čeprav se s Slomškom nista vedno popolnoma strinjala. Slomšek je namreč dosledno zavračal vsakršno nasilje pri spreminjanju države, predvsem pa je nasprotoval Majarjevi ideji ilirizma in povezovanja s Hrvati. Majar je bil v tistem času namreč v stalnem stiku z najpomembnejšimi protagonisti ilirske ideje, tudi z njenim najvidnejšim predstavnikom Ludjevitom Gajem. Slomšek se je ilirizmu najbolj upiral zaradi nameravanega zlitja slovenščine in hrvaščine v enoten jezik, zanj kot jezikovnega puritanca je bila to skorajda bogokletna ideja.

Majar je iz krajev svojega službovanja in občasnih popotovanj po slovenskih župnijah napisal vrsto člankov, tako potpisnih kot tudi etnoloških, kajti bil je ljubiteljski etnolog. Leta 1867 je celo iz Zilje, kjer je tedaj služboval, poslal večje število etnoloških eksponatov na etnografsko razstavo v Moskvo. Na splošno je bil Majar zelo ne le slovensko, ampak tudi vseslovansko usmerjen, zato je izdal več člankov, v katerih je zagovarjal uvedbo ilirskega jezika, napisal je knjige *Uzajemni pravopis slavjenski*, *Slovnico rusko za Slovence*, *Pravila kako izobraževati ilirsko narečje* i u obče slavjenski jezik ter *Sveta brata Ciril in Metod*, slavjanska apostola. Pisal pa je tudi prispevke s svojega službenega, torej cerkvenega področja, med drugim je izdal *Pesmarico cerkveno*.

Razglas Zedinjene Slovenije

S svojimi deli si je Majar pridobil velik ugled med Slovenci in ►

Kot škof je Slomšek dajal zaslombo Majarju, čeprav se glede vprašanja ilirizma nista strinjala.

► še posebej izobraženci, zato ni čudno, da je z mnogimi plodovito sodeloval. Marčno revolucijo in s tem padec režima kneza Metternicha leta 1848 je seveda navdušeno pozdravil. Zdelo se mu je, da je prišel čas za politični program, ki bi izboljšal položaj slovenskega ljudstva v monarhiji. Svojim somišljenikom je poslal pismo, s katerim je predlagal, da se zahteve in pričakovnja Slovencev zberejo v peticiji, ki jo bodo čim bolj množično podpisali in nato dostavili cesarju. Majar je bil tako v bistvu pobudnik programa Zedinjene Slovenije in ves čas tudi gonilna sila v skupini, ki je program oblikovala. Temeljna točka je bila zedinjenje vseh s Slovenci poseljenih dežel v enotno državno tvorbo, ki bi imela avtonomijo in svoj lastni parlament. Zamislili so si kraljevino

Zadnja leta je Majar preživel kot upokojeni duhovnik v Pragi in tam tudi umrl.

Slovenijo, ki bi bila seveda še vedno v okviru cesarstva, saj bi bil avstrijski cesar njen kralj. Majar je sicer menil, da bi bilo morda boljše ime za prihodnjo tvorbo kraljevina Ilirija (morda tudi v

zvezi s Hrvati), to pa je utemeljeval s tem, da bi bilo nemara ime Ilirija za Nemce in Italijane manj moteče kot Slovenija.

Program Zedinjene Slovenije je dodobra razgibal slovensko politično prizorišče. Majar je poleg programa napisal tudi veliko preprostejši letak, kjer je bilo ljudsko predstavljeno, kaj želijo podpisniki programa doseči. Ta letak je bil namenjen za manj izobražene, ki jim je bilo besedilo programa teže razumljivo.

Potem ko je cesarskim četam leta 1848 in 1849 uspelo zatreti upore oziroma revolucije, ki so izbruhnile na Dunaju, na Češkem, v italijanskih pokrajinah in na Madžarskem, je poskušala cesarska oblast pod vodstvom novega, mladega cesarja Franca Jožefa, predvsem pa z delovanjem notranjega ministra Alexandra Bacha, povrniti stanje, kot je bilo pred marcem 1848. Obnovila se je cenzura, policijski nadzor, prav tako so se povišale kazni za poskuse preukcije pa tudi za žalitve države in

še posebej cesarjeve osebe. Tako stanje je trajalo dobro desetletje, dokler se cesarstvo zaradi zunanjepolitičnih in vojaških porazov ni spet znašlo v krizi in je moralo vse bolj popuščati zahtevam ljudstva ter pristajati na spremembe v državni ureditvi.

Po vnovični državni zaostitvi je bil Majar v Celovcu le nekoliko preveč izpostavljen, zato ga je Slomšek kot škof prestavil v malo bolj »skrito« župnijo v Gorjah v Zilji, po kateri je Majar dobil vzdevek Ziljski. Tam je služboval devetnajst let, od 1851 do 1870.

Novi škof, Slomšek je leta 1864 umrl, je nato Majarja poslal na Križno goro blizu Celovca, kjer je ostal kot beneficiar do leta 1883. Leta 1870 ga je namreč zadela kap in je moral svoje delo precej omejiti. Beneficiarstvo na Križni gori je bilo precej manj naporno od vsakdanjega župniškega dela.

Medtem so se razmere v državi spet spremenile. Nastala je Avstro-Ogrska, na oblast so prihajale tudi liberalnejše politične struje in v času svojega službovanja na Križni gori je začel Majar med letoma 1873 in 1875 izdajati svoj časopis, »časnik slovstven in uzajemen za Slavjane književne i prosvetljene«, ki je izhajal pod krajšim imenom »Slavjan«. Ker se Majarjevo zdravje ni bistveno izboljšalo, se je leta 1883 kot duhovnik upokojil.

Matija Majar Ziljski se je, zvest svojemu vseslovanskemu prepričanju, kot upokojeni duhovnik odpravil v Prago in tam preživel svojih poslednjih devet let življenja. Zaradi bolezni mu je pešal vid in je bil ob svoji smrti 31. julija 1892 skoraj povsem slep. ☐

Majar in Slomšek se nista strinjala pri vprašanju ilirskega gibanja. Slomšek nad njim namreč ni bil navdušen.

Ujemite Radio Ognjišče!

Location	Signal Strength (dBm)
Murska Sobota	91,8
Gornja Radgona	105,9
Kalvarija Maribor	104,5
Radlje ob Dravi	96,5
Tolsti vrh	95,7
Krvavec	104,5
Boč	107,3
Kum	105,9
Planina	91,2
Ajdovščina	91,2
Križna gora	96,8
Dornberk	93,2
Sv. Gora	107,5
Tolmin	91,2
Ilirska bistrica	97,3
Tinjan	91,2
Lucija	100,1
Črnomelj	92,8

Slišni smo (skoraj) povsod!

Telefon (delavnik od 7. do 14. ure): 01/512-11-26

RADIO OGNJIŠČE

tel.: 03/ 897 50 05

107,8 MHz

www.radiovelenje.com

RADIO VELENJE

Od Valvasorja do Hribovška

V. M.

Slovenska matica, ena naših najstarejših kulturnih ustanov, vsako leto prispeva v slovensko kulturno in znanstveno zakladnico s simpoziji in knjižnimi izdajami pomembna nova spoznanja in kulturne dosežke.

Janez Vajkard Valvasor

Žiga Zois

Narte Velikonja

Ivan Hribovšek

Ker gre za vrhunsko, vendar nekomercialno dejavnost, je toliko pomembnejše, da ji posvetimo posebno pozornost. Naj tokrat predstavimo zadnji zvezek *Glasnika Slovenske matice*, ki sicer nosi oznake 2005/2007 (št. 1–3), a to ne pomeni, da je izšel za zadnja tri leta skupaj.

Janez Vajkard Valvasor Objavljeni so prispevki o sedmih različnih temah, najprej s simpozija o Janezu Vajkardu Valvasorju. O Valvasorjevem kulturnozgodovinskem pomenu piše Matjaž Kmecl, o tiskarski tehniki pri Valvasorju Martina Orehovec, o pisanju Valvasorja o Istri in Hrvaški Josip Bratulić, o prevajanju Valvasorja Janko Moder, novejša spoznanja o Valvasorju predstavi Branko Reisp, obravnavanje etnologov o Valvasorju Bojana Rogelj Škafar, o objavi Valvasorja o litju tankostenskih kipov pišeta Milan Trbižan in Primož Mrvar.

Ernest Kramer Sedem prispevkov je namenjenih Ernestu Kramerju oziroma stoti obletnici izida njegove knjige *Ljubljansko barje*. O okrogli mizi, namenjeni tej obletnici, piše Jernej Pavšič. Rajko Pavlovec in Jože Verbič

predstavi dr. Ernesta Kramerja, Anton Velušček poselitev Ljubljanskega barja v prazgodovini, Jernej Pavšič geologijo v Kramerjevi monografiji, Tomaž Prus in Janez Ruprecht tla in kmetijstvo Ljubljanskega barja, Andrej Seliškar rastlinstvo v Kramerjevi knjigi, Mišo Andjelov s sodelavci pa še hidrološke razmere na Ljubljanskem barju in Ljubljani.

Žiga Zois Šest prispevkov je s simpozija o Žigi Zoisu. Igor Grdina predstavi osemnajsto stoletje in Žigo Zoisa, Petra Testen je naredila Zoisovo biografsko

skico, Miha Jeršek se je sprehodil skozi Zoisovo zbirko mineralov, rud in kamnin, Rajko Pavlovec piše o Zoisovem prispevku h geologiji, Marko Aljančič o Zoisu in človeški ribici, Luka Vidmar pa o Zoisovih pismih, ki so bila vezi njegovega krožka.

Velikonja in Hribovšek Dva prispevka sta namenjena Nartju Velikonji. Najprej Boris Mlakar prikaže njegovo življenje in tragično usodo; po vojni so ga komunisti »obsodili« na montiranem procesu in ustrelili na ljubljanskem strelišču na Rudniku. Helga Glušič je prikazala Velikonjeve pripovedi.

Dva prispevka osvetlita pesnika Ivana Hribovška, ki je bil prav tako žrtev komunistov po vojni. France Pibernik prikaže Hribovška v usodnosti časa, Janko Kos pa Hribovškovo poezijo včeraj in danes.

Melik in Linhart Štirje prispevki so s simpozija ob 40. obletnici

smrti akademika prof. dr. Antona Melika. France Bernik piše o Meliku in Slovenski matici, Franc Lovrenčak prikaže Melika kot znamenitega slovenskega geografa, Mirko Pak piše o Meliku kot javnem delavcu, zgodovinar Vasilij Melik pa predstavi svojega očeta kot človeka.

Dva prispevka sta namenjena Antonu Tomažu Linhartu. Janko Kos piše o učinku razsvetljenjskih idej na slovensko kulturo, Luka Vidmar pa o ideji Ilirije v Zoisovem krogu.

Na koncu je še nekaj spominjskih zapisov. Peter Štih piše o dr. Ignaciju Vojetu ob njegovi osemdesetletnici, Igor Grdina o osmih desetletjih življenja Franceta Bernika, Kajetan Gantar o osemdesetletnici akademika dr. Primoža Simonitija, Milček Komelj pa ob smrti Emilijana Cevca.

Zadnji zvezek *Glasnika Slovenske matice* torej prinaša več kot dovolj zanimivih prispevkov o naši zgodovini, kulturi, naravoslovju in pomembnih osebnostih. ▢

Radio Krka
106.6 MHz

Preddvor

Petra Janša, foto: STO/ J. Skok, A. Fevžer

Ob vznožju 2132 metrov visokega očaka Storžiča, le dobrih 10 km iz Kranja leži Preddvor. To gručasto naselje je občinsko središče istoimenske občine, ki sodi med manjše po številu prebivalstva (malo več kot 3000) in med večje po površini (88 km²). Klimatsko letovišče in zdravilišče ob umetnem jezeru Črnava je postavljeno nad desnim bregom reke Kokre, ki se prav pri Preddvoru umiri in »zresni« ter začne vijugati in počasneje teči prek Kranjskega polja. Kraj se ponaša z bogato zgodovino, turistično dejavnostjo in je tudi izhodišče planinskih tur.

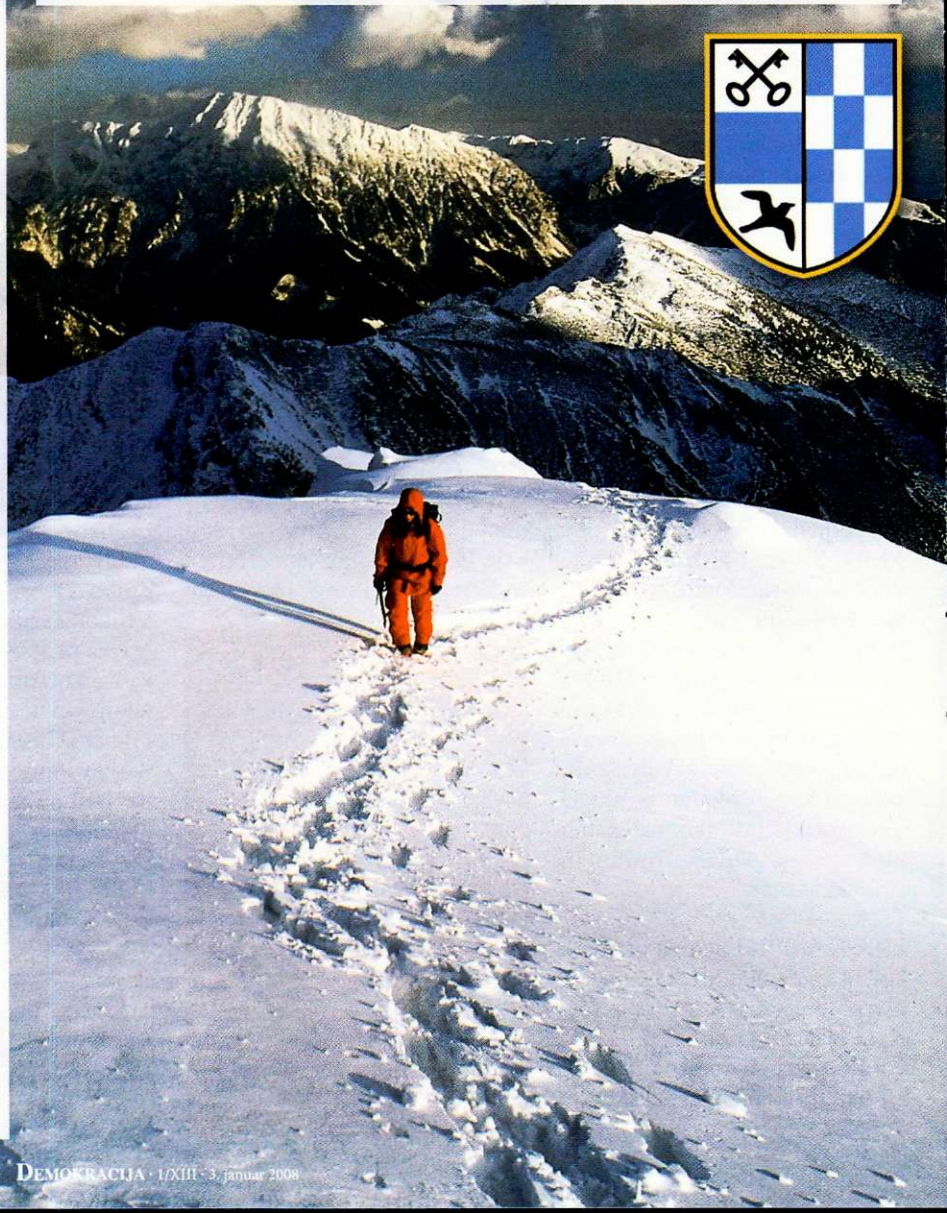
Ključki sv. Petra V grbu Preddvora je upodobljena slovenska planinska kavka (Pyrrhocorax graculus), ptica, sorodna krokarju, ki živi na vrhovih visokih planin, ter ključki kot atribut sv. Petra, zavetnika župnije. **Župnijska cerkev sv. Petra** stoji v središču Preddvora. Prvič je bila omenjena leta 1156, sedanja baročna stavba pa je iz leta 1751. Zvonik je bil prizidan k cerkvi ob graditvi protiturškega tabora in je tako postal njegov sestavni del. Ohranjene so strelne line in letnica 1525, ki označuje čas nastanka utrdbe. V glavnem oltarju je slika zadnje večerje, ki je delo Janeza Wolfa. Baročna stranska oltarja sta delo Janeza Vrbnika (ok. 1733–1805), prezbitarij pa je poslikal Matija Bradaška v letih 1891–1893.

Podružnična cerkev sv. Lovrenca nad Bašljem je cerkva in priljubljena izletniška točka v občini Preddvor. Cerkev stoji na višini 892 m nadmorske višine, od koder se ponuja lep razgled na del Ljubljanske kotline. Sv. Lovrenc stoji na južnem pobočju, nedaleč od gozdnatega vrha Gore (918 m), sicer pa neposredno pod Storžičem. V osnovi še romanska stavba z gotskim prezbitarijem je ena starejših na tem območju. Prva omemba sega v leto okoli 1157. Je značilna podružnica s pravokotno ladjo in apsido, kasneje prezidano v prezbitarij. Številne prezidave in čas so uničili freske v notranjosti. Ohranjen je del pohoda Sv. treh kraljev na severni steni. Na zunanosti je bil naslikan sv. Krištof, ki na rami nosi Kristusa. Ta se ga z desnico drži za lase in blagoslavlja z levico.

Štirje preddvorski gradovi To slikovito naselje z blago alpsko klimo je dobilo ime po novem dvoru, ki so ga sezidali vetrinjski menihi v središču Preddvora. **Grad Preddvor** omenjajo leta 1147, saj so tega leta grofje Andeški prepustili dvorec v Preddvoru s pristavo in desetimi kmetijami vetrinjskim cistercijanom s Koroškega. Valvasor pa poroča, da ga je Bertold Andeshsmeranski leta 1156 izročil vetrinjskemu samostanu, ki je bil lastnik še leta 1549, ko je opat Bernard Preddvor zastavil Janezu Jožefu, baronu Egkhu za 2000 renskih goldinarjev. Dvorec, s pridevkom »novi«, se pojavlja na mestu, in sicer tam, kjer

izstopa Kokra iz gora. Gre za upravni sedež ondotne posesti vetrinjskega samostana Novi Dvor (Niwenhoven), danes Preddvor (Höflein). Stari fevdalni gradovi so imeli v neposredni bližini ali malo dlje posebne dvorce, tako imenovane sklope gospodarskih poslopij. Ti dvorci ali pridvori so se pozneje razvili celo v zemljiške urade svojih gospodov. Grad Preddvor se je nekoč imenoval Dvor, podložniki pa so svoje borne kočice postavljali predenj – pred Dvor, od tod ime Preddvor. Grad je hitro menjal gospodarje oziroma lastnike in vsak od njih ga je preuredil v drugačne namene, saj kot dokazuje zgodovina, res lahko rečemo, da je bilo v gradu vse: od samostana in sanatorija do letovišča in vzgojnega zavoda.

Grad Hrib, sezidan v 16. stoletju, stoji ob umetnem jezeru Črnava, poznejši prezidave in preurejanja pa so mu povsem spremenila prvotni videz. Še nedavno je bil namenjen turizmu, v njem je bila poročna dvorana, kjer so se lahko mladoporočenci sprehodili po **jesenovem drevoredu** za gradom, katerega veje se na vrhu prepletajo. Sprehod po tako imenovanem poročnem drevoredu po legendi jamči petdesetletno zvestobo. Tudi v tem gradu danes strašijo grajski duhovi, novi lastnik pa obljublja, da mu bo spet vrnil življenje.

Več življenja je v gradu Turn, postavljeno v 14. stoletju. Grajska posest je obsegala 102 kmetiji, ob koncu 14. stoletja so bili njegovi lastniki celjski grofje, v 15. stoletju ga je porušil Jan Vitovec. V 18. stoletju je bila posest prodana Martinu Urbančiču. Njegova vnukinja **Josipina Turnograjska** je bila prva slovenska pisateljica, nanjo pa še danes spominja v pritličju gradu urejena spominska soba. Skozi Josipino življenje obiskovalce pogosto popelje profesorica Mira Delavec, včasih tudi oblečena v oblačila iz tistih časov.

Josipina Turnograjska, prva slovenska pesnica in pisateljica

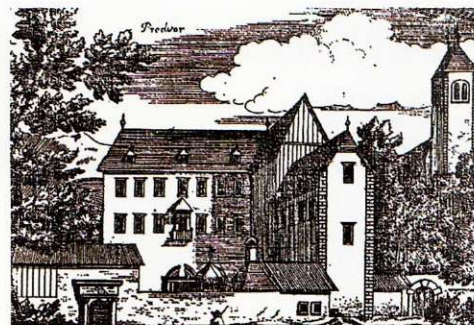
Mira Delavec preučuje Josipino življenje in kot dobra poznavalka obiskovalcem najraje oživi njeno ljubezensko zgodbo z Lovrom Tomanom, poznejšim slovenskim politikom. Ohranjena je obsežna korespondenca med zaljubljenecema. Josipina se je s pismi rada zatekala v svojo senčnico, na hribček nad gradom Turn, kjer je grajska gospoda dala posaditi lipovce v obliki kroga. Leta 1973 so bili v gradu nastanjeni prvi oskrbovanci Doma slepih iz Kranja in Škofje Loke. Grad je danes posodobljen in skupaj z novo depandanso preurejen v dom za ostarele občane.

Obiskovalcem domačini radi razkažejo že omenjeno znamenito senčnico, potem pa jih popeljejo še do ruševin **Pustega ali Novega gradu**, ki je najstarejši izmed štirih preddvorskih gradov, saj naj bi ga bili zgradili v začetku 12. stoletja, nekateri pa mu pripisujejo še starejši obstoj. Kdaj je bil grad porušen, ni znano, vsekakor pa je bil že v Valvasorjevih časih upodobljen kot razvalina. Način zidave govori v prid nastanku v romanski dobi. Vrh grajskega hriba je bil obzidan z vseh strani, na višjem mestu pa je v tlorisu ohranjen stolp.

Gozdna učna pot Pred desetletjem je v Preddvoru nastala po zamisli učiteljice Maje

Šenk Zidar Gozdna učna pot, ki se začne pri turistični poslovalnici, nadaljuje proti gradu Hrib do hotela Bor in naprej proti strelišču, konča pa se pri Novi vasi. Na približno poltretjem kilometru najdemo celo vrsto drevesnih vrst, ki niso značilne za naše okolje, njihova domovina je pretežno Severna Amerika. Kot obiskovalec pove avtorica brošure Mala gozdna učna pot Maja Šenk Zidar, so drevesa del grajskega parka, ki pa se ni v celoti ohranil. Kdo in kdaj je posadil drevesa, ne vemo, po

starosti dreves, ki so večinoma stara več kot sto let, pa lahko domnevamo, da so jih zasadili v 19. stoletju. Po ustnem izročilu naj bi bil park zasadil eden izmed lastnikov v devetnajstem stoletju Gilbert Fuchs. Najznamenitejši so **orjaške sekvoje** ter še nekaj drugih iglavcev in listavcev. Drevesa so označena s tablicami, na katerih sta slovensko in latinsko ime ter zaporedna številka, po kateri se orientiramo, ko hodimo po učni poti. Prvo drevo na naši poti

Grad Predvor nekoč ...

... in grad Predvor danes.

Grad Hrib stoji ob umetnem jezeru Črnava.

je Lawsonova cipresa, nato se vrstijo beli gaber, rdeča bukev, kanadska čuga, libanonska cedra, evropski macesen, zeleni bor, ameriška platana, cigarar, navadni divji kostanj pa jesen, sledi drevored ameriškega belega jesena, orjaška sekvoja, ameriški klek, rdeči in črni bor, lipovec, laški topol ali jagned, navadni oreh, duglazija, dob, gorski javor, črni bezeg, črni oreh, jelka in smreka, veliki jesen in črni gaber. Že po imenih, kaj šele po videzu dreves, je jasno, da večinoma niso samonikla, saj jih težko najdemo kje druge, zaradi česar je Gozdna učna pot v Preddvoru še toliko zanimivejša. **D**

V okolici Preddvorja je dobro poskrbljeno za rekreacijo.

Cerkev sv. Petra

Romanska cerkev sv. Lovrenca nad Bašljem

Vir: www.slovenia.info (Slovenska turistična organizacija), www.preddvor.si

Slovenski književniki

1.

Založba Karantanija

V tretji knjigi serije *Slovenski književniki* je Marjeta Žebovec predstavila pesnike, pisatelje in dramatike, rojene med letoma 1920 in 1929. To obdobje je bilo posebno, saj je dalo približno sto ljudi, nadarjenih za besedno ustvarjanje, ki so ta svoj talent tudi razvili in izrazili. Marsikdo med njimi sicer šele v zrelih letih, pa vendar so vsak po svoje obogatili našo besedno zakladnico. V njihovih delih se najpogosteje zrcali čas, ki jih je najbolj zaznamoval: težki čas druge svetovne vojne in povojnega obdobja. Pri uvrščanju književnikov v ta podatkovno, slikovno in oblikovno zelo bogati priročnik se avtorica ni ozirala ne na politično usmerjenost avtorjev niti ne preveč na kakovost njihovih del, saj je mnenja, da so pomembni tudi tisti manj izraziti. Resnično jih je precej v tej knjigi danes neznanih, še posebej nekateri z mariborskega konca. To daje knjigi še večjo vrednost. Zaradi avtoričine širine v knjigi najdemo prikaze tudi mnogih katoliških avtorjev (Stanko Janežič, Rafko Vodeb, Miha Žužek, Franc Cerar) kot tudi tistih, ki do leta 1990 zanje v Sloveniji nismo smeli vedeti: Franceta Balantiča, Ivana Hribovska, Mitjo Šarabona, Toneta Brulca, Marka Kremžarja, Zorka Simčiča, Branka Rozmana, Franceta Papeža, Ivana Korošca, Franka Bükviča, Ivana Artača in druge.

Islam

Založba Litera, Maribor

V zbirki *Nova znamenja* je izšla danes, v času vsakršnih trkov verstev in civilizacij, prepotrebna knjiga *Islam – religija, zgodovina in civilizacija*. Avtor Sedyyed Hossein Nasr nam v njej odstira islam kot eno največjih in kulturno najbogatejših civilizacij, ki jo je treba razumeti in spoštovati, če hočemo z njo plodno sobivati v današnjem svetu, ki ga označujemo kot globalnega, enovitega in civilnodružbeno ozaveščenega. Skozi branje knjige se nam nehote ves čas vsiljuje vprašanje, kaj je tisto, kar omogoča strpnost in sobivanje različnih kultur, religij oziroma sploh razlik. Je to nekakšno ad hoc – priučeno spoštovanje vsega ali pa temeljito poznavanje in s tem razumevanje tistega, kar se razlikuje od nas, a je vseeno navzoče v našem bližjem okolju?

Zgodovina branja

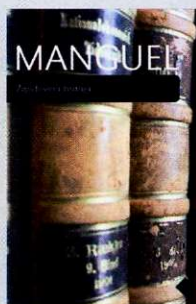
2.

Cankarjeva založba

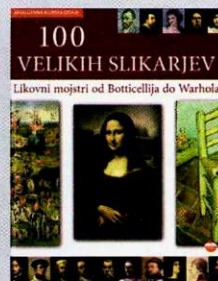
Zbirko *Bralna znamenja* odpira knjiga Alberta Manguela *Zgodovina branja*, ki nas popelje skozi zgodovino branja, a ne po običajni kronološki poti, temveč po tematskih sklopkih. V besedilu se prepletajo zgodovinski podatki in

1.

2.

3.

4.

anekdote, dejstva in njihova refleksija, primeri iz del svetovnih klasikov in izkušnje z ulice. Od opisa lastnih branj oslepelemu Jorgeju Luisu Borgesu do popisov znamenitih knjižnic stare dobe, od različnih pogledov na roman Proces Franza Kafke do bralnih navad znanih pisateljev. Knjiga, prevedla jo je Nada Grošelj, je opremljena z več kot sto ilustracijami iz bralnega sveta in predstavlja odlično motivacijo za nadaljnja branja. Pisatelj, prevajalec in urednik Alberto Manguel (1948) se je rodil v Argentini, odrasčal v Izraelu, od leta 1984 pa živi v Kanadi.

Josip Vilfan

ZRS

Znanstvenoraziskovalno središče Koper je v zbirki *Knjižnica Annales* izdalo zbornik o Josipu Vilfanu. Objavljenih je deset prispevkov: *O primorskem pravniku, narodnjaku in poslancu v Rimu ter Josip Vilfan in slovenska emigracija iz Julijske krajine v Jugoslaviji med obema vojnama* (Gorazd Bajc), *Prerez življenja dr. Josipa Vilfana ter Josip Vilfan v kongresu evropskih narodnosti v letih 1925–1938* (Egon Pelikan), *Vilfanova pravna formacija – pravni red, pravne razmere in delo slovenskih pravnikov Avstro-Ogrske ob koncu 19. in začetku 20. stoletja* (Jelka Melik), *Delo Josipa Vilfana na področju narodnega gospodarstva in slovenskega družbenega življenja v letih 1901–1928 v Trstu* (Milan Pahor), *Iz poslanskega delovanja Josipa Vilfana* (Peter Rustia), *Josip Vilfan – predsednik političnega društva Edinost v dvajsetih letih* (Milica Kacin Wohinz), *Narodnjaško gibanje in Narodni dom* (Sandi Volk), *Topografija Vilfanove odvetniške prakse* (Marta Verginella), *Društvo narodov, varstvo manjšin in kongres evropskih narodnosti* (Andrej Vrčon), *Dr. Joža Vilfan, politik in diplomat* (Nevenka Troha).

Sto slikarjev

3.

Knjižni klub Svet knjige

V bogato ilustrirani knjigi *100 velikih slikarjev* – izšla je kot ekskluzivna izdaja pri Knjižnem

klubu Svet knjige – so predstavljeni velikani svetovne likovne umetnosti od srednjega veka do sodobnosti, od Botticellija do Warhola. Vsakemu sta namenjeni dve strani s poglobljenimi biografskimi podatki, komentarjem o delu in pomembnima slikama, ki vzorno odražata njegovo ustvarjalnost, vizijo, slog in tehnike. Z abecedno razvrstitvijo avtorjev se včasih drug ob drugem znajdejo prav presenetljivi sosedje, kar lahko likovnemu navdušencu odstre nov vpogled v razsežnost slikarskega izraza.

Najdihojca in Ciciban

Celjska Mohorjeva družba

Pod naslovom *Najdihojca in Ciciban* po daljšem času spet prihaja na trg cvetnik slovenskih ljudskih in umetnih pesmi za otroke. Za izbor je France Pibernik segel med pesnike od Frana Levstika do Bine Štampe Žmavc. Napisal je tudi spremno besedo. Tako lahko sledimo pesnikom iz različnih obdobij in različnih estetskih meril. Primerjamo lahko, kakšna je bila otroška pesem pred poldrugim stoletjem, kakšna med obema vojnama in kakšna je danes. Razumljivo je, da ima vsak izbor osebno barvo in da nobeden ne more biti popoln. Toda ta knjiga na dobrih sedemdesetih straneh vendarle ponuja kar triinpetdeset pesmi, to pa nikakor ni malo. Ilustrirala jih je Tina Krašovec.

Jogijska kuharica

4.

Založba Didakta, Radovljica

Jogijska kuharica je namenjena vegetarijanski prehrani »za telo in duha«. Jogijski nauki namreč zagovarjajo vegetarijansko prehrano s posebnim poudarkom na živilih, »ki prinašajo mir telesu, umu in duhu«. Knjiga ponuja nasvete o osnovnih sestavinah in priporoča, kaj lahko jemo skupaj in kaj je bolje jesti posebej. V knjigi je predstavljena hrana z vsega sveta, primerna za zajtrk, kosilo in večerjo, jedi brez pšenice in nasveti za vegane, recepti iz Šivanandovih jogijskih vedantskih centrov ter veliko fotografij jedi.

Kopernikova znanstvena revolucija

V. M.

Založba ZRC je v zbirki *Philosophica, series moderna* izdala knjigo dr. Matjaža Vesela z naslovom *Astronom – filozof* in podnaslovom *Nikolaj Kopernik, gibanje Zemlje in kopernikanska revolucija*.

Nikolaj Kopernik

Ime Nikolaja Kopernika je bilo dolgo sinonim za radikalno revolucijo v astronomiji, nekateri zgodovinarji znanosti pa so imeli leto 1543, t. j. leto izida njegovega znamenitega dela *O revolucijah nebesnih sfer*, celo za datum, ko se je začel nov način znanstvenega mišljenja ne samo v astronomiji, temveč tudi v celotnem naravoslovju. Thomas Kuhn je v svoji knjigi *The Copernican Revolution* domet kopernikanske revolucije še razširil. Poleg matematične astronomije in znanosti je kopernikanska revolucija po Kuhnu spremenila tudi filozofijo v najširšem pomenu besede.

Vloga Sonca in Zemlje Pred Kopernikovim predlogom, ki je z namenom, da bi izboljšal natančnost in enostavnost astronomskih teorij, na Sonce prenesel številne astronomske funkcije, ki jih je prej imela Zemlja, je bila Zemlja trdno središče, okoli katerega se je gibala truma nebesnih teles. Stoletje kasneje je Sonce, vsaj v astronomiji, zamenjalo Zemljo kot središče planetarnih gibanj, Zemlja pa je izgubila svoj edinstveni astronomski status in postala eden od gibajočih se planetov. Od tega premika so bili

odvisni številni temeljni astronomski dosežki, torej je radikalna sprememba temeljnih astronomskih konceptov prvi od pomenov »kopernikanske revolucije«.

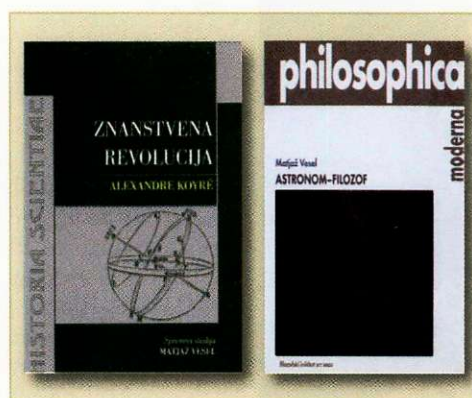
Vendar ta sprememba njenega pomena ne izčrpa v celoti. Objavi *Revolucij* so hitro sledile tudi druge radikalne spremembe v človeškem razumevanju narave. Številne inovacije, ki so vrhunec dosegle sto petdeset let kasneje v Newtonovi konceptiji univerzuma, so bile nenačrtovani stranski produkti Kopernikove astronomije. Kopernik je gibanje Zemlje predlagal z edinim namenom, da bi izboljšal tehnike, ki so se uporabljale za napovedovanje astronomskih položajev nebesnih teles, vendar je njegov predlog drugim znanostim postavil nove probleme. Dokler ti niso bili rešeni, je bilo njegovo pojmovanje vesolja v neskladju z drugimi znanostmi. Usklajevanje teh znanosti s Kopernikovo teorijo je bil pomemben vzrok intelektualnega vrenja v 17. stoletju, ki ga danes poznamo kot znanstveno revolucijo. Znanstvena revolucija ni samo uskladila kopernikanske astronomije in fizike, temveč je znanosti priborovala vlogo, ki jo od takrat naprej igra v razvoju zahodne družbe in njene misli.

Matjaž Vesel v knjigi analizira, zakaj je v 16. stoletju Nikolaj Kopernik v svojem obsežnem delu zatrdil, da »se Zemlja giblje, Sonce pa je negibno sredi vesolja«, oziroma zakaj je menil, da obstoječa astronomija potrebuje prenovu, utemeljeno na konceptu gibanja Zemlje, in podrobno pojasnjuje, kako je ta koncept vpeljal v znanstveni diskurz, kakšno argumentacijsko strategijo je uporabil in ne nazadnje, kaj ta njegova trditev pomeni za zgodovino

človeškega – predvsem znanstvenega in filozofskega – mišljenja.

Dr. Matjaž Vesel Doc. dr. Matjaž Vesel je višji znanstveni sodelavec na Filozofskem inštitutu ZRC SAZU. Področje njegovega raziskovanja sega od zgodovine filozofije do zgodovine znanosti in epistemologije. Kot gostujoči predavatelj je doslej sodeloval na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru in na Institutum Studiorum Humanitatis – Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. V okviru filozofskega modula, ki se izvaja znotraj študijskega programa »Interkulturni študiji – primerjalni študij idej in kultur« na Fakulteti za podiplomski študij Univerze v Novi Gorici in Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, je izvajalec predmeta pojmovna geneza modernega sveta. Je avtor in prevajalec številnih znanstvenih razprav in člankov s področja zgodovine srednjeveške filozofije in zgodovine znanosti od antike do začetka novega veka. Je avtor knjige *Učena nevednost Nikolaja Kuzanskega* (2000) ter prevajalec in pisec spremnih študij pri izdaji Boetijevih *Filozofsko-teoloških traktatov* (1999) in Kopernikovega dela *O revolucijah nebesnih sfer*. I. knjiga (2003), avtor spremnih študij k Aristotelovemu delu *O nebu* (2004) in zborniku spisov Alexandra Koyréja *Znanstvena revolucija* (2006). Je glavni urednik revije *Filozofski vestnik* in urednik knjižne zbirke *Historia scientiae*.

Alexander Koyré V omenjeni zbirki *Historia scientiae* je kot zadnja knjiga izšla *Znanstvena revolucija* francoskega filozofa Alexandra Koyréja. Knjigo *Znanstvena revolucija* sestavlja izbor najbolj reprezentativnih študij slavne francoskega epistemologa in zgodovinarja znanosti Alexandra Koyréja. V njih avtor obravnava vprašanja iz zgodovine znanosti, zgodovine filozofije, epistemologije in širšega družbenega konteksta znanstvene revolucije. Zagovarja tezo, da je znanstvena revolucija 17. stoletja hkrati izvor in izraz globoke duhovne spremembe, ki ni razburkala samo vsebine, temveč same okvire našega mišljenja, ter da v tem procesu ni mogoče ločiti filozofske in znanstvene misli. Delo so prevedli Saša Jerele, Vojislav Likar in Valerija Vendramin. Spremno študijo *Alexandre Koyré in »znanstvena revolucija«* je napisal Matjaž Vesel. **1**

Aleksandrinke v Trstu

Lucija Horvat, foto: Marcandrea

V Slovenskem stalnem gledališču v Trstu so 21. decembra uprizorili predstavo Trieste – Alessandria EMBARKED avtorice Nede R. Bric.

Tako se je predstava Trieste – Alessandria EMBARKED (Štorja od lešandrink) po gostovanju v Aleksandriji avgusta 2006 predstavila tudi v drugem kraju, ki je navdihnil predstavo – Trstu. Sicer pa je bila premierno uprizorjena na mednarodnem festivalu SEAS/MORJA v Kopru v začetku julija 2005, kasneje z ve-

likim odzivom sprejeta na ponovitvah v Ljubljani, Novi Gorici in Desklah ter izbrana tudi v tekmovalni program na 36. tednu slovenske drame 2006 v Kranju. Posebno priznanje predstavi je njeno gostovanje v Aleksandriji v Egiptu poleti 2006, enem od dveh mest, ki sta predstavi vdahnili močan umetniški motiv in dala ime.

Čez morje Avtorica, rojena v Šempetru pri Gorici, je diplomirala na AGRFT iz dramske igre, zaposlena pa je v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani. Predstavo je zasnovala na podlagi pism svoje babice lešandrinke Felicite Peric, dogaja pa se na ladji, ki pluje med Trstom in Aleksandrijo. Na njej se srečajo tri sodobne ženske različnih generacij, njihove zgodbe pa se prepletajo z zgodbami in usodami žensk, ki so pred skoraj stoletjem v Aleksandrijo potovale z željo po boljšem življenju. »Lešandrinke« je primorski izraz za ženske, ki so izhajale predvsem iz okolice Trsta, Gorice in s Krasa in so konec 19. ter v začetku 20. stoletja odhajale v Egipt kot dojlje, guvernantke, sobarice in kuharice. V Aleksandriji so kot »les Goriciennes, les Slaves, les Slovènes« slovele kot najboljše delovna sila. Odhajanje čez morje se je širilo iz roda v rod kot kužna bolezen, ki ji ne moreš ubežati.

Doma so ostajali starši, možje in otroci. Morje je postalo prostor prehoda, pisma pa edina vez med nekdanjimi bližnjimi ljudmi ter med znanim in neznanim, željo in resničnostjo, domom in svetom. Večno vprašanje: Kaj je na drugi strani? je spodbujalo le začarani krog vprašanj brez odgovora, kajti na obeh straneh je bilo vedno le hrepenenje. Po tistem, kar je bilo, in po tistem, kar bi lahko bilo. Na vseh obalah sveta.

Ne domov Dr. Mirjam Milharčič Hladnik, predsednica Društva za promocijo žensk v kulturi, je v Zgodbah o ne/varnosti o predstavi zapisala: »Med obema svetovnima vojnama se je iz Primorske odselilo več kot 50.000 ljudi. Odhajali so zaradi revščine, raznarodovalne politike Italije, po letu 1922 tudi zaradi fašističnega terorja. Veliko žensk je odšlo v Egipt. Njim je posvečena predstava Trieste – Alessandria Embarked (Štorja od lešandrink). Oglekala sem si premiero v Ljubljani in mukoma zadrževala solze ob žalosti mater, žena in deklet, ki so pustile otroke, starše, zaročence in može, da bi v tujini služile za njihovo preživetje. Hkrati sem bila navdušena, da je predstava poudarjala, kako so ženske v Aleksandriji, Kairu in drugih egiptovskih mestih odlično zaslužile, se naučile jezikov, manir, postale gospe in svetovljanke. Nekatere od njih se nikoli več niso hotele vrniti. Pa ne samo zaradi bogatega, multikulturnega okolja, v katerem so kot dojlje, guvernantke, kuharice in sobarice živele. Kam pa naj bi se vrnile? Je bil dom varnost in tujina nevarnost?« **D**

Letoviščarji v Gorici

Slovensko narodno gledališče (SNG) iz Nove Gorice je v okviru skupnega abonmaja s Slovenskim stalnim gledališčem v Trstu 22. decembra v Teatru Verdi v Gorici uprizorilo igro *Letoviščarji*, pod katero se je podpisal velikan ruske književnosti Maksim Gorki. To je bila predpremierna uprizoritev, saj bo premiera v režiji Paola Ma-

Igra *Letoviščarji*

gellija na novogoriških odskih deskah zaživela 10. januarja, kar bo šele drugo uprizorjanje *Letoviščarjev* na slovenskih odrih. Igro *Letoviščarji*, tretje odrsko besedilo Gorkega, so krstno izvedli leta 1904. Avtor je dogajanje umestil v tipično rusko podeželje.

Gorki, zaznamovan z dramatično A. P. Čehova, v *Letoviščarjih*

niza razpoloženja, sooča različna občutenja in razumevanja sveta ter gledalcu omogoča, da odrske like opazuje ne samo v prelomnih trenutkih, ampak tudi v njihovem vsakdanjem življenju. Iz drobcev, detajlov in vsakdanjih banalnosti nastaja mozaik človeških usod, ki jih družita krčevito prizadevanje po preganjanju dolgega časa in begu iz praznine ter želja po umiku iz brezdelja in dejavnejši vlogi v svetu. Novogoriško izvedbo *Letoviščarjev* – na slovenskih odrih so prvič zaživeli leta 1978 v ljubljanski Drami, tudi v prevodu Milana Jesiha – režira Italijan Magelli. »*Letoviščarji* so dobra alegorija: smo le gosti na bedastem in kratkem potovanju, ki se imenuje svet. Naše letovišče je lahko kjer koli, katero koli mesto, država, prostorski trenutek, v katerem se odvija naš obstoj. To alegorijo Gorki poda s paradoksom – zdi se mi, da je prav v tem paradoksalnem ogromno humorja *Letoviščarjev*,« je o predstavi dejal Magelli. L. H.

Lect in steklo

V Muzejskem razstavišču Pokrajinskega muzeja Maribor so odprli občasno razstavo z naslovom *Iz muzejskih depojev – Slike na steklo in modeli za lecet*, ki jo je pripravil muzejski svetovalec Tone Petek. Etnološki oddelek muzeja ima v svoji zbirki 256 slik na steklo. Zbirali so jih od ustanovitve Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko leta 1903 do začetka druge svetovne vojne. Slike na steklo so pridobivali z nakupi po terenu ali pri posameznih zbiralcih. Večina slik na steklo je uvožena iz severne Avstrije in južne Češke. Le dve slike naj bi bili izdelani v bavarskih delavnicah v začetku 18. stoletja. Razstava je razdeljena v dva sklopa, in sicer božični čas ter čas okoli velike noči. Poleg slik na steklo je na mariborski razstavi mogoče videti tudi modele za lecet iz druge polovice 19. in začetka 20. stoletja. Vse slike na steklo so bogato okrašene z najrazličnejšimi cvetličnimi motivi. Zanje je značilna

Pokrajinski muzej Maribor

preprosta stilizacija in okorne poslikave. V muzeju so oktobra lani odprli prvi del nove stalne razstave z naslovom *Začetki*. Z njo predstavljajo svetovno zgodovino muzeja, zgodovino svojega muzeja in vseh 11 zbirk, ki so jih doslej oblikovali. Vsaka zbirka je zastopana s po eno muzealijo iz depoja. Nova stalna razstava bo v celoti zaživela v nekaj letih. Z odprtjem njenega prvega dela so v muzeju uvedli tudi novo zbirko *Rastoči album*. Gre za zbirko fotografij, ki jo oblikujejo muzejski obiskovalci. Vanjo prispevajo fotografijo dogodka, ki ima zanje tolikšno vrednost, da ga je pomembno ohraniti. L. H.

Napovednik dogodkov

ČETRTEK, 3. 1. 2008

10.00 – 18.00 Ljubljanski grad: Zmajeve norčije – božično-novoletna razstava za otroke do 20. 1. 2008

19.00 Tovarna Rog: Mojca Pajnik, predavanje: Migracije in človekove pravice

20.00 Gospodarsko razstavišče: Emmerich Kálmán: *Kneginja Čardaša* – opera. Koprodukcija: SNG Opera in balet Ljubljana ter Ljudsko gledališče Rostock (Nemčija)

PETEK, 4. 1. 2008

19.30 Cankarjev dom: Film: *Ti, ki živiš*. Režija: Roy Andersson, Švedska (2007)

21.00 Festivalna dvorana: Zaplešimo skupaj: družabni ples

SOBOTA, 5. 1. 2008

19.30 Cankarjev dom: Film: *Ti, ki živiš*. Režija: Roy Andersson, Švedska (2007)

19.30 Slovenska filharmonija: Barbara Nagode, sopran, Metod Palčič, tenor & Andrej Jarc, klavir – večer ljudskih samospevov

NEDELJA, 6. 1. 2008

17.00 Hiša eksperimentov: Mehurčkologija – znanstvena dogodivščina

17.00 Mini teater Ljubljana: R. Waltl: *Osle Nazarenski* – gledališko-lutkovno predstava za odrasle in otroke nad 5 let

PONEDELJEK, 7. 1. 2008

10.00 – 18.00 Ljubljanski grad: Zmajeve norčije – božično-novoletna razstava za otroke do 20. 1. 2008

19.30 Slovenska filharmonija: Matej Bonin, Petra Strahovnik & Nejc Kuhar – skladateljski večer

20.00 Gospodarsko razstavišče: Emmerich Kálmán: *Kneginja Čardaša* – opera. Koprodukcija: SNG Opera in balet Ljubljana ter Ljudsko gledališče Rostock (Nemčija)

TOREK, 8. 1. 2008

10.00 – 18.00 Ljubljanski grad: Zmajeve norčije – božično-novoletna razstava za otroke do 20. 1. 2008

Knjižnica Poljane: Razstava starih pisalnih strojev. Od 3. 1. do 29. 6. 2008.

SREDA, 9. 1. 2008

16.00 Cankarjev dom: Gledališče Glej: *Mnemosyne* – komorna opera. Kratka romantična opera *Mnemosyne* je preprosto, a zabavno delo, ki ga odlikujejo humorna glasba, izvirna vsebina in domiselna zgodba.

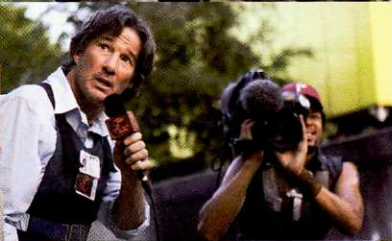
19.00 STA Travel Cafe: Megi Guculovič: Pod vročim soncem Zahodne Amerike – potopisno predavanje

20.00 Festivalna dvorana: Fake Orchestra – džez

**RADIO
ZELENI VAL**
93.1 & 97.0 Mhz

ALPE ADRIA "ZELENI VAL" d.o.o., Spodnja Slivnica 16, 1290 Grosuplje

Pomlad v Bosni

Monika Maljevič

Za novinarja Simona in snemalca Ducka je poročanje z najnevarnejših vojnih območij postala prava rutina, a med konfliktom v Bosni Simon doživi živčni zlom.

Pet let po koncu vojne se prijatelja znova srečata v Sarajevu in se na Simonov predlog podata na lov za najbolj iskanim vojnim zločincem. Iskanje sledi začne jeziti brezbrizne uradnike Združenih narodov in druge vplivne ljudi, ki ne želijo, da bi neprijetna resnica prišla na dan.

Televizijski reporter Simon Hunt (Richard Gere) in snemalec Duck (Terrence Howard) sta dolga leta z ramo ob rami poročala z najbolj vročih vojnih prizorišč po svetu: od Bosne do Iraka, Somalije in Salvadorja. Izogibala sta se krogam in izstrelkom, pošiljala v svet sliko in besedo ter drugo za drugo pobirala nagrade emmy. Dokler se nekega grozljivega dne v Bosni ni vse spremenilo. Med prenosom v živo na nacionalni televiziji se je Simon zlomil. Po tistem so Ducka povišali, Simon pa je preprosto izginil

The Hunting Party

Žanr: akcijska drama

Režija: Richard Shepard

Produkcija: Jules V. Levy, Arthur Gardner, Lou Morheim

Scenarij: Richard Shepard

Igrajo: Richard Gere, Terrence Howard, Jesse Eisenberg, Diane Kruger, James Brolin

Premiera: 3. 1. 2008

Distribucija: Fivia

krvavega balkanskega klanja. Kot prikazen iz preteklosti se pojavi tam tudi Simon s ponudbo o ekskluzivni poročevalski novici. Ducka prepriča, da ve, kje se skriva najbolj iskani vojni zločinec ne le v Bosni, temveč v tem delu sveta sploh, tako imenovani Lisjak. Oboroženi samo z drobcami nezanesljivih informacij se Simon, Duck in Benjamin podajo na temačno in nevarno misijo globoko na sovražno ozemlje, kjer je mir le navidezen, vojna in njene grozljive posledice pa še zelo žive ... So na lovu za zgodbo, ki se ponudi enkrat samkrat v življenju, toda ali bodo živeli dovolj dolgo, da bodo lahko poročali o njej?

Ozadje zgodbe Film temelji na članku v reviji Esquire *Kaj sem počel med svojimi poletnimi počitnicami* Scotta Andersona. Leta 2005 se je scenarist in režiser Shepard odpravil po sledih Scotta Andersona in kolegov. Nastanil se je v hotelu Holiday Inn v Sarajevu, od koder so med vojno poročali skoraj vsi novinarji sveta, in od tam naprej proti vasi Čelebići tik ob meji s Črno goro. Prebivalci tistega območja so odkrito simpatizirali z Radovanom Karadžićem in v vasi se je, tako navajajo številni viri, skrival leta 2000. Izkušnje te poti, ki se je v očeh drugih

sprevrгла kar v lov na Karadžića samega, so ga spodbudile, da je napisal scenarij in se odločil film tudi režirati. Čim več časa je prebil v Bosni, čim več pogovorov je opravil z novinarji in s predstavniki ZN in Nata, tem bolj je bil odločen, da bo film posnel in kako ga bo posnel. Ne gre za preprost akcijski film in ni imel namena predstaviti zgodbe o dokazih in ne-dokazih proti vojnemu zločincu. Gre za provokativno trditev, ki temelji na dejstvih: Zakaj Karadžića niso nikoli ujeli vsi uradni predstavniki ZN, Cie, Nata in drugih mednarodnih sil, ki so ga (menda) lovile? Prav tako režiser in scenarist poudarja, da film ni naperjen proti srbskemu ljudstvu nasploh.

Takoj na začetku zgodbe je jasno, da ima Haag dolg seznam ljudi, ki so zagrešili vojna hudodelstva, in da so med njimi tako Srbi kot muslimani in Hrvati. Toda Karadžić je človek, ki ga že dolga leta (neuspešno) iščejo vsi imenovani in imajo zato na voljo vsa sredstva, pa mu doslej (prav tako kot Mladiću) še niso prišli blizu. Govorice pa ne potihnejo in so vseh barv ter odtenkov, kakor je (bila) raznolika etnična podoba nekdanje Jugoslavije na tistem koncu. Zdaj je v mnogih predelih preprosto ni več ... **D**

iz poročevalskega sveta. Pet let pozneje se Duck vrne v Sarajevo v družbi arogantnega šefa in poročevalskega zelenca Benjamina (Jesse Eisenberg), sina vplivnega očeta, da bi poročala s pete obletnice konca

HELENA BONHAM CARTER

DANIEL DAY-LEWIS

JULIAN SANDS

JUDY DENCH

MAGGIE SMITH

 **3 DOBITNIK
OSKARJEV®**

V ČETRTEK, 3. 1.,
OB NAKUPU VEČERA DVD-FILM
ZA SAMO

4,15 €

A Room with a View

Soba z razgledom

VEČER

Modro je modro

Miha Dovč, foto: Matej Mihinjač, oba SAGA Institute

Volkswagen passat 1,9 TDI bluemotion DPF

TEHNIČNE KARAKTERISTIKE

TEHNIČNI PODATKI	VW PASSAT 1,9 TDI BLUEMOTION DPF
vrsta motorja	turbodizelski, štirivaljni, vrstni, 2 ventila na valj
prostornina v ccm	1.896
moč v kW (KM) pri vrt./min	77 (105) pri 4.000
največji navor v Nm pri vrt./min	250 pri 1.900
menjalnik	ročni, petstopenjski
pogon	na sprednji kolesi
mere (dolžina x širina x višina) v mm	4.765 x 1.820 x 1.472
medosna razdalja v mm	2.709
prtljažnik v litrih	565
masa praznega vozila (nosilnost) v kg	1422 (608)
največja hitrost v km/h	193
pospešek 0-100 km/h v s	12,1
poraba (po normah EU) v l/100 km	6,7/4,2/5,1
poraba na testu v l/100 km	6,4
cena vozila v EUR	24.549

Z gornja enačba res ni zadnji dosežek kvantne fizike, ampak če jo pojasnim, dobi svoj smisel. Modro kot 'bluemotion' je modro oziroma 'pametno' – to pa že dobi svoj pomen. Sploh v današnjih časih, ko cene naftnih derivatov strmo in neuprehano naraščajo, ozračje se segreva, zeleni aktivisti pa se čedalje bolj borijo velikih onesnaževalcev.

Skoraj enak Čeprav passat bluemotion ni zadnji izdelek visoke tehnologije na področju varovanja okolja, je majhen korak naprej k zmanjšanemu onesna-

ževanju okolja. Na zunaj boste 'varčnika' spoznali le po emblemih 'bluemotion' na maski in zadku vozila. Če boste v roke vzeli perspektiv o vozilu, pa boste še zasledili, da sta nos in zadek vozila bliže tlom in da imajo pnevmatike višji zračni tlak zaradi manjšega kotalnega upora. Ob zagonu motorja vam bodo najbolj hvaležni zadaj vozeči, saj se za vašim vrancem po zaslugi filtra trdnih delcev ne bo prav nič smrdljivo kadilo. Drugo je še vedno isto kot pri drugih limuzinskih passatih. Pod obliko je podpisan slovenski oblikovalec Robert Lešnik. Da smo Slovenci passata vzljubili, priča veliko

število teh vozil (najpogostejše v srebrni barvi), zato je modra barva prava osvežitev na slovenskih cestah. Tudi v notranjosti ni velikega odklona od običajnega passata. Vsi so serijsko opremljeni s tempomatom ter večjim zaslonom med merilnikoma vrtljajev in brzinomerom. Le-ta ima dodano funkcijo, ki prikazuje, v kateri prestavi se vozite in kdaj je smiselno prestaviti više oziroma nižje, da motor deluje s čim manjšo porabo. Ergonomija je odlična, je pa res, da pretiranega udobja ne smete pričakovati. Da se zadnji stekli dvigata in spuščata s krožnimi gibi cele roke in ne samo z miganjem kazalca, pa ne moremo prezreti. Korejski tekmeči tu za nižjo ceno ponudijo bistveno več 'sladkorčkov'. Prtljažni prostor je s svojimi 565 litri dovolj razkošno odmerjen, vendar zaradi zasnove karoserije s štirimi vrati ni tako uporaben kot kombibilimuzinski. Vožnja je kljub tršemu vzmetenju še vedno udobna na cestnih defekti, saj luknje brez upiranja požira. Ob hitrejših menjavah smeri se karoserija ne nagiba pretirano, le nos ob pretiravanju ne sledi ukazom na volanu. Tega mu ne štejemo v slabo, saj je to kronična slabost vseh spredaj gnanih vozil.

Potovalnik Sedaj pride del, kjer se passat bluemotion najbolje znajde: dolga potovanja. Z zmogljivostjo rezervoarja, ki je 70 litrov, ni nikakršna umetnost prevoziti 1.000 kilometrov brez ustavljanja, kar pomeni vsaj 10 ur vožnje s povprečno hitrostjo 100 km/h. Če boste vozili varčno, lahko s polnim tankom prevozite več kot

1.350 kilometrov, kar je že res veliko. Tovarna pa se hvali še s tem, da boste v povprečju gorivo natočili manj kot enkrat na mesec, če letno prevozite 15.000 km. Jasno je, da bo voznik prežeten kot njegov avtomobil. Zaradi podaljšane pete prestave je tudi največja hitrost večja kot pri običajnem passatu s 77 kW. Pod motornim pokrovom še vedno ropota štirivaljni prostornine 1,9 litra, na katerem so opravili nekaj finih del, da bi bil še varčnejši. Uglajenost res ni njegova vrlina, saj se v hladno jutro glasno, a hipoma zbudi. Ko doseže delovno temperaturo, se ropotanje sicer nekoliko umiri, a konkurenca se ponaša z veliko tišjim delovanjem. Na testu je s kombinacijo avtocestne in mestne vožnje porabil 6,4 litra, kar je lep dosežek, na dolgi, okoli 1000-kilometrski avtocestni vožnji s spodobno povprečno hitrostjo (130-140 km/h) pa celo 5,4 litra dizelskega goriva. Kot sem že omenil, je doprinos k manjšemu onesnaževanju še filter DPF.

Zaradi čedalje večje okoljske ozaveščenosti bomo vse bolj posegali po avtomobilih, ki porabijo manj goriva in manj onesnažujejo okolje. Ali je bluemotion smiseln nakup, presodite sami, saj je od 'običajnega' passata dražji za 1.100 evrov, čeprav dobite s tem nekaj več opreme. In modro varujete okolje. **D**

Novice

GARMIN Podjetje Garmin v svetovnem merilu šteje že okoli 7.000 zaposlenih. Med kazalnike, ki napovedujejo uspešno poslovanje podjetja, spada tudi rast števila prodanih enot, ki se je v Sloveniji letos občutno povečalo. Skupno je podjetje pri nas prodalo 18.878 cestnih naprav GPS.

CORVETTE ZR-1 V letu 2009 na ceste prihaja še ena pošast. Corvette ZR-1. Čeprav so ji v primerjavi z Z06 prostornino zmanjšali s 7,0 na 6,2 litra, novi osemvaljni agregat dosega kar 462 kW, saj mu pri dihanju pomaga turbina. Kljub 74-kilovatnemu povečanju moči obljublajo celo manjšo porabo od Z06.

BMW X6 Eno od številnih novosti na detroitskem avtomobilskem salonu bo predstavljal prvi Bemwejev serijski predstavnik iz novo izumljene bavarske kategorije SAC (Sports Activity Coupé), ki nekonvencionalno združuje tipične lastnosti SUV-avtomobilov in kupejev. Novinec se bo imenoval X6.

ALONSO & KOVALAINEN Španski dirkač Fernando Alonso se po eni sezoni dirkanja pri McLarnu vrača k Renaultu, s katerim je v letih 2005 in 2006 postal svetovni prvak. Njegovo mesto pri McLarnu bo zasedel dosednji voznik Renaulta Finec Heiki Kovalainen.

AVTOPRALNICA

AP 24 ur
(Center Kompas Stp)
Celovška cesta 206

Odprto:
NON STOP 24ur!

Tel.: 01/500-37-53
Avtopralna steza
Samopostrežne storitve
Samopostrežni sesalniki
Samopostrežni čistilniki preprog
Samopostrežna avtopralnica

Parkirna hiša WTC
Dunajska cesta 158

Odprto:
pon – pet 07:00 – 18:00
sobota 07:00 – 13:00

Tel.: 01/58-97-855
Strojno – ročno pranje
Notranje čiščenje
Poliranje
Globinsko čiščenje
***VULKANIZERSTVO**

Tudi v Sloveniji se je nekaj staršev že odločilo, da shranijo izvorne celice.

Shranjevanje izvornih celic

Barbara Prevorčič, foto: arhiv Demokracije

Ob rojstvu ima človekovo telo velike rezerve izvornih celic, ki jih pridobi iz krvi v popkovini. Skupina znanstvenikov preučuje izjemno sposobnost teh celic, s katerimi lahko kasneje pozdravimo tudi najhujše bolezni.

Ali je potemtaka smiselno ob rojstvu otroka shraniti njegove izvorne celice in jih uporabiti tedaj, ko utegne biti njegovo zdravje ali življenje ogroženo? Znanstveniki trdijo, da imajo izvorne celice potencial, da se razvijejo v vsako celico, tkivo ali organ človeškega telesa, tako da bi lahko z njihovo pomočjo zdravili hude bolezni, na primer določene oblike levkemije, številne dedne nepravilnosti, osteoporozo, možganske tumorje, rak jajčnikov, pljučni rak, rak mod, srčne bolezni ... Razi-skave izvornih celic so bile dolgo časa sporne, ker so največ obetale

prek kloniranja celic človeških zarodkov, čemur so nasprotovali Cerkev in konservativni politiki, zato je bilo za tovrstne raziskave na voljo tudi manj denarja. Ekipa znanstvenikov pod vodstvom Japonca Šinje Jamanake je že leta 2006 poročala o napredku nove metode, ki ne potrebuje celic

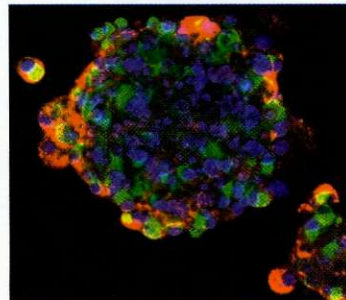
zarodkov pri miših. Strokovnjaki z Univerze v Severni Karolini so v laboratoriju vzgajali izvorne celice, ki so jih pridobili iz plodovnice nosečih žensk. V tekočini so našli veliko število celic, ki so prišle iz zarodka in imajo zmožnost, da zrastejo v številne druge celice. Po presaditvi v miši

so tako opazili, da so se izvorne celice zares začele množiti in proizvajati spojine, ključne za razvoj. Kostne izvorne celice, ki so bile presajene v miši, so se obnašale podobno kot običajne kostne celice in so kostno snov proizvajale še mesece kasneje.

Izvorne celice so najbolj regenerativne in vitalne celice v človekovem organizmu. Lahko se samoobnavljajo, prilagajajo in intenzivno rastejo, lahko se delijo v novo izvorno celico in nove 'specializirane' celice, kot so npr. živčne, kožne ali jetrne celice. Pomen izvornih celic je v njihovi sposobnosti rasti in specializacije v želeno celično tkivo. Z leti izvorne celice izgubijo svojo kakovost in vitalnost, zmanjša se tudi njihovo število.

Najnovejše raziskave Prav tako sta lani postopek proizvodnje izvornih celic brez uporabe zarodkov sočasno testirali dve skupini znanstvenikov. Medtem ko so japonski znanstveniki z Univerze v Kjotu svoje izsledke objavili v znanstvenem časopisu Cell, so jih ameriški kolegi z

Najboljše darilo za novorojenčka je zamrznitev njegovih izvornih celic.

Izvirne celice imajo velik potencial.

da lahko na ta način pridobimo omejen vir celic, ki samostojno zadošča kvečjemu za zdravljenje osebe z do 40 kilogrami telesne teže. Prav tako je majhna verjetnost, da bi otrok potreboval tak vir zdravljenja, razen če gre za dedne in naključne okvare. Tretji minus pa je visoka cena. Pri nas stane odvzem in shranjevanje za 20 let okoli 1.800 evrov.

Možnosti uporabe Znanstveniki predvidevajo, da bi lahko genetsko spremenili tudi izvirne celice samega zarodka in jih nato znova injicirali v amnijsko tekočino ter tako popravili genske napake otroka, še preden bi se ta rodil. Čeprav mnogi dvomijo o uspehu pridobivanja celic iz tekočine, ki obdaja plod v maternici, pa bi ta lahko končal razpravo o etičnosti uporabe izvornih celic iz zarodkov. Najbrž bo potrebnih še nekaj raziskav, vendar uporaba zarodnih celic za zdravljenje najrazličnejših hudih in neozdravljivih bolezni vliva zelo veliko upanja. **D**

Tudi pri nas ... Shranjevanje izvornih celic, ki ga opisujejo kot najboljše darilo za novorojenčka, je mogoče tudi v Sloveniji. Kot prvi ponudnik za shranjevanje skrbi družba Neocelica. V naših porodnišnicah so odvzeli kri iz popkovine že nekaj novorojenčkom in jo v posebnih steklenih škatlicah prepeljali v belgijski laboratorij. Tam jih analizirajo,

izločijo in ugotovijo kakovost izvornih celic. Potem jih ločijo v dva vzorca in ju ustrezno označijo, da zagotovijo stoddostno identifikacijo. Celice nato kriogeno zamrznejo in shranijo pri minus 126 stopinj Celzija. En vzorec shranijo v laboratoriju v Belgiji, drugega pa na Nizozemskem. Neocelica za zdaj sodeluje s porodnišnicami v Ljubljani, Postojni in Mariboru ter s Centrom za tipizacijo tkiv pri Zavodu za transfuzijsko medicino.

Pomanjkljivosti Strokovnjaki kot pomanjkljivost izvornih celic iz popkovne krvi navajajo dejstvo,

Modri mislimo na jutri

www.modra-energija.si

TUDI VAŠE GOSPODINJSTVO LAHKO PRISPEVA K LEPŠI PRIHODNOSTI!

Odločite se za nakup okolju prijazne električne energije iz obnovljivih virov slovenskih rek. Modro energijo pridobivamo v hidroelektrarnah, ki ne obremenjujejo okolja in tako prispevajo k ohranitvi narave in živalskih vrst.

DELEŽ MODRE ENERGIJE V IZBRANEM PAKETU ZNAŠA LE
0,00417 € na kWh
1 SIT na kWh

Pridružite se skupnosti, ki aktivno skrbi za zdravo okolje!

Mesečni strošek nakupa Modre energije je nizek – predstavlja približno ceno ene skodelice kave.

Modra energija
Obnovljivi viri sedanjosti in prihodnosti

VEČ INFORMACIJ PRI VAŠEM DOBAVITELJU ELEKTRIČNE ENERGIJE:
HSE 01 470 41 00 • ELEKTRO LJUBLJANA 01 430 42 70
ELEKTRO MARIBOR 02 220 01 15 • ELEKTRO CELJE 03 420 14 10
ELEKTRO PRIMORSKA 05 333 33 50

hse
Posrednik Slovenske elektrarne d.o.o.

Elektro Ljubljana

ELEKTRO MARIBOR

Elektro Celje

ELEKTRO PRIMORSKA

Milan je bil ustanovljen daljnega leta 1899.

Svetovno klubsko prvenstvo

Kristijan Stranščak, foto: Reuters

Japonska mesta Tokio, Tojota in Jokohama so od 7. do 16. decembra že četrtič gostila svetovno klubsko nogometno prvenstvo, s katerim je Mednarodna nogometna zveza zamenjala legendarni medcelinski pokal.

Na prvenstvu je nastopilo sedem ekip s šestih celin. Azijo sta zastopala dva predstavnika, japonski Urawo Red Diamonds in iranski Sepahan, Afriko Etoile Sahel iz Tunizije, Evropo italijanski prvoligaš AC Milan, iz Južne Amerike se je kvalificirala argentinska Boca Juniors, iz Oceanije novozelandski amaterski klub Waitakere United ter iz Severne in Srednje Amerike mehiška Pachuca.

Kako se je vse začelo Prvo klubsko svetovno prvenstvo je Mednarodna nogometna zveza (FIFA) organizirala leta 2000 v Braziliji. Pri svetovni krovni nogometni organizaciji so načrtovali, da bodo s tem tekmovanjem zamenjali medcelinski pokal, a so bili porodni krči prehudi. Tako bi morala leta 2001 prvenstvo gostiti Španija, kjer naj bi sodelovalo kar dvanajst klubov (Al Hilal, Boca Juniors, Palmeiras, Hearts of Oak, Los

Angeles Galaxy, Jubilo Iwata, Wollongong Wolves, Zamalek, Real Madrid, Deportivo La Coruna, CD Olimpia), a je vse skupaj padlo v vodo. Največ zaslug za to je imelo švicarsko podjetje ISL, ki je s FIFA sodelovalo kot marketinški partner in bi moralo tržiti to tekmovanje, vendar je neslavno propadlo in s tem v zadrego spravilo tudi krovno organizacijo. Evropski klubi so bili sicer več kot navdušeni nad tako obsežnim tekmovanjem,

saj bi morali novo sezono začeti že 28. julija, prvenstvo pa bi trajalo vse do 12. avgusta, FIFA pa je potrebovala kar pet let od uvodnega turnirja, da je znova organizirala naslednjega. Na koncu so se odločili, da bodo svetovno klubsko prvenstvo združili z medcelinskim pokalom in ga preselili na Japonsko. Slednja bo tekmovanje gostila še letos, nato pa se bodo lahko za organizacijo potegovalle druge države. Za leti 2009 in 2010 je

kandidaturo za pripravo prvenstva že vložila Portugalska.

Medcelinski pokal Za naslov najboljšega kluba na svetu so se moštva seveda merila tudi pred letom 2000 in vmes, ko FIFA ni organizirala svetovnega klubskega prvenstva, a v precej okrnjeni obliki. Za lovoriko medcelinskega pokala sta se namreč merila le prvak Evrope in Južne Amerike, torej dveh nogometno najbolj razvitih celin. Medcelinski pokal je bil prvič leta 1960, trajal pa je vse do leta 2004. Prekinjen ni bil niti leta 2000, ko je bilo prvič na sporedu svetovno klubsko prvenstvo. Nekajkrat ga sicer ni bilo na sporedu, ker nekateri klubi niso želeli igrati. Leta 1978 sta sodelovanje zavrnili tako Liverpool kot Boca Juniors, leta 1975 pa se nista uspela dogovoriti za datum tekme Bayern in Independiente. Do leta 1980 je bilo tudi v navadi, da sta kluba odigrala dve tekmi, nato pa se je medcelinski pokal

Veseli se po osvojenem naslovu svetovnih prvakov

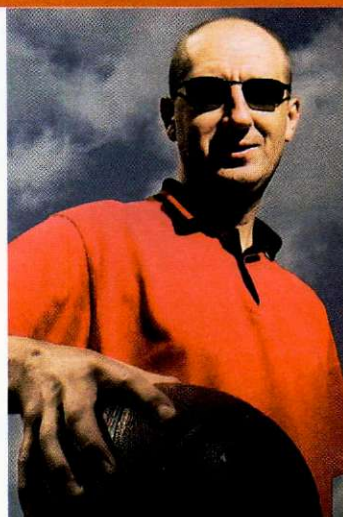
zasidral na Japonskem. Če se naredi črta pod celotno zgodovino, ugotovimo, da je bila v medcelinskem pokalu uspešnejša Južna Amerika. Njeni klubi so namreč zmagali 24-krat, evropski pa so bili boljši 21-krat. Zmagovalca je največkrat dala Argentina (6), sledita Brazilija (5) in Italija (3). Enkrat je imela prvaka celo Jugoslavija, in sicer je leta 1991 Crvena zvezda v Tokiu s 3:0 premagala Colo Colo iz Čila. Po trikrat so lovoričko osvojili Boca Juniors, AC Milan, Nacional, Penarol, Real Madrid in Sao Paulo, po dvakrat so bili uspešni Ajax, Bayern, Independiente, Inter, Juventus, Porto in Santos, po enkrat pa so zmagali Atletico Madrid, Borussia Dortmund, Estudiantes, Feyenoord, Flamengo, Gremio, Internacional, Manchester United, Olimpia, Racing Club, Crvena zvezda, River Plate in Velez Sarsfield. Skupaj je naslove osvojilo 26 klubov. Od leta 1980 je sponzorstvo tekmovanja prevzela Toyota, ki je vsako leto izbrala tudi igralca leta in vsakemu podelila avtomobil iz svoje tovarne.

Statistika prvenstva Zanimivo je, da so na vseh treh dosedanjih klubskih svetovnih prvenstvih zmagali klubi iz Brazilije, ki pa tokrat niso imeli svojega predstavnika. Leta 2000 je bil najboljši Corinthians, ki je v finalu na Maracani premagal »rojaka« Vasca da Gama po streljanju enajstmetrovk (4:3), leta 2005 je po zmagi nad Liverpoolom z 1:0 zmago slavil Sao Paulo, lani pa je bil od Barcelone boljši Internacional (1:0). Zadnja dva finalna obračuna sta bila odigrana na stadionu Nissan v Jokohami, kjer je bila finalna tekma tudi letos. Zlate žoge za najboljšo nogometaše posameznih turnirjev so domov znova odnesli Brazilci; Edilson (Corinthians), Rogerio Ceni (Sao Paulo) in Deco (Barcelona). Najboljši strelci so bili leta 2000 skupaj Romario (Va-

sco da Gama) in Nicolas Anelka (Real Madrid) s po tremi goli, leta 2005 so po dvakrat zadeli Amoros (Sao Paulo), Peter Crouch (Liverpool), Alvaro Saborio (Deportivo Saprissa) in Mohammed Noor (Al Ittihad). Simboličnih nagrad za najbolj športno ekipo prvenstva (Fair Play) so se veselili Al Nassr (2000), Liverpool (2005) in Barcelona (2006).

Milan uresničil cilj sezone

Lansko svetovno prvenstvo se je začelo s kvalifikacijskimi tekmami za četrtfinale, v katerih je iranski Sepahan, ki si je nastop na turnirju zagotovil zato, ker je azijski prvak Urawa Red Diamonds hkrati tudi gostitelj tekmovanj, pričakovano zmagal proti Waitakere Unitedu z Nove Zelandije (3:1) in se uvrstil v četrtfinale. V četrtfinalu je afriški prvak Etoile Sahel iz Tunizije ugnal mehiško moštvo Pachuca z 1:0, v drugi četrtfinalni tekmi pa je Urawa Red Diamonds ugnal iranski klub Sepahan (3:1). V polfinalu sta tako čakala neposredno uvrščeni AC Milan in Boca Juniors ter oba izpolnila vlogo favorita. AC Milan je premagal Urawo (1:0), Boca Juniors pa Etoile Sahel (1:0) in vse napovedi finalistov so se uresničile. Finale se je odigral v Jokohami na mednarodnem stadionu Nissan, ki sprejme 72.327 gledalcev in je bil napolnjen do zadnjega kotička, saj imata tako klub iz Milana kot Boca Juniors na Japonskem ogromno privržencev. Rdeče-črnim je uspelo maščevanje za poraz iz leta 2003, glavne zasluge za zmago nad Boca Juniors pa ima brazilski velemojster Kaka, ki je zabil gol in s podajama poskrbel še za dva zadetka Filipa Inzaghija. Četrti zadetek je dosegel branilec Alessandro Nesta. Končani izid finala je bil 4:2, za Boco pa je častni zadetek dosegel Palacio, drugega pa si je Milan z avtogolom zabil kar sam (Massimo Ambrosini). Če lanskemu svetovnemu klubskemu prvenstvu, ki je bil za AC Milan glavni cilj sezone, prištejemo še nekdanji medcelinski pokal, potem je to za AC Milan četrti zmaga, rdeče-črni pa so tako ali tako najuspešnejši klub v mednarodnih tekmovanjih, v katerih so osvojili že 18 trofejev! **D**

Trma in talent

Esad Babačić

V kolektivnih športih so leto 2007 zaznamovali hokejisti, ki so se vrnili v skupino A svetovnega hokeja, in košarkarji, ki jim je le malo zmanjkalo do preboja med evropsko elito.

Obi so pokazali, kako se igra s srcem. Veliko srce je pokazal tudi Primož Kozmus, ki je avgusta v Osaki za las izgubil naslov svetovnega prvaka. Kot se lahko spomnimo, je Primož vodil vse do zadnje serije, ko ga je premagal Belorus Ivan Tihon. A kljub temu je bil to največji uspeh slovenske atletike na svetovnih prvenstvih. Met kladiva je izjemno težka disciplina, v kateri je mogoče uspeti le z neverjetnim odrekam in s trdno voljo. Naš metalec je dokazal, da lahko tudi v najtežjih razmerah zrastejo šampioni svetovnega formata. Pravzaprav je ta ugotovitev rdeča nit vseh slovenskih uspehov, ki smo jih dosegli v minulemu letu. Kljub blesku Primoža Kozmusa je zame na prvem mestu še vedno Mitja Petkovšek, ki je moral vsemu svetu dokazovati, da sodi med potnike v Peking, pa čeprav so njegove izvedbe že nekaj časa blizu popolnosti, tako da ga ne more premagati nihče od tekmecev. Kadar je Petkovšek razpoložen in neobremenjen, je daleč najboljši na svetu v tistem, kar počne. Če temu dodamo še obupne razmere, v katerih dela že vsa ta leta, potem o tem, kdo je najboljši, ni nobene dvoma. Enako velja tudi za Špika in Čopa, ki vlečeta čudeže iz Blejskega jezera in nas nenehno razveseljujejo z zlatimi odličji. Njun bes ob (ne)podelitvi nagrad za najboljše športnike v minulemu letu je potemtakem več kot razumljiv. Pri ženskah je bila na vrhu Petra Majdič, ki je »premagala meje v lastni glavi«, kot je poudarila na slovesni podelitvi. Njen premik v zadnjem letu je bil res neverjeten, saj se je v enem zamahu zavihtela med svetovno elito tega izjemno množičnega športa. Za konec se moramo vrniti na ledeno ploskev, kjer je kraljeval Hrušičan Anže Kopitar, ki je ponesel glas o slovenskem hokeju vse do vroče Kalifornije. Najprej smo se čudili, potem nismo mogli verjeti, na koncu pa smo bili šokirani, ko smo videli, česa vsega je zmožen naš mladi hokejist. Njegov preboj je gotovo največja promocija za slovenski šport, ki se je še enkrat izkazal s trmo in z neizčrpnim virom talentov. Ob koncu tega leta smo lahko resnično ponosni na naše športnike, ki nas nikdar ne razočarajo. Čas je, da jim vrnemo vsaj del tistega, kar so vložili v svoje uspehe. Včasih namreč ni dovolj, da smo z njimi le takrat, ko so na vrhu. Slovenska športna javnost ima grdo navado, da prehitro pozablja, kaj so naši največji asi storili za naš nacionalni ponos. Zato se velja v teh dneh spomniti vseh tistih, ki so nas osrečili s svojimi športnimi dosežki.

Igralci Boce Juniors v finalu

Obtoženi lastnik podjetja Roto in lokala Lipa Robert Tomaž Zavašnik končno na zatožni klopi.

Primer Lipa še vedno razburja

Petra Janša, foto: arhiv Demokracije, POP TV

Na Okrožnem sodišču v Ljubljani se je začelo sojenje lastniku podjetja Roto in lokala Lipa Robertu Tomažu Zavašniku, ki je obtožen povzročitve splošne nevarnosti, zaradi katere so pred dvema letoma umrli tri dekleta.

Okrožna tožilka je sprva prebrala obtožnico, ki Zavašniku očita neustrezno varnostno službo in neustrezno dovoljenje za obratovanje. Zavašnik je obtožen povzročitve splošne nevarnosti, zaradi katere so umrli tri dekleta. V svojem zagovoru je obtoženi celotno obtožbo zavrnil, saj je bilo po njegovem mnenju varnostnikov dovolj in so svoje delo opravljali korektno. Lokal je bil varen in je imel vsa dovoljenja za obratovanje. Kot je še poudaril, je za gostinsko dejavnost skrb-

la mama, organizacijo večera pa je prevzel Blaž Šmid, ki je skrbel za glasbo ob petkih. Dodal je, da mu ni jasno, zakaj je do tragedije prišlo. Ob vprašanih okrožne tožilke Tatjane Devčič Svetek

glede varovanja, obratovalnih dovoljenj in organizacije, se je Zavašnik odgovorom izmikal.

Iskanje krivcev Tragedija pred diskoteko Lipa v Spodnjih Pirničah se je zgodila 23. decembra 2005. Pred lokalom se je zbralo več sto ljudi, ki zaradi gneče niso mogli vstopiti, saj je bil lokal poln in jih varnostniki niso spuščali naprej. Varnostna železna

ograja je popustila. Množica je do smrti poteptala dekleti, stari 15 in 17 let, štiri dni kasneje pa je v bolnišnici zaradi poškodb umrlo še 17-letno dekle. Takratna preiskava je pokazala številne nepravilnosti pri obratovanju Kluba Lipa, zato je preiskovalni sodnik zoper lastnika Zavašnika zaradi kaznivega dejanja povzročitve splošne nevarnosti odredil pripor. Vendar so ga že marca 2006 izpustili. Vrhovno sodišče je namreč zavrnilo predlog preiskovalne sodnice, ki je predlagala podaljšanje pripora

Okrožna tožilka Tatjana Devčič Svetek nezadovoljna z odgovori obtoženega.

za dva meseca zaradi bojazni, da bo vplival na priče in uničil dokaze, ter zaradi ponovitvene nevarnosti.

Lastnik lokala Robert Tomaž Zavašnik je bil stari znanec policije in pravosodja, saj že pred tragičnem dogodkom zaradi ugotovljenih 241 prekrškov obratovalnega časa državi dolgoval več milijonov takratnih tolarjev, skupaj menda 45 milijonov tolarjev, z še drugimi kaznimi pa kar 60 milijonov takratnih tolarjev. Da je vsa zgodba postala še bolj absurdna, je obtoženi v javnem pismu, ki ga je februarja lani posredovala odvetniška pisarna, ki ga zastopa, zapisal, da so za tragedijo pred diskoteko Lipa neposredno odgovorni posamezniki, ki so sprožili preriivanje, in medvoški policisti, ki so bili o dogajanju obveščeni,

nje resnice. Kot piše, je absurd, da je moral sam podati kazensko ovadbo zoper krivce, namesto da bi to storila policija ali tožilstvo. Tako je domnevni storilec postal žrtev dejanja.

Vložena obtožba Marca lani je bila na ljubljansko okrožno tožilstvo vložena obtožba zoper lastnika diskoteke Lipa Roberta Tomaža Zavašnika zaradi kaznivega dejanja povzročitve splošne nevarnosti, ki jo opredeljuje 317. člen kazenskega zakonika. Ta določa, da se vsak, kdor z opustitvijo dejanja, ki bi ga bil dolžan storiti za zagotovitev splošne varnosti ljudi in premoženja, iz malomarnosti povzroči smrt enega človeka ali več ljudi, kaznuje z zaporom od enega do osmih let. Preiskava, ki je bila končana 28. februarja 2006, je

marca lani izpustili na prostost. Starši pred diskoteko umrlih deklet pa so med tem časom dosegli zunajodno poravnavo s časnikom Direkt, ki je v enem od člankov zapisal, naj bi bila dekleta uživala mamila. Starši so septembra lani vložili še odškodninske tožbe zoper sedem tistih, za katere menijo, da niso sivilnopravno odgovorni. Tako zahtevajo odgovornost od države, občine Medvode, Zavašnika in njegovega podjetja Roto, Zavašnikovih staršev in podjetja Enigma Bagarič.

Zavašnik na zatožni klopi

19. decembra 2007 je tožilka med zasliševanjem Zavašnika predstavila posamezna dejstva, ki dokazujejo, da podjetje Roto ni registriralo obratovanja diskoteke, ampak le gostinsko dejavnost, in to za skupaj okoli 100 kvadratnih metrov, ne pa za 600, kot je bila dejanska površina lokala. Glede na odločbo občine Medvode je bil čas obratovanja od 6. do 23. ure, lokal pa je bil odprt do jutra. Devčič Travnikova je prebrala tudi izjavo Zavašnikove mame, v kateri ta zanika kakršno koli sodelovanje pri gostinski dejavnosti in pri dogovarjanju o varovanju lokala. Tožilka je še poudarila, da je pogodba z varnostno službo Enigma Bagarič predvidevala le enega varnostnika, Zavašnik pa je dejal, da sta bila iz Enigme dva varnostnika, poleg njih pa je najel še štiri osebe. S Šmidom je imel pogodbo za opravljanje del v zvezi z glasbo, ne pa za celo organizacijo, je dejala Devčič Svetkova.

FM 102.1 99.5 stereo RDS
Radio VIVA
M. Sobota tel: 02/537-1949

Slave Klavora 1
9000 Murska Sobota
Slovenija
tel.: 02/537 1949
fax.: 02/537 1948
GSM: 041/34 66 46
GSM: 031/34 51 51
<http://www.radio-viva.com>
e-mail: viva@radio-viva.com

Zavašnik posameznih vprašanj v zvezi s predloženimi dejstvi ni želel komentirati, ni vedel odgovora ali pa je le ponavljal, kar je povedal že v zagovoru. Med drugim je poudarjal, da se sam ni dogovarjal z varnostno službo, da ne ve, kako je potekala organizacija tega večera, in da zadnje leto ni bil veliko navzoč pri zadevah v zvezi lokalom.

Predsednik senata Srečko Škerbec je ob koncu določil datume nadaljnjih obravnav. Naslednja bo 16. januarja. Če ne bo prišlo do sprememb, bodo obravnave tudi 23. in 30. januarja ter 6. februarja. Okrožna tožilka Tatjana Devčič Svetek je po koncu obravnave dejala, da je obtoženi na njena vprašanja dal zelo pavšalne odgovore, zato z njimi ni bila zadovoljna. Glede kazni pa je pojasnila, da za zdaj o tem še ne more govoriti. **D**

Tragedija pred diskoteko Lipa decembra 2005

a niso ukrepali ali pravočasno prišli na kraj dogajanja. Zavašnik je v pismu zatrjeval, da je policija v primeru tragedije pred lokalom Lipa naredila številne napake in nosi veliko mero odgovornosti za tragedijo. Policiji je očital uničenje dokazov, s čimer je bilo ovirano ugotavljanje

pokazala, da varnostna služba Enigma Bagarič, ki je takrat varovala lokal, ni imela ustrezne licence za varovanje. Prav tako je zaradi objektivne odgovornosti odstopil glavni tržni inšpektor Roman Kladošek. Potem ko vrhovno sodišče Zavašniku ni podaljšalo pripora, so ga 24.

ZA 100 NAROČNIKOV
ŠIROKOPASOVNE STORITVE SIOL
MESECEV BREZPLAČNO

INTERNET · TV · TELEFON

Akcija traja od 1.12.2007 do 31.1.2008. Med vsemi novimi naročniki, ki bodo v času trajanja akcije naročili katerokoli širokopasovno storitev ali paket, bomo po zaključku akcije izbrali 100 naročnikov, ki bodo prejeli 16 mesecev brezplačne naročnine. Ugodnosti iz naslova različnih akcijskih ponudb se med seboj ne seštevajo. V primeru subvencioniranja TV komunikatorja je vezava 24 mesecev. Pravila nagradne igre so objavljena na www.telekom.si in www.siol.net.

Več informacij na www.siol.net in 080 8000

Telekom Slovenije

EMA 2008

Naslov (glasba/besedilo/aranžma)	Izvajalec
NOMADI (Milan Ostojić/Feri Lainšček/Grega Forjanič)	HALGATO BAND
POVEJI! (Bor Zuljan/Leon Oblak/Bor Zuljan)	TIANA
SPAM (Tadej Vasle)	MALE MALICE
DJ (Miha Hercog/Igor Mazul/Miha Hercog)	4PLAY
DOVOLJ (Boštjan Grabnar/Damjana Kenda Hussu/Boštjan Grabnar)	EVA ČERNE
VRAG NAJ VZAME (Josip Miani-Pipi/Amon/Josip Miani-Pipi)	REBEKA DREMELJ
PRAV TI (Borut Praper/Rok Predin/Borut Praper, Rok Predin)	NEŽA TROBEC
NARAVNOST V SRCE (Dare Kaurič/Dare Kaurič, Janez Rupnik/Dare Kaurič, Vatroslav Tomac)	STEREOTIPI
EO EO (Aleš Zibelnik/Urša Mravlje/Aleš Zibelnik)	SKUPINA ZAKA' PA NE
PETI ELEMENT (Sabina Hribnik/Sabina Hribnik, Saša Lendero/Miha Hercog)	IRIS

1.

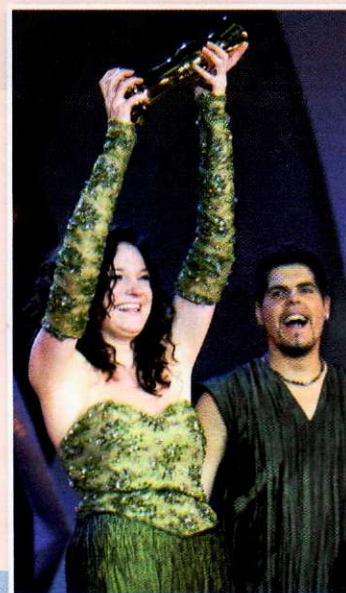
Z novim letom prihaja tudi nov izbor slovenske popevke za Evrovizijo. Predizborna komisija (besedilopiska Elza Budau, glasbenika Andrej Šifrer in Vojko Sfiligoj, predstavnik javnosti Samo Koler in predstavnik TV Slovenija Igor Pirkovič) je izbrala 20 skladb za izbor EMA 08, ki bodo predvajane na dveh predizborih.

Žrebanje vrstnega reda nastopajočih.

Naslov (glasba/besedilo/aranžma)	Izvajalec
ZA SVOBODO DIVJEGA SRCA (Mišo Kontrec/Feri Lainšček/Miha Hercog)	SKUPINA LANGA
CORPOMORTO (JUTRI JADRAM NAJPREJ) (Andraž Hribar/Andraž Hribar/Rok Golob, Andraž Hribar)	ANDRAŽ HRIBAR
NAŠEL SI ME (Marino Legovič/Damjana Kenda Hussu/Marino Legovič)	YLENIA
KAKO JE NE BI IMEL (J. Kolk)	EVROMIŠN
NI ME SRAM (Denis Vučak, Zvone Tomac/Denis Vučak/Vatroslav Tomac, Zvone Tomac)	DENNIS
ŠE VEDNO NEKAJ ČUTIM (Raay/Urša Vlašič/Raay)	MANCA ŠPIK
LEPI FANTJE (Robi Povše/Mirna Reynolds/Robi Povše)	MIRNA REYNOLDS
BUTN ..., BUTN!!! (Leon Oblak/Leon Oblak/Bor Zuljan)	JOHNNY BRAVO
ZABAVA (Ed Fisher/Boštjan Groznik/Ed Fisher, Raay)	TURBO ANGELS
EXTREM (Petra Pečovnik)	PETRA

2.

Lanska zmagovalka Alenka Gotar

Naslov (glasba/besedilo/aranžma)	Izvajalec
SAMARA (Werner Brozovič/Andreja Brozovič/Robert Grubišič)	BRIGITA ŠULER
DOBER PLANET (Josip Cole Moretti, Miklavž Ašič/Jože Andrejaš/Miklavž Ašič, Josip Cole Moretti)	COLE IN PREDSEDNIK

r.

Predizborna komisija je izbrala tudi dve rezervni skladbi.

Tinkara Kovač bo mamica

Simpatična primorska pevka Tinkara Kovač je ob koncu leta 2007 nastopila na 25-letnici skupine Šank rock, s katerimi je nedavno tudi posnela priredbo uspešnice Metulj. Koncert je bil 29. decembra v Rdeči dvorani v Velenju. Tinkara se je z jubilanti dobro znašla, saj ima z njimi, kot pravi, sorodno glasbo, poleg tega pa oboji koncertirajo v živo, kar je »srce našega ustvarjanja in obstoja«. Tinkara je tudi prepričana, da je pesem Metulj »zapisana v podzavesti slovenske zgodovine glasbe«.

Pevka, ki je sicer znana po svojevrstnem glasbenem pristopu s flavto, pravi, da nikoli ne občuti in doživlja prave decembrske evforije. Bo pa nedvomno posebna doživetja občutila v pomladnih mesecih. Aprila, ali kot sama pravi, ko bo sijalo sonce, bo dobila naraščaj.

Še nekaj mesecev jo loči od poroda.

Paris prihaja v Beograd

Slavna je le zato, ker je slavna.

Razvpita hotelska dedinja Paris Hilton, ki je slavna le zato, ker je slavna, letos prihaja v Beograd, in sicer v okviru kampanje Rich Water Foundation, kjer bo poleg vode promovirala tudi svojo znamko šampanjca Rich Prosecco.

Plavolaska, ki bo srbsko prestolnico obiskala meseca marca, bo pot začela na Kitajskem, kjer bo preživela 4 dni, potem bo odpotovala v Indijo. Beogradu bo namenila dva dneva. 26-letnica pravi, da se obiska že zelo veseli in da ji bo v veliko čast družiti se s tamkajšnjimi prebivalci.

Sicer pa se je Paris preizkusila že na mnogih področjih. Bila je manekenka, pevka in igralka. In prav igrilstvo je tisto, kjer razvajena bogatašinja želi zares uspeti. Plavolaska je posnela nov film z naslovom Hottie And The Nottie, v njem pa pravzaprav ni naredila ničesar novega ali kaj, s čimer bi očarala kritike. Tudi tokrat je naredila tisto, kar najbolje zna – odvrгла je svoja oblačila.

Pamela spet samska!

Privlačna Pamela Anderson, nekdanja zvezdnica Obalne straže, je se spet ločuje. Tokrat je (ne)srečnež njen tretji mož Rick Salomon. 40-letna bujna svetlolaska je zahtevek za razvezo od Salomona vložila le 70 dni po njuni poroki v Las Vegasu, kot razlog pa navaja »nepremostljive razlike«. Še pred dvema mesecema je Pamela novinarjem zatrjevala, kako zelo je zaljubljena v svojega moža in kako se veseli družinskega življenja z 39-letnim podjetnikom, ki je najbolj znan po seksi domačem posnetku z bogatašinja Paris Hilton. Pred Salomonom je bila Pamela tri leta (od leta 1995 do 1998) poročena z bobnarjem skupine Motley Crue Tommyjem Leejem, nato pa je imela lani še podobno kratko, trimesečno zakonsko zvezo z rokovskim zvezdnikom Kidom Rockom. Salomon je bil prej poročen z igralkama Shannen Doherty in Elizabeth Daily.

V zakonu nima obstanka.

Vsi moji sloni

Barbara Prevorčič

Ne spomnim se prav dobro, kdaj so mi sloni prirasli k srcu. V vseh mogočih oblikah. Sloni kot majhni ali večji leseni kipci. Plišasti. Sloni kot stojalo za cedeje, obesek na veržici, prtiček na mizi ali sponka v laseh. V vsakem primeru so to slončki »za srečo«.

Slon v miniaturi izvedbi pa ni navaden kič, ampak ima v sebi globlji pomen.

Slon v Indiji simbolizira srečo in ima že stoletja osrednjo vlogo na praznovanjih in slovesnostih. Na njegov rojstni dan paradirajo po ulicah Bombaja bogato okrašene podobe razigranega hindujskega boga Ganeša s slonovo glavo. In kdo je Ganeša? Legenda pravi, da sta Šiva in Parvati nekega dne svojima sinovoma Ganeši in Murugi rekla, da bosta podelila blagoslov modrosti tistemu, ki bo najhitreje prišel okoli sveta. Muruga, ki je vitek, je takoj zajahal svoje vozilo (pava) in izginil v daljavi. Ganeša, ki je bolj debel in ima za svoje vozilo podgano, pa se ni niti premaknil. Čez nekaj časa je začel krožiti okoli svojih staršev. Ko so ga vprašali, zakaj je to naredil, je rekel, da sta onadva bog, ki je vsenavzoč, vseveden in vsemogočen. Ko je šel okoli njiju, je s tem šel tudi okoli sveta. Šiva in Parvati sta bila z odgovorom zadovoljna in sta mu podarila blagoslov modrosti.

Poleg prinašanja sreče in veselja ima slon vlogo tudi pri blaginji, saj velja v Indiji za njen starodavni simbol, za lastnika pa znak bogastva. Zaradi svoje bistrroumnosti in dolgega življenja je slon postal pomemben simbol razumnosti. Takšne povezave je mogoče najti tudi med nekaterimi afriškimi ljudstvi. Slon v Indiji uteleša še cel spekter vrlin verjetno zato, ker je bil Ganeša začetnik pisanja in zato tudi uradnikov. Od tod simbolna povezava med slonom in lastnostmi oziroma cilji dobrega vodstva, še posebej z modrostjo, razumnostjo, bistrroumnostjo, mirom in uspešno žetvijo.

Slon, čeprav največja in najmočnejša kopenska žival, je vegetarijanec, človeku, ki mu pripada, pa je lojalen in zvest tudi za ceno svojega življenja. Ko hodi po džungli, s tem naredi pot za vse druge živali, zato ga imajo ljudje za tistega, ki odstranjuje ovire v življenju, materialne in duhovne.

Moji »umetni« sloni torej simbolizirajo veliko dobrega. Prepričana sem, da dobro opravljajo svoje poslanstvo. Naj dodam še to: vsi imajo rilce obrnjene proti oknu. Kar pomeni še en odmerek sreče več.

Daleč od malih zaslonov

Magični gledalec, foto: Gregor Pohleven

No, pa smo zakorakali v leto 2008. To pomeni tudi konec »Bondovega leta«, kakor so nekateri imenovali minulo leto.

Glede na to, da je to moja prva kolumna v novem koledarskem letu, se verjetno sprašujete, ali bom podal obračun za leto, ki je za nami. Toda glede na množico filmov, razvedrilnih pa tudi bolj resnih in seveda informativnih oddaj lahko rečem, da je bilo leto 2007 res zanimivo. V precep sem seveda vzel predvsem nacionalno televizijo in POP TV. Obe imata pač svoje križe in težave, ki sem jih v svojih dosedanjih kolumnah že omenjal. Zato lahko vsem našim televizijcem v novem letu zaželim čim več dobrih razvedrilnih vsebin (s čim manj kvazihumorja in

tretjerazrednih glasbenikov), čim boljši informativni program s čim manj senzacionalizma in seveda čim več inovativnosti ter tudi dobrih športnih prenosov (čeprav televiziji niso krivi, kadar naši niso uspešni). Še posebej nacionalni televiziji bi položil na srce, naj obnovi počitniški program za čas zimskih šolskih počitnic. Mogoče sem res preveč nostalgichen, ker se spominjam oddaj, ki sem jih gledal pred časom, na primer Periskopa z legendami, kot so Jos Zalokar, Blažka Müller, Deša Muck, Gojmir Lešnjak ...

Če pa že pričakujete, da bom znova nergal nad silvestrskim programom na televiziji, vas moram razočarati – letošnje silvestrovanje sem namreč preživel daleč od malega zaslo-

na. Nazadnje sem pred televizijskim sprejemnikom dočakal najbolj slavnostno polnoč za novo leto 1992, ko je bil na sporedu novoletni Videomeh, v katerem je blestel štajerski humorist Vinko Šimek v podobi Jake Šraufcigerja. Seveda je za silvestrske oddaje značilno, da so vnaprej posnete in da znajo televiziji tako točno nastaviti čas, da ujamejo polnoč. Nastopajoči se morajo ob tem delati, da so res dočakali novo leto. Kdo ve, morda je prav zato v naši državi toliko bleferjev, saj morajo nekateri blefirati po službeni dolžnosti.

Lahko pa seveda komentiram televizijski program v tradicionalno veselem decembru (uh, prav pogrešam božično-novoletne sejme). Decembrski program je bil letos še posebej obogaten s televizijskimi prenosi proslav. Najprej za dan človekovih pravic, potem za dan samostojnosti in enotnosti pa ob vstopu v schengensko območje... Na proslavi za dan samostojnosti in enotnosti me je navdušila predvsem zaključna skladba (Kekčeva »Jaz pa pojdem«). Zanimiva je bila tudi prisega novega predsednika države Danila Türka, čeprav priznam, da me je njegov govor dolgočasil (v ozadju je ves čas kazalo finančnega ministra Andreja Bajuka, ki je bral neko knjigo, poznavalci pa pravijo, da je bral besedilo govora). Toda vseeno je bila omenjena slovesnost navdušujoča, čeprav je bila parlamentarna dvorana na pol prazna, kar je glede na to, da so mnogi poslanci doma iz drugih delov Slovenije in se jim ne bi splačalo hoditi za pol ure v Ljubljano, povsem razumljivo. Si je pa evropski poslanec Borut Pahor uzurpiral enega od poslanskih sedežev, medtem ko so se gostje slovesne prisige – med njimi sem opazil tudi Milana Kučana in nadškofa Alojza Urana – drenjali na balkonu. Tako sem bil tokrat kar zadovoljen, da sem sedel na svojem kavču. Je vsaj udobno ...

HOROSKOP

Oven
21.3.-20.4.

Novo leto ste začeli zelo lepo in prijetno, vendar ni rečeno, da bo vedno tako. V službi bodo v tem letu malo večje težave, osebno življenje bo polno sprememb in velikih novosti.

Bik
21.4.-21.5.

Po silvestrovanju ste bili nekoliko brez volje do življenja. No, vse se je do sedaj že popravilo. Še dobro, da nekaterim ni treba takoj v službo in si lahko odpočijejo od počitnic. Konec tedna boste pospravljali.

Dvojčka
22.5.-21.6.

Dvojčice boste imele veliko opraviti z otroki – če so še majhni seveda. Dvojčki, ki ste mlajši od 25 let, se boste ukvarjali s študijskimi obveznostmi, ki ste si jih pustili še od lanskega leta.

Rak
22.6.-21.7.

Veseli boste, da se je nočna mora praznikov vendarle končala in da se lahko svobodno odločate o svojem času. S prijatelji ste se razšli na nekoliko ostrejši način, a srečo imate, da sploh niso zamerljivi.

Lev
22.7.-21.8.

Siti boste nekaterih stvari, ki se vas držijo kot klop in se jih ne morete rešiti. Veliko dela boste opravili z največjim veseljem in se ne boste spraševali o tem, koliko časa porabite, imeli boste velik dobiček.

Devica
22.8.-21.9.

Depresivnost ni prava rešitev. Bodite prepričani, da se nikakor ne boste izklopali iz težav, če ne boste na vse skupaj gledali kot na hec, ki se mu morate smejati. Porabništvo se vas bo dotaknilo, manjkalo vam bo sredstev.

Tehtnica
22.9.-22.10.

Finančna podpora je bila v prejšnjem mesecu precej visoka, tudi porabili ste nezavidljivo veliko, zato se vam bo malce zdelo za malo, ampak v splošnem ste zmagali. Konec tedna bo hladen.

Škorpion
23.10.-21.11.

Z novim letom se boste odločili biti prijaznejši do drugih. Dobro bi bilo tudi, da bi prenašali čim manj čenč in govoric, saj veste, da je le malokatera resnična. Pokličite nekoga, ki vas že dlje časa išče.

Strelec
22.11.-20.12.

Končno se vam bo odvalil kamen od srca. Prejeli boste nadvse veliko zadoščenje, končno se boste lahko veselili novega leta. Čeprav se vas bo občasno še lotilo malodušje, ne boste popustili in boste šli naprej.

Kozorog
21.12.-19.1.

Dogodivščine vaših otrok bodo nadvse zanimive. Če niso več odvisni od vas, se boste zabavali tudi vi. Če pa so, potem boste imeli nekaj manj miru v hiši. Za konec tedna povabite na obisk katero od sestričen.

Vodnar
20.1.-18.2.

V tem letu boste izjemno iskana oseba, ki ji slava smo narašča. Veliko boste naredili in še bolj boste zadovoljni. Pomagali vam bodo tudi vaši domači, ki bodo ponosni na vas in vašo prizadevnost pri delu.

Ribi
19.2.-20.3.

Dobro da je vaša značilnost plavanje v vseh razmerah. Nekoliko gneče boste imeli, ko boste po dopustu prišli nazaj v službo, saj se bo nabralo veliko vsega. Pokličite koga na pomoč, saj boste sicer v zamudi.

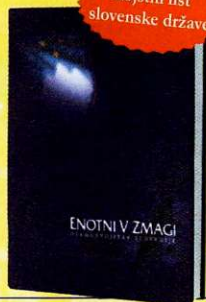

Radio program
za slovensko
manjzino
v sloveniji

trda vezava, veliki format, 336 strani, 456 fotografij

ENOTNI V ZMAGI

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja
(april 1990–maj 1992)Rojstni list
slovenske države

- predstavitev zgodovinskih dejstev
- kronološko urejena fotokronika
- objava faksimilov najpomembnejših državotvornih dokumentov
- izbor iz takratnega časopisnega in revijalnega tiska (članki, karikature)

Cena: 12.800 SIT (53,41 €)

Za člane kluba Samorog: 9.984 SIT (41,66 €)

Možnost nakupa na tri obroke

Več o knjigi na spletnem naslovu: www.samorog.comInformacije in naročila: knjižni klub Samorog, telefon: 01/ 433 43 06,
naslov: Dalmatinova 1, 1000 Ljubljana, e-pošta: knjizni.klub@samorog.com

DEMOKRACIJA	VRSTA HROŠČA	ATLET, KI TEČE MARATON	NEKDANJA ŠVICARSKA ALPSKA SMUČARICA	SLOVENSKI KULTURNI DELAVEC (JANKO)	DEMOKRACIJA	EUGENE IONESCO	USTANOVA KI IZPOSODJA KNJIGE	ČEŠKO Ž. IME						VRSTA FRANCOSKIH PREPROG
								PRITOK MOZELE						
PRAVEC					STRO- KOVNJAK								POTUJOČA SKUPINA LJUDI	DIVAN
					NOČNI LOKAL									
VRSTA ZAPONKE NA VZMET										ZAŽIGALNA ZMES	BALETNIK OTRIN			
OPERNI SPEV						MESTO V ANDALUZIJU, ŠPANIJA					DEMOKRACIJA	ALBERTO TOMBA		
												PRAŠČEK, KI SE SESA		
LOVEC NA RAKE						PREBIVALKA IRSKE						MAKEDONSKO KOLO		
						ALFI NIPČ								
MESTO V MAVRETANIJU					ALJOŠA ŽORGA			OTO PESTNER				DAN. BIOKE- MIK (HENRIK)		
					MESTO V ZG. EGIPTU							VOZ Z RAVNO PLOSKVIJO		
SLOVENSKA IGRALKA (MAJA)					PRITOK DONAVE			MESTO V SEVERNI ITALIJI						
					ALBERT EINSTEIN			APETT						
TROJANSKI JUNAK, ENEJ						PREBIVALEC ITALIJE								
						IRIDIJ								
MESTO NA GORENJSKEM										SLADKO- VODNA RIBA				
DEMOKRACIJA	KEMIJSKI ZNAK ZA CEZIJ			ŽGANA PIJAČA IZ RIŽA					REKA NA SEVERO- VZHODU RUSIJE	LUKA V IZRAELU				DEMOKRACIJA

Rešitev prejšnje križanke

ZORAN, IRANEC, MANAKI,
ADAMO, VAR, VU, IM, MIR,
BATATA, GORDANA, IRENEJ,
SMETAR, DELAK, ARKADE,
ENOL, FAVN, JAN, IVI,
POTI, NARA, SKAT, ANE,
PESAR, LODI, KIČ, SAVNA,
ALEKSIJA, ILEKS, DACAR,
AN, ETAT

Nagrajenca 51 številke

1. nagrada:

JAKA ŠPILER

Koroška 2/c, 1000 Ljubljana

2. nagrada:

JANEZ MAROLT

Ziherlova 26, 1000 Ljubljana

Dobitnikoma čestitamo in ju hkrati prosimo,
da nam pošljeta svojo davčno številko.

Nagrade

1. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

2. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

3. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

Nagradno križanko izrežite
in najpozneje do 10. 1. 2008
pošljite na naš naslov:

Demokracija, p.p. 4315,
1001 Ljubljana,
s pripisom "Nagradna križanka".

VČERAJ, DANES, JUTRI ...

> **31.12.314** so izvolili za papeža Silvestra I. Po njem je dobilo svoje ime silvestrovo.

> **31.12.1863** se je rodil italijanski pisatelj ironično-humorističnih romanov in otroških knjig Alfredo Panzini. Neka lepa gospa mu je nekoč zaupala: »Veste, sem posebljena odkritost. Vsak lahko bere mojo dušo kot knjigo.« – Panzini: »Meni so bolj všeč vaše platnice.«

> **31.12.1880** je bilo na Koroškem 101.774 prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom. V današnjih mejah avstrijske dežele Koroške je bilo 85,8 odstotka Slovencev.

> **1.1.1846** se je rodil srbski državnik in jugoslovanski ministrski predsednik Nikola Pašić. Odvetnik, ki je zastopal Pašića v neki pravdi, mu je sporočil, da je zmaga pravična stvar. Pašić mu je tako poslal brzjavko: »Vložite priziv!«

> **1.1.1863** se je rodil pobudnik olimpijskih iger moderne dobe baron Pierre de Coubertin.

> **1.1.1873** je začel vsak dan izhajati Slovenski narod kot prvi slovenski dnevnik.

> **1.1.1881** so začeli v Ljubljani izdajati literarno revijo Ljubljanski zvon.

> **2.1.1882** je ameriški multimilijonar John D. Rockefeller ustanovil Standard Oil Trust, v katerem je združil štirideset naftnih podjetij in tako dosegel prevlado na naftnem trgu.

> **2.1.1856** se je v Celovcu (ali Gorjah?) rodil avstrijski general slovenskega rodu Blasius Schemua (Blaž Žemva). Leta 1911 je prevzel vodenje generalštaba habsburške monarhije.

> **3.1.1883** se je rodil britanski politik Clement Rihard Attlee. Rekel je: »Demokracija pomeni vladanje z razpravljanjem. Ta princip pa deluje samo, če drugim preprečiš govorjenje.«

> **3.1.1892** se je rodil angleški pisatelj John Tolkien, avtor trilogije Gospodar prstanov.

> **3.1.1881** so ustanovili prvo slovensko bolnišnico za duševno bolne.

> **3.1.1990** so Zeleni Slovenije pristopili k Demosu.

> **3.1.1992** so razglasili formalni konec vojne na Hrvaškem.

> **4.1.1991** se je na prvo obletnico obstoja predsedstvo Demosa preoblikovalo v svet Demosa.

> **5.1.1876** se je rodil nemški politik in državnik Konrad Adenauer. Ko je bil star 81 let, so mu predlagali, naj si izbere naslednika. Kancler jim je odgovoril: »Prav imate. Lahko bi se ponesrečil z avtom.«

> **5.1.1926** je novi kralj Ibn Saud preimenoval ime svoje države Hedžas v Savdsko Arabijo.

> **5.1.1921** so Slovensko primorje, Trst in Isto priključili Italiji.

POGLED NAZAJ (OD 31. 12. DO 7. 1.)

Kaj je narodnost?

Kaj je narodnost? **2. januarja 1861** se je o tem spraševal v Novicah literarni zgodovinar in publicist Josip Macun. V odgovoru je navedel tri razloge, ki so nekomu določali domovino in pripadnost narodu: obleko ali nošo, šege in navade ter »narodni jezik«. Domača župnija mu je bila tista domovina, ki je vabila vse tiste, ki so odšli v Ljubljano, Trst, Maribor ali celo Gradec, in druge, ki so živeli v tujejezičnem okolju.

»Kaj je domovina,« se je spraševal pisec članka, ki je istega meseca izšel v Novicah, in si odgovoril: »Domovina je množica stanovalcev, ki jih vežejo splošne koristi – je medsebojna zveza ljudi, meščanov, zakon-skih zvez, rodbine, prijateljev, ukazujočih in podložnih – je občestvo družbe, vlade, zakonov, dolžnosti in sredstev za pospeševanje obče in edine sreče in blagostanja. To je domovina.« Na na vprašanje, kaj je domoljubje, si avtor odgovarja, da je to iskreno prizadevanje posameznikov za napredek domovine, za njeno srečo in vamost.

New York

1. januarja 1898 so se do tedaj samostojna mesta Manhattan, Brooklyn, Queens, Bronx in Staten Island združila v novo mesto z imenom New York. Takrat so tudi prvič izvolili mestno upravo in župana kot vodjo izvršilne oblasti združenega mesta.

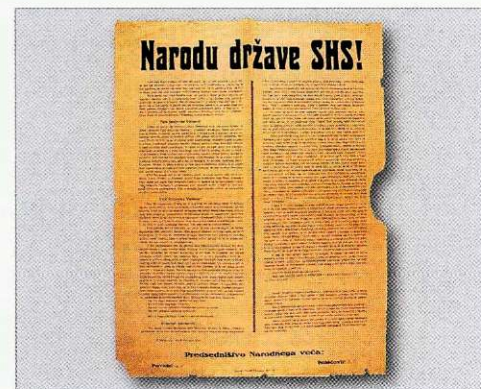

Mesto je imelo že pred tem zanimivo preteklost. Tako je 30. aprila 1789 v New Yorku prisegel prvi predsednik ZDA George Washington. To je bilo takrat mesto z 28.000 prebivalci. Središče ZDA pa je postal leta 1785, ko je kongres odločil, da se sedež države tja preseli iz Philadelphie. Vzrok je bil za današnje razmere docela nerazumljiv. Newyorškemu kongresniku John Jayu so namreč ponudili mesto zunanjega ministra, ta pa se je naveličal voziti iz New Yorka v Philadelphio po slabih cestah. V mesto zunanjega ministra je privolil pod pogojem, če preselijo sedež v New York.

To je bilo v času, ko si mesto še ni opomoglo od britanske zasedbe in požarov, ki so divjali po njem med revolucijo. Po tlakovanih ulicah so se sprehajali še prašiči, vendar se je gospodarska nosila po najnovejši pariški in londonski modi ter prirejala velike plesne.

Kraljevina SHS

Regent Aleksander je **6. januarja 1919** objavil manifest o ustanovitvi Kraljevine SHS (Srbov, Hrvatov in Slovencev). Izdal je razglas »Mojemu narodu, Srbom, Hrvatom in Slovincem«, v katerem je obljubil, da bo njegova vlada delala v polnem soglasju z narodnim predstavnistvom. Obljubil je čimprejšnji sklic začasnega narodnega predstavnistva in čim prejšnji ustavni predlog, ki ga bo vlada predložila narodnemu predstavnistvu. Poudaril je, da bo ustavni predlog temeljil na duhu državnosti.

enotnosti in obširni upravni avtonomiji ter na zagotovljenih najširših političnih svoboščinah in državljskih pravicah. Obljubil je, da bo vlada na vse kraljestvo SHS takoj razširila vse pravice in svoboščine, ki so jih po ustavi Kraljevine Srbije uživali srbski državljani, s tem da bo priznana in utrjena enakopravnost vseh državljanov. Pozval je kmete, naj zaupajo njegovi besedi in mirno počakajo na zakon o agrarni reformi, ki jim bo dal zemljo, »ki bo za naprej samo božja in njihova, kakor je to že zdaj v Srbiji«. Nove pokrajinske vlade, kot so jih odslej uradno imenovali, je postavil on sam. Poveljstvo vseh vojaških enot v Sloveniji je prevzel srbski štab IV. armadne oblasti.

Spoštovani bralci,

uredništvo si pridruže pravico do krajšanja pisem, ki presegajo dolžino 45 vrstic. Pisma bralcev objavljamo v skladu z načelom profesionalne novinarske etike, katere namen je služiti interesom javnosti ne glede na politično, svetovnonazorsko ali kakršno koli drugo prepričanje.

Za pravno državo

Bine Kordež je ob tajkunskem prevzemu Merkurja dejal: »Bi bilo mar bolje, da bi bila podjetja v lasti tujcev?« Med kriminalci ne delam razlike in se ne bom v izbiri med tujim in domačim odločil za »domačega« samo zato, ker je »domač«! Nismo odšli iz Jugoslavije zato, da bi nam namesto beograjskih lopovov vladali domači, ampak zato, da bi živeli v pravni deželi poštenjakov. Smo se zmotili?

Janez Prijatelj, Kranj

Nizki prejemki upokoјencev in delavcev – je to nuja?

V zadnjem času je veliko polemik o upokoјencih in delavcih, ki imajo nižje mesečne prejemke, s prikritim iskanjem vzrokov s previdno obrazložitvijo, da so za takšno stanje krivi menedžerji. Morda, toda razne parole s transparenti na zadnjem množičnem shodu delavcev, upokoјencev, dijakov in drugih prisklednikov sredi Ljubljane me niso prepričali, da so celotne demonstracije, protesti in zahteve po višjih plačah res protest proti izkoriščevalski oligarhiji. Vse prevečkrat je bilo med demonstranti mogoče opaziti napise in komične prizore, ki so bolj kazali na proteste proti vladi.

Tudi navzočnost posameznikov in njihove izjave nekaj veljajo; pa pustimo to ob strani. Pomembno je, da se je po prvih jutranjih obvestilih 70-članska množica ljudi valila proti središču Ljubljane. No, kasneje so bile te številke po uradnih ocenah nekoliko nižje. Pa nič zato, takih pretiravanj smo že vajeni. Ploskanje, kričanje in žvižganje je minilo, zaživele smo znova pokorno in spokojno življenje hlapcev. Novinarska srenja nas je spretno popeljala na področje varstva novinarske

svobode, ki je veliko pomembnejša od tegob ljudi, ki živijo na robu preživetja. Tudi zahteve po uskladitvi osebnih prejemkov s stopnjo inflacije je ob krčevitem branjenju zaposlenosti izzvenelo, kot da bo vsakršno povišanje plač ogrozilo delovna mesta in spravilo ljudi na cesto. Gospodje, ki vodite zelo restriktiven odnos do delavcev z dohodki, ki ne dajo ljudem nobene socialne varnosti, dovolite mi, da vas opozorim, da stanje pri nas ni tako kritično, kot ga prikazujejo ljudem. Pri nas je dovolj denarja za vse, le razporeditev ni prava in prav ne bo toliko časa, dokler se bo naš državljani dal zavajati z ideološkimi floskulami politikov in novinarjev. Ko se bo naš državljani začel zavedati svoje moči, ki mu je dana po ustavi, se v času volitev ne bo odločal za idealne, karizmatične predstavnike po navodilih naše novinarske srenje, temveč se bo odločal za manj škodljive predstavnike, ki so novinarjem manj po volji.

Ne bom vas prepričeval z lepimi besedami, stanje kažejo podatki. Tedensko razdelijo okoli 1,300.000 izvodov brezplačnih časopisov, vsebinsko pa vsi prikazujejo le to, kako je vse narobe, za to pa so krivi Janez Janša in ministri. Mar tolikšno število časopisja res potrebujejo ljudje, ki živijo na robu preživetja? V novejšem času imamo torej tudi brezplačne časopise – višek demokratičnih svoboščin. So res brezplačni ali so le privid, ki nam ga podtikajo spretni novinarji, ki jim obstoječa vladna koalicija, vodena s trdo roko Janeza Janše, tako zelo omejuje novinarsko svobodo??? Ne, ti časopisi niso brezplačni, zanje je treba zagotoviti vsak teden najmanj okoli 5,300.000,00 evrov. Vendar je treba k tem stroškom prišteti še tedensko odvažanje 4,5 tone odpadnega materiala. Od kod ta denar?

Razmišljam. V primarni industriji, ko gre za zagotavljanje surovinske baze, se ne ustvarjajo čezmerni dobički; tudi v fazi izdelave polizdelkov ne. Morda v fazi končnih izdelkov. Ta industrija si ustvarja sredstva za normalno reprodukcijo le, če razpolaga z visoko tehnološko opremljenostjo. Če tega nima, ostaja v sferi težkih tržnih razmer, to pa ji ne omogoča čezmernih dobičkov.

V tej verigi reprodukcije nam ostane še zadnji del – trženje. Ta sfera ne ustvarja novih vrednosti, stroške trženja pokriva z »maržo«. Sredstva za pokrivanje brezplačnih časopisov je torej mogoče pridobiti le iz »marže«. Dovolj sredstev za oblikovanje marže pa se lahko pridobi le z dvigom cen, dvig cen kasneje vpliva na povečanje inflacije, ta pa v končni fazi zmanjša kupno moč najbolj ogroženega prebivalstva. Ljudje namreč v okviru svojih denarnih zmoglosti nimajo denarnih virov rezerve v tem, da bi se odpovedali manj pomembnim zahtevam, temveč povečana inflacija nemudoma vpliva na poslabšanje njihovih prehranjevalnih možnosti, posledično pa tudi na zdravje.

Končali smo ciklus proizvodnih odnosov. Glavno negativno breme teh odnosov nosijo ljudje z najnižjimi dohodki, vendar pa uspešnih dohodkov brez teh ljudi ni mogoče ustvarjati. Vprašanje je, ali družina z minimalnimi dohodki lahko preživi brez brezplačnih časopisov. Lahko. Vendar je naš ekonomski sistem tako urejen, da mora upokoјenec z minimalno pokojnino v povprečju 50 evrov plačati od svoje minimalne pokojnine 8 odstotkov za brezplačni časopis, upokoјenec s povprečno pokojnino 350 evrov pa plača od svoje pokojnine le 1,14 odstotka. Novinar s približno povprečno plačo 1.500 evrov plača za tak časopis le 0,27 ▶

št. 51/79

Lukšič ravnal protizakonito (2)

Dekan FDV dr. Anton Grizold v svojem odzivu na moj članek pod zgornjim naslovom prejšnji teden omenja moj zapis, da je član LDS, in pri tem zatrjuje, da ni član LDS ali katere koli druge stranke. Če je dr. Grizold članek pazljivo prebral, je lahko videl, da sem ob njegovem imenu v oklepaju zapisal, da je »nekdanji obrambni minister in član LDS«. Osebnost menim, da se oboje nanaša na preteklost, res pa je, da bi lahko napisal »nekdanji obrambni minister in nekdanji član LDS«, če bi hotel jasno poudariti, da dr. Grizold ni več član stranke. Da je bil dr. Grizold v preteklosti res član LDS, sem osebno preveril pri predstavništvu za stike z javnostjo omenjene stranke. Ne drži torej, da sem zapisal, da je dr. Grizold član LDS, pač pa, da je dr. Grizold nekdanji član LDS, čeprav bi lahko kdo besedno zvezo, ki sem jo uporabil v članku, razumel tudi drugače.

Gasper Blažič, Demokracija

► odstotka. Novinarji pa pišejo o krutosti vlade Janeza Janše, ki je ljudi z minimalnimi pokojninami oprostila dajatev. Kje je morala piscev takih neresnic? Popolno sliko o vzrokih inflacije in drage hrane bi dobili le, če bi naredili analizo o financiranju tudi plačanih medijev, ki jih z izdatnimi dotacijami podpira država, da sploh lahko obstanejo. In kaj bi dobili z ukinitvijo teh časopisov? Zmanjšali bi težnjo po oblikovanju večje »marže«, posledično bi zmanjšali trend inflacije, s tem pa tudi pritisk na povečanje osebnih prejemkov. Dobili bi umirjen potrošniški trg. Iz prikazanih izračunov je nedvomno dokaj natančno in dokazno ugotovljeno, da bi se lahko pokojnine, nižje od 400 evrov, z odpravo brezplačnih časopisov povečale za približno 10,06 odstotka oziroma v povprečju za 27,38 evra na upokojenca. Če bi v ta projekt vključili tudi vse delavce z nižjimi dohodki, potem bi se po moji grobi oceni lahko dohodki vseh prebivalcev zvišali za okoli 2 do 3 odstotke, ne da bi morali kak artikel v potrošniški sferi podražiti oziroma povečati davčne dajatve.

Ta proces preoblikovanja financiranja pisnih medijev in prenos zbiranja sredstev za te medije predvsem na državljane z najnižjimi dohodki je po moji oceni povečal inflacijo za približno 2 do 3 odstotke. Slaba stran tega predloga je zmanjšanje obsega medijev, veliko vprašanje pa je tudi, ali bi ta predlog delavci podprli, če upoštevamo izide glasovanja na referendumu o lastninjenju Triglava. Bi dobil podporo pri sindikatih, bi ga podprli novinarji ali pa bi v tujini sprožili niz protestov o omejevanju medijske svobode? V tem primeru gre za odpravo nekaj delovnih mest novinarjev in za okrnjen medijski časopisni prostor tedensko za približno 219.488.935 strani v izmeri 28 cm x 40 cm.

Povedal sem resnico, odločala bo samozavest volivcev, ki imajo vedno prav, če izrečejo svoj glas v korist očitnih teptalcev temeljne delavčeve – človekove pravice dobiti za opravljeno delo primerne plačilo. Bomo pač dežela z velikim številom prebivalcev, ki živijo na pragu revščine po volji volivcev, ki imajo vedno prav. Ta prav pa jim oblikujejo spretni

RADIO
96,4 MHz
Slovenske gorice

Tirg osvoboditve 5, 2230 Lenart, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-rsg.si, INTERNET STRAN: www.radio-rsg.si

RADIO DMEV

97.2, 99.5, 103.7, 106,2 MHz
UKV, STEREO, RDS

novinarji in všečni karizmatični politični voditelji.

Alojzij Primožič, Ljubljana

Vloga staršev po spremembah

Spremembe zakona o osnovni šoli, ki jih je pripravilo ministrstvo za šolstvo in šport, so bile sprejete v državnem zboru. Veljati začnejo s 1. 9. 2008. Do takrat imajo ravnatelji osnovnih šol čas, da s spremembami temeljito seznanijo starše in učiteljske zbornice ter jih pritegnejo k sodelovanju. Delovni načrt vsake šole za šolsko leto 2008 /2009 bo vseboval vse predpisane novosti. Društvo Pobuda za šolo po meri človeka podpira sprejete spremembe.

Mnogi ravnatelji, učitelji in starši so zadnja leta glasno opozarjali, da se srečujejo s problemi discipline, nasilja, slabega vzdušja in odnosa med učitelji in učenci ter učitelji in starši. Temu je v veliki meri botroval še vedno veljavni Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev, ki v preveliki meri poudarja le pravice učencev, mnogo premalo pa odgovornosti in dolžnosti. Prav zaradi vsebine tega pravilnika je na marsikateri šoli prišlo do slabih odnosov med učenci in učitelji ter starši. Po zdajšnji zakonodaji brez soglasja staršev učenci ne smejo ponavljati do 6. razreda, učenca, ki moti delo, učitelj ne sme odstraniti od pouka, ne sme ga premestiti v drug razred, ne sme ga prešolati na drugo šolo.... Znano je, da mnogi starši slepo zagovarjajo svoje otroke, jih v preveliki meri razvajajo in jim vse verjamejo, ko otroci kritizirajo učitelje in šolo.

Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev se s 1. 9. 2008 ukinja. S sprejetimi spremembami bodo imele šole večjo avtonomijo.

Avtonomija pa prinaša večjo odgovornost za dejanja.

Spremembe v zakonu o osnovni šoli prinašajo veliko večjo vlogo staršev v času osnovnošolskega izobraževanja.

Spremembe, dragi starši, pa zahtevajo tudi od vas večjo odgovornost in dolžnost, šele na to pridejo na vrsto pravice. V tem duhu je treba vzgajati otroke tudi doma. Starši morate najprej v svojih družinah temeljito analizirati stanje, ugotoviti pomanjkljivosti na področjih vzgoje, ki je pomembna za celostni razvoj otroka (na intelektualnem, moralnem, delovnem, vrednostnem področju). V družinah je treba postaviti jasna pravila obnašanja, opredeliti odgovornosti in dolžnosti vsakemu članu posebej, se o tem velikokrat pogovarjati, spremljati ozračje v družini. Otroci, ki izhajajo iz takih družin, kjer se starši v polni meri zavedajo svojega poslanstva in ob zelo odgovornem delu, kot je vzgoja, doživljajo veselje in srečo, so uspešni v šoli in zlahka upoštevajo tudi šolski red. Žal pa imamo skoraj v vsakem razredu enega ali dva učenca, ki izhajata iz družin, kjer tega reda ni, in prav ti otroci učiteljem jemljejo dragoceni čas, ko neprestano motijo pouk.

Vloga staršev je, da o takih in podobnih problemih javno spregovorijo na roditelskih sestankih. Odkrita komunikacija je včasih boleča, je pa edini porok za uspeh. Starši se morajo v večji meri zavedati, da je učenčeva največja pravica, da se mu zagotovi nemoten pouk, kjer lahko aktivno sodeluje v učnem procesu. Učenca, ki moti pouk, bo po novi zakonodaji učitelj lahko odstranil od pouka, lahko ga bo premestil v drug oddelek in celo na dru-

go šolo, tudi brez soglasja staršev. Prepričana sem, da do takih ukrepov ne bo prihajalo, če bodo starši aktivno sodelovali z učitelji in s šolo. S starši, ki imajo težave s svojimi otroki, je treba odkrito spregovoriti in jih usmeriti v izobraževanje – šolo za starše.

Spremembe, ki ji prinaša zakon o osnovni šoli, omogočajo staršem veliko večje sodelovanje z učitelji, vodstvom šole in z drugimi starši. Omogočajo aktivno sodelovanje pri pripravi vzgojnega načrta šole, pravil šolskega reda ... Staršem omogočajo več sodelovanja s šolo pri organizaciji celotnega življenja in dela na šoli pri pripravi letnega delovnega načrta. Omogočajo jim sodelovanje pri spremljanju vsega dogajanja v šoli. Tudi v prihodnje se bodo vodstva šol, učitelji in starši srečevali z manjšimi in večjimi problemi, saj je vzgojno-izobraževalni sistem zelo dinamičen, poln uspehov in tudi težav. Pomembno pa je, da vsak, tudi najmanjši problem rešujemo v trikotniku: učitelj-učenec-starši. Skupaj je treba govoriti o nastalem problemu, posledicah in načrtu za naprej. Le na tak način bodo učenci čutili, da niso odrinjeni, da jih ne obravnavajo za hrbtno. Navzoči naj bodo tudi učenci, sami naj govorijo o vzrokih in posledicah. Skupaj oblikujejo dogovore za naprej. Po naših šolah se vse preveč majhnih zadev potiska pod preprogo in potem izbruhne na dan, ko so stvari že težko obvladljive. Pravilo naj bo sprotno reševanje in vedno na ravni učenec-učitelj-starši.

Spremembe omogočajo staršem večjo vlogo v svetu šole, večjo vlogo in pomen svetov staršev in še marsikaj. Članov sveta staršev in tudi članov v svet šole naj ne predlagajo vodstva šol. Starši morajo

izbrati take predstavnike staršev, ki bodo pokončni in bodo odločno zastopali interese vseh staršev. Pri odločitvah je zelo pomembno, da se predstavniki, ki so v obeh organih, posvetujejo tudi z drugimi starši: po telefonu, e-pošti, s pisnimi obvestili, na roditeljskem sestanku, ki ga skliče predstavnik sveta staršev oddelka ... Paziti moramo, da v te organe ne pridejo starši, ki naloge ne vzamejo resno ali pa si ne upajo govoriti pod pretvezo, da bo posledice »čutil njihov otrok«. To so preživete zadeve in izgovori.

Sedaj ste na potezi starši. Treba si bo vzeti več časa, da boste spremljali dogajanje v šoli, ozračje na šoli, odprte probleme in da se boste pripravili o teh zadevah odkrito pogovarjati. Situacija, kakršna je danes, ni najboljša. Večino staršev zanimajo le ocene otrok, to pa je premalo za oblikovanje mlade osebnosti. Mnogi starši zunaj šole radi kritizirajo šolo in tudi učitelje, to ni dobro. O problematiki se je treba pogovarjati odprto in javno v šoli, kjer je mesto za to.

Pri pripravi sprememb zakona o osnovni šoli so bili starši premalo aktivni. Zavedati bi se morali, da se zakonodaja pripravlja za njihove otroke, zato bi se morali javno oglašati in povedati svoje mnenje. Tudi pri pripravi sprememb v zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja, ko je bil predlog o 100-odstotnem financiranju programov zasebnega šolstva, so starši z redkimi izjemami molčali. Starši se premalo zavedajo, da so za svoje otroke najbolj odgovorni prav oni in da imajo tudi največje pravice na področju vzgoje. Pravico izbire šole, zahteve na področju vzgoje staršem omogoča slovenska ustava. Društvo Pobuda za šolo po meri človeka podpira 100-odstotno financiranje programov zasebnega šolstva. Prepričani smo, da je treba staršem zagotoviti možnost izbire in da je konkurenca tudi na področju šolstva dobrodošla, saj prinaša kakovost.

Starši se boste s 1. 9. 2008 lahko prek svetov staršev povezovali na občinski, regijski in državni ravni. Če boste to možnost izkoristili, se bodo zadeve prav gotovo začele premikati v pozitivno smer. Imeli boste možnost primerjati delo posameznih šol, dobri zgle-

di vas bodo pritegnili in začeli se boste povezovati, To bi bilo zelo dobro, saj sedaj živimo drug mimo drugega. Sreče pa ne prinaša le dober standard, ampak je izrednega pomena dobro počutje na čustvenem in duhovnem področju ter prijateljstvo. Prek svetov staršev posameznih šol boste lahko posredovali svoje predloge in prepričana sem, da bodo učitelji in vodstva šol veseli vašega sodelovanja. V takem okolju bi tudi učenci dobivali drugačne vzorce obnašanja, saj otroci zelo radi posnemajo starše in učitelje.

Šole morajo kot prilogo k letnemu delovnemu načrtu za šolsko leto 2008/2009 pripraviti vzgojni načrt šole in pravila šolskega reda. To sta zelo pomembna dokumenta, ki pa morata nastajati skupaj z vodstvom šole, učiteljskim zborom in s starši. Pri tem je zelo dobro, da se vključujejo tudi učenci, še posebej učenci zadnje triade. Če bodo pri pripravi obeh dokumentov sodelovali vsi omenjeni, bo to resnično sad skupnega prizadevanja, skupnega načrtovanja in ga bodo čutili kot svojega. Tu ste na preizkušnji spet starši. Šole pričakujejo vašo pripravljenost za sodelovanje.

Ob koncu naj zapišem, da spremembe v zakonu o osnovni šoli prinašajo vodstvu šol, učiteljskemu zboru, staršem in tudi učencem kar veliko novosti. Ali bodo te novosti v naših šolah zaživele, pa je odvisno prav od vseh. Prepričana sem, da so na mnogih slovenskih šolah že stopili na skupno široko cesto in že potekajo razprave, kako pripraviti vzgojni načrt za novo šolsko leto, kaj opredeliti v pravilih šolskega reda, kako bolj aktivirati svete staršev – vse z namenom, da bodo vsi začutili, da je to njihova šola in so nanjo ponosni. V prihodnje se bodo šole med seboj bolj razlikovale kot sedaj, saj bo vsaka pripravila svoj vzgojni načrt in pravila šolskega reda glede na potrebe svojega okolja. Mnoge šole bodo prav gotovo odpustile varnostnike, saj jih ne bodo potrebovali, ker bo sodelovanje med učenci, učitelji in starši pristnejše. Povedati pa moramo, da je taka klima že na marsikateri osnovni šoli v Sloveniji tudi brez spremenjene zakonodaje. Pedagoški čut

»Pikantne« govornice

Marija Vodišek

Pomen latinske besede »calumnia« mora biti odgovornemu uredniku Dela Janezu Markešu glede na njegov teološki študij znan. Dobeseden prevod besede je: lažna obtožba z namenom prizadeti ugled in čast neke osebe. Po slovensko pa je to obrekovanje. Prav to je storil Janez Markeš v svojem odgovoru »Cena za načelnost« v Demokraciji št. 51. Menim, da ima vsakdo, ne le novinar, pravico, da odgovori na članek, kjer je na kakršen koli način omenjen. To pravico ima tudi Janez Markeš, vendar je v svojem odgovoru zašel na obrekovalsko polje. Pravzaprav je svoj odgovor izkoristil za frontalni napad na premierja Janeza Janšo, saj ga negativno omeni kar petkrat. Že samo to mora biti vsakomur, ki zna brati tudi med vrsticami, dokaz, da je za svoj odgovor dobil ukaze v nadzornem svetu Dela, to se pravi pri ASK in SZ oziroma svojih delodajalcih. Glavna tarča v njegovem obtoževalnem odgovoru je torej Janez Janša, ki naj bi bil v želji po oblasti »česa vsega« zmožen. Da bi Demokracija dobila informacijo o Markeševi plači pri Janezu Janši, je popoln absurd. Odkar je Janša predsednik vlade, ima obilico pravega, odgovornega in resnega dela in tega s pomočjo sodelavcev ter splošno podporo in pohvalami Evropske unije uspešno izvaja. Če »najboljši« novinar ne zmore in ne sme izreči nobene pohvalne besede, naj vsaj molči. Vsekakor pa se premier nima časa ukvarjati z Markešem. Potem ko J. Markeš o Vidi Kocjan napiše nekaj skrajno obrekovalskih govoril, ga moram postaviti na realna tla. Spomniti ga moram, da tudi podpisana vem, od kod J. Markeš že leta dolgo dobiva »informacije«, ki so najmanj 50-odstotno zabeljene s skrajno deviantno miselnostjo informatorke, ki izstopa iz vseh normalnih družbenih meril, in so prav tako pogojene z družinskim življenjem. Resnici na ljubo je treba omeniti, kar je tudi moje osebno prepričanje, da skorajda ni družine (če vzamemo za primer samo Slovenijo), ki ne bi imela takih ali drugačnih pikantnih skrivnosti, katere uspešno ali manj uspešno prikrije pred javnostjo. Kajne, gospod Janez Markeš, tega je povsod dovolj. Včasih smo mislili, da bo Markeš eno boljših novinarskih peres, pa je se »zakvačkal« in poslej piše samo tako, kot mu gospodarji dovolijo. Videti je, da je njegova glavna naloga diskreditirati Janeza Janšo in sedanjo vlado. Pričakuje, da bo prihodnje leto tudi zanj boljše? Upanje je slehernemu dovoljeno. Je to vse, kar hoče doseči? Pred desetletjem so imele ZDA eno največjih novinarskih obrekovalk Elso Maxwell, ki ji ni nihče nič verjel, pa čeprav je napisala tudi kakšno resnico. Nazadnje je, zasmehovana, obupala nad seboj in poniknila v pozabi.

in odgovornost sta šole vodila k kakovostnemu delu. Te šole bodo dobile le potrdilo za svoje delo in na posameznih področjih bodo zadeve le še nadgradile.

Pri delu želim vsem mnogo ustvarjalnega duha, veselja, optimizma in zadovoljstva. Če pa se vaši predlogi krešejo, se zavedajte naslednjega reka:

TAM, KJER VSI ENAKO MISLIJO, NI NAPREDKA,

TAM, KJER SE MISLI KREŠEJO, USKLAJUJEJO, JE ZAGOTOVLJEN NAPREDEK!

ZA VSAK USPEH PA JE POTREBNA NAJPREDJ VOLJA!

Angelica Likovič,
podpredsednica društva
Pobuda za šolo po meri človeka

Odkrivanje življenja

V. M.

Založba Modrijan je izdala tri knjige, ki nam pomagajo razumeti človeka: ena je namenjena »skrivnostni« DNK, druga (ženskim) možganom, tretja pa razvoju otroka pred rojstvom.

Enaindvajseto stoletje bo gotovo minilo v znamenju genetike. Dobrih 50 let po odkritju zgradbe DNK smo sicer šele na začetku genetske revolucije, toda obeti so zelo dobri. Z gensko spremenjenimi organizmi nam bo morda uspelo korenito spremeniti kmetijstvo, odpraviti lakoto in rešiti okolje. Za človeka pa je še pomembnejši vpliv genetike na medicino. Gensko spremenjeni mikroorganizmi že zdaj rešujejo mnoga življenja, saj z njimi pridobivajo pomembna zdravila. S po-

zika, zakaj je DNK ključ življenja, veliko o gensko spremenjeni hrani, kako z genetiko odkrivajo zgodovino človeške vrste, kako geni razkrivajo naše sorodstvo s šimpanzi in neandertalci, vse o projektu Človeški genom in njegovem pomenu za razvoj znanosti, zakaj je genetika najučinkovitejše orožje v boju s številnimi nevarnimi boleznimi, kaj sta gensko zdravljenje in zdravljenje z izvornimi celicami, kako z genetskimi testi odkrivajo dedne bolezni ter kako genetiko in DNK uporabljajo v boju proti kriminalu.

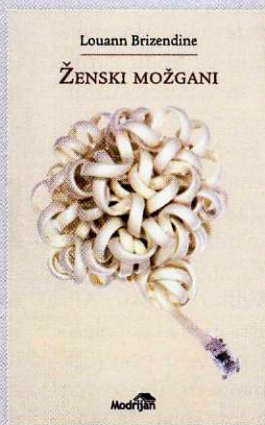
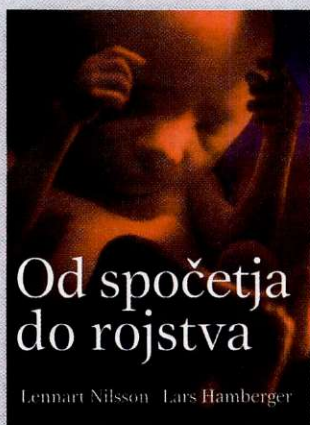
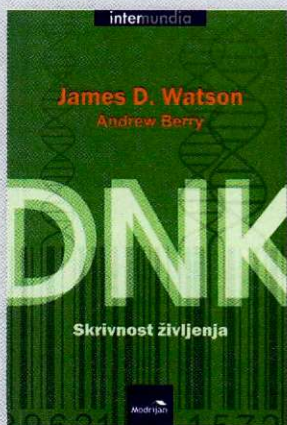
James D. Watson V zanimivi svet genetike nas popelje James D. Watson, znanstvenik, ki je sodeloval pri odkritju zgradbe DNK, s katero se je genetska revolucija začela, in je bil vse odtlej v njenih prvih vrstah. Watson (1928), molekularni biolog, je leta 1953 čez noč zaslovel,

zapomni prepričanje, o katerem moški trdi, da ga nikoli ni bilo? Zakaj so najstnice tako obsedene s svojim videzom in pogovarjanjem po telefonu? In zakaj ženske veliko redkeje pomislijo na spolnost kot moški? Žensko vedenje se tako močno razlikuje od moškega zaradi hormonov. Na začetku so namreč vsi možgani ženski, šele osmi teden po spočetju pa se nekateri spremenijo v moške: presežni testosteron skrči središče za komunikacijo, zmanjša del skorje, odgovoren za sluh, in dvakratno poveča predel za obdelavo spolnosti.

Kako edinstveni ustroj ženskih možganov določa razmišljanje, vrednote, način komunikacije in čustvovanja žensk, pripoveduje ameriška nevropsihiatrinja dr. Louann Brizendine v knjigi *Ženski možgani*. Dr. Louann Brizendine je nevropsihiatrinja na Univerzi Kalifornije v San Franciscu in ustanoviteljica Klinike za ženska razpoloženja in hormone.

Od spočetja do rojstva Švedski mikrograf Lennart Nilsson (1922) je prvi človek, čigar kamera je »vstopila« v maternico in posnela nerojenega otroka. Nilssonove fotografije so v zadnjih desetletjih postale tako rekoč »obvezna oprema« vsake resnejše publikacije, ki obravnava spočetje, nosečnost in porod. Knjiga *Od spočetja do rojstva*, ki je skoraj 40 let po objavi prvih Nilssonovih fotografij človeškega ploda v maternici izšla še v četrty, dopolnjeni in posodobljeni izdaji, še vedno velja za eno najlepših pa tudi najboljše prodajanih knjig. Pripoveduje zgodbo o čudežu življenja – od prvega poljuba do oploditve, nosečnosti in rojstva. Opisuje veliko avanturo – »dirko« spermijev proti zrelemu jajčecu, trenutek, ko se »zmagovalec« sreča z jajčecem in ga oplodi, popotovanje oplojenega jajčeca in njegovo ugnjezdjenje v maternici –, ki se bo po devetih mesecih končala s porodom. Otroka in njegovo rast v maternici spremlja iz tedna v teden in naposled pozdravi njegovo rojstvo.

Nilsson je četrto izdajo dopolnil z več kot 350 novimi fotografijami, mnoge so narejene in utero, posnete z endoskopijo in tridimenzionalno ultrazvočno tehnologijo. Knjiga obravnava tudi neplodnost ter IVF, ICSI in druge oblike pomoči neplodnim parom. **D**

močjo genetike odkrivajo vzroke številnih bolezni, in kar je seveda še pomembnejše, zdravila zanje.

DNK – skrivnost življenja V knjigi *DNK – Skrivnost življenja* najdemo vse, kar bi morali dandanes vedeti o genetiki. Za razumevanje pa ne potrebujemo biološkega predznanja, saj je knjiga napisana na preprost in vsakomur razumljiv način.

V zanimivi in razburljivi pripovedi o napredku genetike – od odkritja zgradbe DNK pred dobrega pol stoletja do najnovejših odkritij – izvedemo: kako so odkrivali zgradbo dvojne vijačnice DNK in skrivnosti genetskega je-

ko je skupaj s fizikom Francisom Crickom odkril zgradbo DNK, molekule, ki je »ključ življenja«. V letih 1968–1994 je bil direktor inštituta Cold Spring Harbor Laboratory v New Yorku, ki se je pod njegovim vodstvom razvil v vodilno središče za genetske raziskave. Leta 1989 je sprejel povabilo Državnih inštitutov za zdravje in postal prvi direktor projekta Človeški genom – velikopoteznega mednarodnega projekta, v okviru katerega so se odločili prebrati človeški genom. Leta 1992 je moral zaradi nestrinjanja s patentiranjem odsekov genoma zapustiti ta položaj. Skupaj s Francisom Crickom in Mauriceom Wilkinsom je leta 1962 prejel Nobelovo nagrado za fiziologijo oziroma medicino. Soavtor knjige Andrew Berry ima doktorat iz genetike vinskih mušic in je raziskovalni sodelavec Harvardovega univerzitetnega muzeja primerjalne zoologije, pisatelj in učitelj.

Ženski možgani Zakaj ženske dnevno uporabljajo več oblik sporazumevanja kot moški? Zakaj si ženska

NAROČILNICA**NAROČILO** (označite z x):

☐ Tone Kuntner: Mati Slovenija	9,18 EUR
☐ Dušan S. Lajovic: Med svobodo in rdečo zvezdo	25,87 EUR
☐ Milan Zver: 100 let socialdemokracije	9,18 EUR
☐ Janez Janša: Okopi	9,18 EUR
☐ Janez Janša: Premiki	9,18 EUR
☐ Jaklič in Toplak: Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili	20,82 EUR
☐ Cijan, Toplak, Dubrovnik (ur.): Državna ureditev Republike Slovenije	35,46 EUR
☐ Viktor Miklavčič: Pričevanja	20,44 EUR
☐ Matjaž Klemenčič, Vladimir Klemenčič: Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni	32,00 EUR
☐ Silvin Eiletz: Skrivnost komiterne	23,96 EUR
☐ Jan F. Triska: Pozabljena fronta prve svetovne vojne	22,95 EUR
☐ M. Zajc, F. Kozina, F. Dejak: Ušli so smrti	16,29 EUR
☐ Vasja Klavara: Predel 1809	28,07 EUR
☐ Tomaž Butkovič: Vzpon Bohinja pred zatonom Avstro-Ogrske	22,95 EUR
☐ Jože Dežman: Moč preživetja	27,16 EUR
☐ Jože Hubad: Dolga slovenska pot v svobodno Evropo	4,13 EUR
☐ Andrej Capuder, Bogdan Kladnik: Slovenija brez meja	45,27 EUR
☐ Jože Dežman, Marjan Linas: Med kljukastim križem in rdečo zvezdo	20,82 EUR
☐ Jože Dežman: S spravno ljubeznijo iz rdeče ledene dobe	27,16 EUR
☐ A. Elste, M. Koschat, H. Filipič: Nacistična Avstrija na zatožni klopi	22,11 EUR
☐ Stane Kos: Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941-1945, I.	4,52 EUR
☐ Stane Kos: Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941-1945, II.	4,52 EUR
☐ Tamara Griesser-Pečar: Stanislav Lenič, življenjepis iz zapora	18,56 EUR
☐ Eiletz: Zgodovina neke kolaboracije: Boljševiki in Nemci 1914-1918	27,94 EUR
☐ Andrej Rahten: Pozabljeni slovenski premier	17,65 EUR
☐ Dieter Blumenwitz: Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941-1946)	16,02 EUR
☐ Vasja Klavara: Koraki skozi meglo	26,95 EUR
☐ Milan Zver: Demokracija v klasični slovenski politični misli	18,36 EUR
☐ Tita Kovač Artemis: Baron Janez Vajkard Valvasor	12,51 EUR
☐ Ive A. Stanič: V objemu osvoboditeljev	10,43 EUR
☐ Jože Zemljič: Življenje je večna borba	8,34 EUR
☐ NOVO Jože Dežman: Rojstvo Slovenije	20,00 EUR
☐ NOVO Jože Dežman, Hanzi Filipič: Hitlerjeva dolga senca	26,99 EUR
☐ NOVO Jelka Žmuc Kušar: Evropski večeri Lojzeta Peterleta	14,99 EUR
☐ NOVO Vasja Klavara: Doberdob, Kraško bojišče 1915-1916	29,90 EUR
☐ NOVO Rajko Topolovec: Kraj prišlekov: Strnišče - Kidričevo	10,00 EUR

Izpolnjeno naročilnico pošljite
na naslov:

**Demokracija, p.p. 4315,
1000 Ljubljana**

ali na faks 01 230 06 61.

Poštino po veljavnem ceniku Pošte
Slovenije plača naslovnik ob prevzemu.
Vse cene vsebujejo 8,5 % DDV.

Ob naročilu

2 (dveh) knjig:
darilo lonček "Demokracija"

3 (treh) knjig:
darilo lonček + kapa "Demokracija"

4 (štirih) in več knjig:
darilo lonček + kapa "Demokracija" +
knjiga (po našem izboru)

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum naročila: _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: ☐ NE ☐ DA ID za DDV: _____

Priključite se kjerkoli.

HITRO IN ENOSTAVNO

Odštekano! Pločevinka vsebuje prenosni USB-modem, na voljo pa sta tudi podatkovni PC kartici, ki omogočajo hitrosti prenosa podatkov do 3,6 Mb/s. Namestitev na prenosni ali namizni računalnik je enostavna. Cena UMTS naprav za prenos podatkov je odvisna od izbire paketa (Mini, Maksi, Mega in Giga), ki se med seboj razlikujejo po mesečni naročnini in vključeni količini brezplačnega prenosa podatkov (od 0 do 10 GB).

za samo
0,01 €*

USB-Modem

Novatel Wireless Ovation MC950D

za samo
0,01 €*

USB-Modem

Option GlobeSurfer iCon 7.2

za samo
0,01 €*

PCMCIA-Kartica

Option Globetrotter GT MAX 7,2 Ready

za samo
0,01 €*

PCI Express-Kartica

Novatel Wireless Merlin XU870

Za priključitev na širokopasovni internet je potreben ustrezen signal Mobitela ali tujih pogodbenih operaterjev. S signalom Mobitel GSM je pokritega 99,3 %, z Mobitelom UMTS 72,3% prebivalstva Slovenije.
*USB-modem ali PC podatkovno kartico lahko kupite za samo 0,01 EUR ob sklenitvi/podaljšanju naročniškega razmerja Mobitel GSM/UMTS za 24 mesecev in ob naročnini na Giga paket za prenos podatkov. Ponudba velja za vse, ki nimate veljavnega aneksa UMTS št. 14/2005.
Ostale cene in pogoje nakupa preverite na www.mobitel.si/instantinternet

WWW.MOBITEL.SI

Mobitel UMTS

Nova generacija mobilnih telekomunikacij

